

การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
ให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

นางสาวสุรฉณีย์ ปาจารย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF A PARENT PARTICIPATORY PROCESS
IN MORAL AND VIRTUE CULTIVATING FOR FIRST GRADE STUDENTS:
AN APPLICATION OF OUTCOME MAPPING PROCESS

Miss. Suranee Pajarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Educational Program in Educational Research

Department of Education Research and Psychology

Faculty of Education
Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

520277

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

โดย

นางสาวสุรानीย์ ปาจารย์

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณี แกมเกต

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณี แกมเกต)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์)

ศูนย์วิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวสุภาณีย์ ปาจารย์ : การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์. (RESEARCH AND DEVELOPMENT OF A PARENT PARTICIPATORY PROCESS IN MORAL AND VIRTUE CULTIVATING FOR FIRST GRADE STUDENTS:AN APPLICATION OF OUTCOME MAPPING PROCESS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.วรรณิ แกมเกตุ, 183 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)พัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์และ 2) เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ วิธีดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์โดยวิธีการจำแนกข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

- 1. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มี 3 ขั้นตอนคือ 1) การออกแบบเจตนาารมณ์ร่วมกัน คือ การตั้งเป้าหมายร่วมกันและวางแผนหาแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมาย 2) ขึ้นติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ คือขึ้นลงมือทำตามแผนที่ร่วมกันวางไว้ และวางแผนการติดตามผล รวมทั้งปรับปรุงพัฒนาแผนงานให้ดำเนินไปในทิศทางที่วางไว้ร่วมกัน 3) จัดทำแผนการประเมิน ประเมินผลและปรับปรุง คือ ขึ้นตอนการวางแผนร่วมกันเพื่อวางกรอบการประเมินสรุปผลรวม โดยมีเป้าหมายว่า ผลการประเมินจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ใครเป็นผู้ใช้
- 2. ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีการตอบสนององค์บ่งชี้ความก้าวหน้า ในระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทุกข้อ ในระดับสูง คือ 1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน รยัน ประหยัด และวินัย 2) ยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี 3)ให้ความเคารพผู้ใหญ่ 4) เป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น 5) ไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย 6) แข่งกันทำดี ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นและหากเกิดขึ้นได้ก็ดี พบว่า นักเรียนมีการตอบสนององค์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับกลาง และมีเพียงข้อเดียวที่นักเรียนมีการตอบสนององค์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับต่ำ คือ นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วม

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา. ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา..2552.....

5083867927 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD: OUTCOME MEPPING

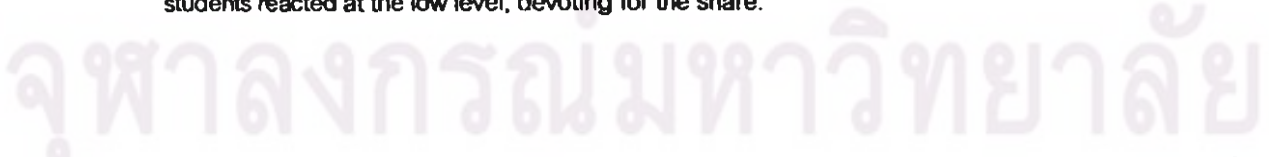
SURANEE PAJARN: RESEARCH AND DEVELOPMENT OF A PARENT PARTICIPATORY PROCESS IN MORAL AND VIRTUE CULTIVATING FOR FIRST GRADE STUDENTS:AN APPLICATION OF OUTCOME MAPPING PROCESS. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. WANNEE KAEMKATE, Ph.D., 183 pp.

This research is a research and development of the participatory process of parent involvement in moral and virtue cultivating for first grade students: an application outcome mapping process. The objectives of the research were 1) to develop the participatory process of parent involvement in moral and virtue cultivating for first grade students using outcome mapping process, 2) to study the effect of participatory process of parent involvement in moral and virtue cultivating for first grade students using outcome mapping process. The research used the quality research approach, The research collected data by participant and non - participant, interviewing, focus group with an application outcome mapping process. The data were analyzed by content analysis, comparison and analytic induction.

The research results were as follows;

1. The participatory process of parent involvement in moral and virtue cultivating for first grade students using an application outcome mapping process had 3 procedures 1) design the intentions with accompanys by aiming together and planning the purposes for the goals 2) following up and operating the strategy plan; starting the tasks and developing the framework direction planned 3) making the assessment, evaluation and improvement plans; planning processes for making an assessment frame with some goals such as ; how did the assessment be used for the advantage? , who did the assessment?

2. The effects from using the participatory process of parent involvement in moral and virtue cultivating for first grade students were that the students reacted the progress markers at the high level; 1) The students had the development in the sense of diligence, economization, and discipline 2) the students kept teacher as a good symbol 3) the students gave respect for adults. 4) the students were amicable for the other 5) the students did not violate the rules. 6) the students competed to do the goodness. In the level expected, the students reacted the progress at the middle level, there was only a progress marker that the students reacted at the low level; devoting for the share.

Department :Educational Research and Psychology... Student's Signature :*Suranee Pajarn*.....
Field of Study : ...Educational ResearchAdvisor's Signature :*Wannee Kaemkate*.....
Academic Year : 2009.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความเมตตากรุณาเป็นอย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณี แกมเกตุ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา ให้แนวคิด คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเสร็จสิ้น ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาใช้เวลาตรวจทานและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์กับการวิจัยครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โรงเรียนเบญจมบพิตร ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณชุตติวัฒน์ คุณพีรยุทธ คุณเตือนใจ คุณมานพ คุณสันต์ คุณวิภาดา คุณพัชรินทร์ และพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษานอกเวลาที่ไม่ได้กล่าวถึงทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำทุกครั้งที่มีปัญหาในการทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อสนั่น และคุณแม่สังัด ปาจารย์ เป็นอย่างสูงที่ให้โอกาสที่ดีที่สุดในการศึกษา รวมทั้งให้ความรัก ความห่วงใย คอยเป็นกำลังใจ และสนับสนุนผู้วิจัยทุกอย่างจนสามารถสำเร็จการศึกษาครั้งนี้ กราบขอบพระคุณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉุ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย.....	5
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	6
ตอนที่ 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	15
ตอนที่ 3 มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา.....	23
ตอนที่ 4 มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง.....	31
ตอนที่ 5 มโนทัศน์เกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์.....	36
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	53
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64

บทที่	หน้า
กระบวนการเก็บข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของโรงเรียนเบญจมบพิตรและชั้นเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1.....	68
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการ ประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์.....	73
ตอนที่ 3 ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์.....	104
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	114
สรุปผลการวิจัย.....	114
อภิปรายผลการวิจัย.....	121
ข้อเสนอแนะ.....	123
รายการอ้างอิง.....	126
ภาคผนวก.....	130
ภาคผนวก ก หนังสือขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูล.....	131
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	133
ภาคผนวก ค คู่มือการดำเนินการประชุมกลุ่มการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามกระบวนการแผนที่ ผลลัพธ์.....	145
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	183

สารบัญตาราง

ตารางที่.....	หน้า
2.1 ลำดับขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา.....	28
2.2 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกตามมิติการมีส่วนร่วมตามแนวคิด ของ Epstein (Henderson & Mapp , 2002).....	37
2.3 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกตามมิติการมีส่วนร่วมตามแนวคิด ของ Kohl , Lengua และ McMahon(Kohl Lengua &McMahon,2002).....	38
2.4 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกตามมิติการมีส่วนร่วมตามแนวคิด ของ Fantuzzo, Tighe และ Childs (Fantuzzo, Tighe & Childs, 2002).....	39
2.5 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กับกระบวนการแผน ที่ผลลัพธ์.....	49
3.1 ขั้นตอนและผลลัพธ์ในการดำเนินการวิจัย.....	59
3.2 แผนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
4.1 จำนวนนักเรียนโรงเรียนเบญจมบพิตร ประจำปีการศึกษา 2552.....	67
4.2 จำนวนบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร ประจำปีการศึกษา 2552.....	71
4.3 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของนักเรียน.....	81
4.4 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของพ่อแม่ผู้ปกครอง.....	82
4.5 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู.....	83
4.6 กรอบแผนการดำเนินงาน.....	84
4.7 แผนที่ยุทธศาสตร์.....	86
4.8 การดำเนินงาน.....	88
4.9 แบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 1 : ด้านนักเรียน.....	91
4.10 แบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 1 : ด้านพ่อแม่ผู้ปกครอง.....	92
4.11 แบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 1 : ด้านครู.....	93
4.12 แบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 2.....	95
4.13 แบบบันทึกยุทธศาสตร์.....	96
4.14 แบบบันทึกการดำเนินงาน.....	99

ตารางที่.....	หน้า
4.15 แบบบันทึกการตอบสนองของแผนงานหรือกิจกรรม.....	100
4.16 แผนการประเมินผล.....	103
4.17 แผนที่ยุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้ว.....	105
4.18 ตารางแสดงกระบวน มการ วิธีการหรือกิจกรรม และผลการดำเนินการตาม กระบวนงานการแผนที่ผลลัพธ์.....	112

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

แผนภาพที่.....	หน้า
2.1 ความสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้กับการวิจัย.....	25
2.2 ขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนา.....	30
2.3 วิธีระบบกับการพัฒนาการเรียนการสอน.....	30
2.4 วงจรการวิจัยและการพัฒนา.....	31
2.5 โมเดลเชิงทฤษฎีของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (Sandler, 1997)	40
2.6 รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามแนวคิดของ Berger.....	40
2.7 ขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์.....	42
2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานกับผู้ที่ได้รับประโยชน์จากแผนงาน.....	44
2.9 จุดเน้นของแผนที่ผลลัพธ์.....	46
2.10 พื้นที่ของการติดตาม.....	48
2.11 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	58
4.1 ที่ตั้งโรงเรียนเบญจมบพิตร.....	69
4.2 กระบวนการออกแบบเจตนารมณ์.....	74
4.3 กระบวนการติดตามผลลัพธ์.....	90
4.4 กระบวนการทำแผนการประเมิน.....	101
4.5 ผลการดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง.....	107
4.6 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง.....	113

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาว่าด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งเสริมให้คนเป็นคนดีมีมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันรวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็เน้นเนื้อหาในด้านคุณธรรมจริยธรรมเสมอมา แต่การจัดการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เพียบพร้อมไปด้วยสติปัญญาและคุณธรรมได้ และถึงแม้ว่าจะมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ แต่ก็ยังพบว่าปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนก็ยังคงเป็นปัญหาสำหรับการจัดการศึกษา ดังคำกล่าวที่ว่า “ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ว่าควรปลูกฝังอะไร แต่อยู่ที่ว่าจะปลูกฝังอย่างไรจึงจะได้ผลดี” (พรตฤณ เพชรวิวรรณ, 2545)

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการดำรงอยู่ในยุคข้อมูลข่าวสารที่มีการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมวิถีชีวิตของสังคมไทยทุกรูปแบบ ทำให้สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทยด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยมยังมีผลทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยที่อิงอยู่กับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามายาวนานต้องถูกบดบังและลบเลือนไป

ในอดีตบ้าน วัด โรงเรียน สถาบันหลักของชาติและสังคมไทย ได้ทำหน้าที่ให้ความรู้อบรมและหล่อหลอมศีลธรรม คุณธรรมในจิตใจเยาวชนให้เข้มแข็งตลอดมา จึงทำให้สังคมของเราเป็นสังคมอุดมคุณธรรม เป็นสังคมที่งดงาม เต็มเปี่ยมไปด้วยความมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร มีวัฒนธรรมที่ดีงาม เยาวชนมีความเคารพและศรัทธาในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีความภูมิใจในความเป็นชาติไทยที่มีอิสรภาพและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แต่ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนไป บ้าน วัด และโรงเรียน ไม่เกื้อกูลกันดังเดิม และต่างทำหน้าที่ของตนได้ไม่เต็มที่ จึงทำให้ปัญหาเยาวชนปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากรายงานสถานการณ์ เด็กและเยาวชนปี 2548-2549 (Child Watch 2005-2006) ด้านภาวะทางสังคม พบว่า ภาวะด้านความสัมพันธ์กับศาสนาของเยาวชนไทยทั้งประเทศมีแนวโน้มถดถอยลงเมื่อมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้แก่ มีเด็กประถมร้อยละ 58.78 เด็กมัธยมร้อยละ 47.96 และระดับอุดมศึกษาร้อยละ 38.66 ทำบุญใส่บาตรอย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ และเด็กประถมร้อยละ 44.20 เด็กมัธยมร้อยละ 35.98 และ

ระดับอุดมศึกษาร้อยละ 28.30ไปวัด โบสถ์หรือมัสยิด อย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งปัญหาภาวะทางสังคมนี้ยังจะลึกกลงในรายละเอียดปลีกย่อยที่บ่งชี้ถึงความเสื่อมทรามด้านศีลธรรม และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย โดยมีแนวโน้มในการมีพฤติกรรมหมกมุ่นเรื่องเพศ ที่อาจก่อให้เกิดภัยต่อบุคคลอื่นสูงขึ้น เมื่อมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เช่น เด็กประถมร้อยละ 12.09 ระดับมัธยมร้อยละ 33.27 และระดับอุดมศึกษาร้อยละ 49.20 คูการ์ตูนไป ,วีซีดีลามก (รามจิตติ, 2549) แม้ว่าส่วนหนึ่งของสังคมพยายามแก้ไขปัญหาเยาวชนที่เกิดขึ้นโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย และจารีตประเพณีแล้ว แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพราะกฎหมายและจารีตประเพณีไม่สามารถบังคับควบคุมจิตใจของเยาวชนให้มีความคิดที่ดีรู้ผิดชอบชั่วดี มีหลักศีลธรรมประจำใจได้อย่างมั่นคง อันจะเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมทางกายและวาจาที่ดีได้ ดังนั้น การปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำโดยเร็วและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (สมสุดาและคณะ, 2543) ทั้งนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่า การจัดการศึกษาให้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กร มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง มีความสุข เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เราเกิดวิกฤตทางด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งค่อย ๆ ต่ำลงอย่างน่าเป็นห่วงกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยให้ยึดคุณธรรมนำความรู้ เชื่อมโยง ความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดี มีสุข จึงนำไปสู่ 8 คุณธรรมพื้นฐานที่ควรเร่งปลูกฝังคือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ

ความอ่อนด้อยด้านคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชนนั้น เป็นสัญญาณอันตรายที่เรียกร้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหันมาให้ความสนใจ และมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในหลายลักษณะซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกันว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนนั้น ทั้งบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน รวมถึงการได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากส่วนอื่น ๆ มีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกันที่จะทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนเป็นผลสำเร็จ และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เกิดเป็นคุณลักษณะประจำตัว ซึ่งทฤษฎี พัฒนาการทางสติปัญญา(Cognitive Development Theory) ของเพียเจท์ กล่าวว่าจริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญา โดยในระดับอายุ 2-8 ปี จะอยู่ในขั้นเชื่อฟังคำสั่งและปฏิบัติตามแบบอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับลำดับขั้นของ

พัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development) ของ ไคลเบอร์ก ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconvention Level) 2 - 10 ปี ซึ่งเด็กจะเชื่อฟังและยอมรับการลงโทษ รวมทั้งแสวงหารางวัล และการแลกเปลี่ยน ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวัยเด็กตอนต้นที่จะได้ผลดีจึงควรร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองเพราะครูและผู้ปกครองคือต้นแบบของเด็กในวัยนี้ เด็กจะเชื่อฟังและทำตาม จากงานวิจัยของ เจริญ ศรีคำบัว (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านคุณธรรมและระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคุณธรรมด้าน ประหยัด และซื่อสัตย์น้อยที่สุดตามลำดับ และนักเรียนมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยอยู่ในระดับน้อย จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าคุณธรรมทั้ง 3 ด้านซึ่งได้แก่ มีวินัย ซื่อสัตย์ และประหยัด ควรเร่งปลูกฝังให้กับผู้เรียนตั้งแต่ยังอยู่ในช่วงวัยเด็กเพื่อให้กลายเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ติดตัวต่อไปเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนให้เกิดผลดีได้นั้นทั้งครูและผู้ปกครองจะต้องมีส่วนร่วมกันตระหนักในปัญหาและหาทางแก้ไขส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุตามความคาดหวัง

กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) จากการพัฒนาของศูนย์วิจัยและพัฒนาระหว่างประเทศ (IDRC) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผลการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นการออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน (2) ขั้นการติดตามผลลัพธ์และการดำเนินงาน (3) ขั้นการจัดทำแผนการประเมิน

จากหลักการดังกล่าวของแผนที่ผลลัพธ์ที่เน้นในเรื่องความร่วมมือกัน และสนใจศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงสนใจที่นำกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มาใช้ศึกษาและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

คำถามวิจัย

1. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนมีลักษณะอย่างไร
2. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนจะก่อให้เกิดผลอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยมีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 และศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น โดยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ เข้าเป็นวิธีดำเนินการ โดยกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์จะเป็นการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมคือผู้ปกครองกับครูในการพัฒนาระบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและร่วมกันประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนการคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม มีคุณประโยชน์ทั้งตนเอง และส่วนรวมสามารถควบคุมตนเองในการประพฤติปฏิบัติ และการปรับตัวเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในสังคม ซึ่งในการวิจัยนี้จะศึกษาคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเร่งปลูกฝังให้กับนักเรียน คือ มีวินัย ซื่อสัตย์ และประหยัด โดยมีความหมายดังนี้ **มีวินัย** คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ **ซื่อสัตย์** คือ ความตั้งใจพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทน รวมทั้งต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ **ประหยัด** คือ การรู้จักเก็บออม รู้จักใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดาของนักเรียนหรือบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูและรับผิดชอบในพฤติกรรมของผู้เรียนแทน บิดามารดา

กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมในการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผ่านการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเข้ามาเชื่อมโยงกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยมีกระบวนการเป็นลำดับขั้น

กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ คือ ขั้นตอนการติดตามและการประเมินผลการทำงานซึ่งมีจุดเน้นและให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน 2) ขั้นตอนติดตามผลลัพธ์และการดำเนินงาน 3) ขั้นตอนจัดทำแผนการประเมิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนที่พัฒนาขึ้นจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการ พัฒนา ปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยจะเป็นรูปแบบของการร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองซึ่งจะสามารถดึงเอาบ้านกับโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกันในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่การเริ่มต้นศึกษาปัญหา ตระหนักในปัญหา หาแนวทางแก้ไขและร่วมกันประเมินผล ซึ่งจะส่งผลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน เนื่องจากผู้ปกครองและครูได้ร่วมกันแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้ปกครองและครูมีการสื่อสารประสานงานกันมากขึ้น ผู้ปกครองจะรู้สึกมีส่วนร่วมที่จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา ไม่เป็นการมองว่าเป็นปัญหาของเฉพาะที่บ้านหรือที่โรงเรียนเท่านั้น นอกจากนี้แล้วยังเป็นแนวทางให้แก่ครูในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารก็สามารถนำข้อมูลและกระบวนการมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นมาใช้เป็นแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งที่บ้าน และชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ 2) เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญและนำเสนอเป็น 7 ตอน คือ

ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 3 มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

ตอนที่ 4 มโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ตอนที่ 5 มโนทัศน์เกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

1.1 ความหมายคุณธรรมจริยธรรม

1.1.1 ความหมายคุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ให้ความหมายคุณธรรมไว้ว่า สิ่งที่คุณคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าดีงาม ซึ่งส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ และความดีงามที่ดีที่แท้จริงต่อสังคม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) พ.ศ. 2540 “คุณธรรม” เป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัตินี้ ที่เสริมสร้างจิตใจ ให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูงประณีต และประเสริฐ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2546) “คุณธรรม” (virtue) หมายถึง สภาพคุณงามความดี

วคิน อิทสระ “คุณธรรม” คือ อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต คุณธรรมมีความสัมพันธ์กับ การทำหน้าที่จนเป็นนิสัย จนกลายมาเป็นอุปนิสัยอันดีงาม สอดคล้องกับกับ สุรพล ไกรสรารูม ที่กล่าว ว่า “คุณธรรม” ทำให้จิตอยู่ในภาวะดีงาม พร้อมทั้งจะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ ซึ่งเป็นรากฐานของ จริยธรรม (สุวิมล ว่องวาณิช, บรรณาธิการ, 2548) ในทำนองเดียวกัน ทิศนา แชมมณี (2546) ได้ให้ ความหมายของ “คุณธรรม” ไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะ หรือ สภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไป ในทางที่ถูกต้องดีงาม

สมบุรณ์ ชิตพงษ์ กล่าวว่า “คุณธรรม” หมายถึง สิ่งที่ถูกปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) ในทำนองเดียวกับ รุ่งภา ตั้งจิตเจริญกุล “คุณธรรม” หมายถึง กรอบความประพฤติ หรือกรอบความคิด ที่สังคมหรือบุคคล มีความเห็นร่วมกันว่าเป็นสิ่งดี มีประโยชน์มากกว่าโทษ (สุวิมล ว่องวาณิช, บรรณาธิการ, 2548)

ผลการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ได้สรุป ความหมายของ “คุณธรรม” ไว้ว่า คือ สิ่งที่มีอยู่ในใจมนุษย์ เกิดจากการปฏิบัติร่วมกัน ทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรมโดยอาศัยความรักและการให้เป็นพื้นฐานที่สำคัญ (ศูนย์คุณธรรม, 2548 ข) สอดคล้องกับ วารุณี ลัภนโชคดี (สุวิมล ว่องวาณิช, บรรณาธิการ, 2548) ที่กล่าวว่า “คุณธรรม” เป็นสิ่งที่คนใน แต่ละสังคมร่วมกันกำหนด แต่อาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา และการศึกษา ของคนในสังคมนั้น

คุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 3 กุมภาพันธ์ 2548 ณ โรงแรมสวนดุสิตพาเลซ จัดโดย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ได้ข้อสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรม ดังนี้

1. คุณธรรม หมายถึง กรอบความประพฤติ ความคิดที่สังคมหรือบุคคลมีความเห็นร่วมกันว่าเป็นสิ่งดี มีประโยชน์มากกว่าโทษ จริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติ การทำดี ละเว้นความชั่วอันเป็นผลมาจากการคิดดี

2. คุณธรรมเร่งด่วนที่ควรดำเนินการตามลำดับ คือ

- 1) ความซื่อสัตย์
- 2) ความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ มีเมตตา
- 3) ความละเอียดรอบคอบ
- 4) มีจิตสำนึกสาธารณะ
- 5) การมีสติ
- 6) ความขยันหมั่นเพียร

1.1.2 ความหมายของจริยธรรม

คำว่าจริยธรรม ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Morality ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้
Kohlberg (1976) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม คือมีการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันโดยมิได้หมายถึงเกณฑ์บังคับทั่ว ๆ ไป แต่เป็นเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมคติ

Rest (1977) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับหลักความยุติธรรมในการมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล เช่น ความรู้สึกส่วนตัวที่จะพัฒนาตนเองถึงจุดสุดยอดแห่งศักยภาพของเขา

จากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนการคิดในทางที่ถูกต้อง ดีงาม มีคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวมสามารถควบคุมตนเองในการประพฤติปฏิบัติ และการปรับตัวเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในสังคม

1.2 แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้แก่เด็ก

1.2.1 แนวคิดในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัย

นิสัยที่ต้องปลูกฝังให้แก่ผู้เรียน

1. นิสัยใฝ่รู้ คือ ความเป็นผู้มีปกติกระตือรือร้นแสวงหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อ

- 1) มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความจริงของโลก และชีวิต
- 2) พัฒนาศักยภาพตนเอง
- 3) เพื่อแก้ไขและพัฒนานิสัย
- 4) ยืนหยัดอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคในชีวิต
- 5) ยืนหยัดต่อสู้ และแก้ไขปัญหาชีวิตและสังคมที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ
- 6) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อ

ตนเองและเพื่อนร่วมโลกให้สมกับที่เกิดมาเป็นเพื่อนมนุษย์

2. นิสัยใฝ่ดี คือ

2.1 ทำความเข้าใจถูกในเรื่องโลกและชีวิตให้ลึกซึ้งถูกต้องตามทำนองคลองธรรมให้ยิ่งขึ้นไปจนเป็นสัมมาทิฐิบุคคล คือ มีความเชื่อฝังใจ และปฏิบัติอย่างมั่นคงในเรื่อง 10 ประการต่อไปนี้

- 1) ทานมีผลจึงทำทานสม่ำเสมอ
- 2) การสงเคราะห์โลกเป็นความดีพึงกระทำ
- 3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นความดีพึงกระทำ
- 4) กรรมดี กรรมชั่ว มีผลต้องเลือกประกอบแต่กรรมดี
- 5) โลกนี้มีที่มา โลกนี้ไม่แน่นอน โลกนี้มีคุณ โลกนี้มีเวลาจำกัด

จึงต้องสร้างแต่กรรมดีให้สมกับที่เกิดมาเป็นมนุษย์

6) โลกหน้ามีตายแล้วไม่สูญต้องเร่งสร้างบุญ-บารมีให้เป็นหลักประกันว่าจะได้กลับมาเป็นมนุษย์อีก

- 7) มารดามีพระคุณ ต้องตอบแทน
- 8) บิดา มีพระคุณต้องตอบแทน
- 9) เทวดา-สัตว์นรก มีจริง
- 10) มีสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบชนิดที่ทำให้แจ้งโลก

นี้โลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตามมืออยู่จริง (พระพุทธเจ้ามี)

2.2 พยายามควบคุมความประพฤติของ ตนเอง

- 1) ให้คิดแต่ในทางไม่เบียดเบียน คิดไม่พยาบาทปองร้าย คิดไม่ตกอยู่ใน

อำนาจอบายมุข

- 2) ให้พูดแต่คำจริง ไม่พูดให้แตกแยก ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่พูดคำ

หยาบ

- 3) ให้กระทำดีทางกาย คือ ไม่ฆ่า ไม่ลักทรัพย์ และไม่ประพฤติ

ผิดในกาม

2.3 ระวังเจอบายมุขทุกชนิด

2.4 รักษาเบญจศีล เบญจธรรม เป็นปกติ

2.5 ปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ อย่างเคร่งครัด

1.3 ความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมซึ่ง ยนต์ ชุ่มจิต (2544) กล่าวไว้ว่า สังคมใดหรือชาติใดที่เต็มไปด้วยประชาชนซึ่งเป็นผู้ขาดคุณธรรม จริยธรรมแล้ว สังคมนั้นจะมีแต่ความยุ่งเหยิง ระส่ำระสายความเดือดร้อนไปทุกหนทุกแห่งไม่ว่างเว้น ถ้าหากสังคมใดมีสภาพดังกล่าว ชีวิตของคนในสังคมนั้นย่อมปราศจากความสุข

ในทางกลับกันถ้าสมาชิกในสังคมใดเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม สังคมนั้นก็จะพบแต่ความสุข ความร่มเย็น และมีการพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

1.4 หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

สุมน อมรวิวัฒน์ (2545) ได้สรุปถึงหลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

1. การปลูกฝังคุณธรรมต้องเริ่มที่ครอบครัวร่วมกับสถานศึกษาและทุกฝ่ายในสังคม
2. การปลูกฝังคุณธรรมต้องเริ่มด้วยการสอนวิชาพุทธศาสนา
3. การปลูกฝังคุณธรรมควรสอดแทรกในทุกวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การปลูกฝังคุณธรรมเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

อำไพ สุจริตกุล (2545) ได้กล่าวว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่มีค่าที่สุดในการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรม คือการทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็น ต่อจากนั้นจึงอบรมสั่งสอนชี้แจงด้วยการใช้เหตุผลที่เหมาะสมกับวัย ห้ามปราม ชี้แนะให้ เหตุผลแสดงโทษของการทำชั่ว สร้างสถานการณ์จำลองให้เด็กได้เรียนรู้ผลของการทำดี และรสชาติของความทุกข์ที่เกิดจากการทำชั่ว

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สถาบันการศึกษาไม่สามารถทำ ได้โดยลำพัง เนื่องจากความจำกัดในด้านทรัพยากร ดังนั้น สถาบันการศึกษาควรขอความร่วมมือจาก บ้าน สถาบันศาสนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546; กอง วิจัยทางการศึกษา, 2546) หน่วยงานด้านการวิจัย (ศูนย์คุณธรรม, 2548) สื่อมวลชน องค์กรธุรกิจ และหน่วยงานของรัฐ

1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรม จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องของหลายประการ ซึ่ง ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบภายในบุคคล ได้แก่

การรู้จักตนเอง (Knowing Oneself) เป็นทักษะในการเข้าใจตนเองในมุมต่าง ๆ การรับรู้และ เข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ตนมีอยู่ รวมถึงรู้จักจุดแข็ง จุดอ่อน และศักยภาพตน

การเคารพตนเอง (Self-esteem) หรือ “ความภาคภูมิใจในตน” เป็นความรู้สึกทั้งที่บุคคลมีต่อตน รวมถึงเป็นความรู้สึกที่มีต่อบุคคลรอบข้างในด้านบวก เช่น ยอมรับ ชื่นชม เชื่อมั่นในตนเอง เคารพตนและผู้อื่น

ความเชื่ออำนาจภายในตน และความเชื่ออำนาจภายนอก ความเชื่อในอำนาจสัมพันธ์กับบุคลิกภาพและการทำดี โดย**ความเชื่ออำนาจภายในตน** คือเชื่อว่าสิ่งที่ตนได้รับนั้น เกิดจากการกระทำของตน ดังนั้นบุคคลจะทำดี เพื่อได้รับสิ่งดี **ความเชื่ออำนาจภายนอกตน** คือเชื่อว่าสิ่งที่ตนได้รับขึ้นอยู่กับ อำนาจเหนือธรรมชาติ บุคคลจึงไม่พยายามทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่รอคอยอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือโชควาสนา จากการศึกษา Rotter Julian B. (1966) และ สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว (2526) พบว่าเด็กที่มี ความเชื่ออำนาจภายในตน จะเป็นผู้มีความสุขกับสิ่งที่ตนมี วิตกกังวลน้อย รับผิดชอบ ปรับตัวเข้า สิ่งแวดล้อมได้ ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ มีแนวโน้มทำผิดต่ำ ส่วนเด็กที่มีความเชื่อภายนอกตน มักเฉื่อยชา ขาด ความพยายาม และไม่กระตือรือร้น

ความสามารถในการตั้งเป้าหมาย มีลักษณะมุ่งอนาคต และควบคุมตนได้ ความสามารถ ตั้งเป้าหมาย เป็นความสามารถกำหนดทิศทาง แผนการทำงาน รวมถึงการกระทำ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย (Kirschenbaum, Howard, 1995) ซึ่งการตั้งเป้าหมายมาจากแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก จากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน พบว่าลักษณะมุ่งอนาคต และควบคุมตน สัมพันธ์กับ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ไม่พึงประสงค์ และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจักษ์, 2547)

ทักษะการคิดหรือสติปัญญา (Thinking Skills) เคอร์สเซนบัม (1995) กล่าวว่า ทักษะการคิด เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางคุณธรรมจริยธรรม โดยทักษะการคิด เป็นการจัดข้อมูลที่สมองได้รับมา ให้อยู่ ในรูปแบบเหมาะสม โดยสมองจะนำเอาข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ มาคิดร่วมกัน โดยใช้เหตุผล ผสมผสานกับอารมณ์ และความต้องการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ในขณะเดียวกัน บุคคลจะพยายามหาทางเลือกต่าง ๆ ที่น่าจะเป็นไปได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544) สอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน(2539)ที่กล่าวว่า การจะพัฒนาคนให้เป็นคนดีและคนเก่งขึ้นอยู่กับ ความสามารถทางการคิด สามารถคิดได้หลายแง่มุม ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม

ทักษะการตัดสินใจ (Decision-Making Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นต่อชีวิต เมื่อต้องเผชิญ ทางเลือกหลายทาง เป็นทักษะที่ต้องอาศัยโครงสร้างการออกแบบและกระบวนการต่อเนื่องเพื่อให้เกิด การตัดสินใจที่ดี นั่นคือสามารถทำให้บรรลุเป้าหมาย ชีร์อวี และรอนนิง กล่าวว่า การตัดสินใจ (Decision making) ประกอบไปด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูล การพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่ การเสาะหาทางเลือก การชั่ง น้าหนักทางเลือก และตัดสินใจเลือก ทางเลือกที่ดีที่สุด (Kirschenbaum, Howard, 1995; Roger, Sebraw & Ronning, 1995 อ้างใน ทิศนา แคมณี และคณะ, 2544)

ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) เป็นทักษะการรับและถ่ายทอดสาร ซึ่งเป็นทักษะที่มีผลต่อการพัฒนาทางคุณธรรมจริยธรรม โดยการรับสาร เป็นความสามารถที่จะรับความรู้ข้อมูลและ ความคิดของผู้อื่นเข้ามา แล้วตีความ ผ่านการอ่าน การฟัง การรับรู้ การจดจำ การถ่ายทอดสาร เป็น ความสามารถนำสารที่ได้รับมา ถ่ายทอดออกไปในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ คำพูด การเขียน การทำให้ กระจ่าง ฯลฯ นอกจากนี้การถ่ายทดยังอาจหมายความรวมถึง การแก้ปัญหาความขัดแย้งในขณะที่มี การสื่อสาร (สมบุญธรรม ศาลยาชีวิน, รัชณี ตียพันธ์, และชัชยนาถ นาคบุปผา, 2526)

ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นทักษะที่ใช้เมื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น การทำงาน รวมกลุ่ม การเห็นอกเห็นใจคนอื่น รู้จักอดกลั้นและให้อภัย รู้จักการรักษาสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น รู้จักข้อตกลง กฎกติกา มารยาท เคารพความเป็นมนุษย์

ความรู้ทางวิชาการและความรู้เกี่ยวกับโลก (Academic and Worldly Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้ จากสถาบันการศึกษา การเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามความรู้นั้นต้องผ่านการนำข้อมูลที่ได้รับรู้มา แปลความหมาย แยกแยะ จำแนกข้อมูล หากข้อมูลที่ได้รับมาไม่ผ่านขั้นตอนนี้ จะไม่สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ไม่สร้างสรรค์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541)

ความรู้เหนือธรรมชาติเชิงนามธรรม (Transcendental Knowledge) เป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เหนือโลกียวิสัยเกินกว่าขอบเขตความรู้ ประสบการณ์หรือเหตุผลโดยทั่วไป โดยเฉพาะเรื่องศาสนา มุมมองด้านจิตวิญญาณ

การมีสุขภาพจิตดี สุขภาพจิต เป็นความสามารถปรับอารมณ์อย่างรู้เท่าทัน เหตุการณ์ นักจิตวิทยาพบว่าสุขภาพจิตเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะตัวอื่นๆ เช่นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทศนคติและมีผลต่อพฤติกรรม โดยสามารถใช้สุขภาพจิตเป็นตัวทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวได้

ทัศนคติและเจตคติของบุคคล เป็นความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะ หรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในทางที่ชอบไม่ชอบมากนักน้อยเพียงใด มีการประเมินผลดีผลเสีย ตลอดจนแนวโน้มของการ กระทำอย่างใดอย่าง งานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมส่วนหนึ่งพบว่าเด็กมีทัศนคติ/ เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีมีแนวโน้มที่จะทำผิดได้ง่าย

2. ปัจจัยด้านช่วงวัย

นักจิตวิทยาและนักพฤติกรรมอธิบายว่า พัฒนาการของช่วงวัยนั้นมีผลต่อความเข้าใจเกี่ยวกับ พัฒนาการในแต่ละช่วงวัย จะช่วยลดผลกระทำทางลบของบุคคล และเพิ่มพูนพัฒนาการ

ทางด้านบวก หากครูเข้าใจพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัยอย่างดีจะช่วยลดปัญหาการปกครองของเด็ก จะสามารถ ตัดสินพฤติกรรมของเด็กได้อย่างยุติธรรมและรวดเร็ว และสามารถหาวิธีจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวัย (Piaget, J., 1948; Kohlberg, Lawrence, 1976; Sullivan, Harry Stack, 1997; Erikson, Erik, 1984 อ้างใน, ทิศนา แหม่มณี, 2546)

3. ปัจจัยด้านครอบครัว

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่โดยเฉพาะนักจิตวิทยาพัฒนาการให้ความสำคัญกับครอบครัวมาก เนื่องด้วยครอบครัวมีผลต่อกระบวนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมถึงคุณธรรมจริยธรรม ทั้งในทางบวกและลบของ บุคคลตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ

3.1 การเลี้ยงดูของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และการเลี้ยงดู มีผลต่อพัฒนาการ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคล (ณภัทร อังคะสุวพลา, 2546) สามารถแบ่งลักษณะการเลี้ยงดูเป็น 6 รูปแบบ คือ

การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่และให้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความสัมพันธ์ กับเด็กในลักษณะ เอาใจใส่ ให้ความรักใคร่ ให้ความสำคัญโดยให้สิ่งที่เด็กต้องการ และตรงตาม พัฒนาการ จะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการปลูกฝังคุณธรรมให้เด็ก

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การที่พ่อแม่ปฏิบัติกับเด็กด้วยความยุติธรรม จะสร้างเป็นนิสัยให้เด็กเป็นคนรู้จักคิดริเริ่มเข้ากับสังคมได้ดีมีความภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเองและพึ่งพาตนเองได้

การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย หรือแบบเผด็จการ การอบรมเลี้ยงดูโดยที่พ่อแม่ตั้งกฎการกระทำของเด็กแทบทุกชนิด มีสิทธิ์ขาดในภารกิจทุกประการในครอบครัว จะส่งผลให้เมื่อเด็กเผชิญภาวะต่าง ๆ จะเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ในครอบครัวที่พ่อแม่ไม่มีเวลาหย่าร้าง ทำงานหนักผลักภาระให้เด็กดูแลตัวเองน้องที่เล็กกว่า จะส่งผลให้เด็กเกิดความกังวล เครียด ซึมเศร้า ไม่สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่น ก่อเกิดปัญหาคุณธรรมจริยธรรม

การอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษ การเลี้ยงดูแบบหลงโทษนี้ ส่งผลให้เด็กรู้สึกขาดความรัก มองโลก ในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่เชื่อความยุติ ก้าวร้าว ยึดความคิดของตนเองเป็นศูนย์กลางของความสนใจ มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย และขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ฯลฯ

การอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวังกับเด็ก เด็กที่ถูกเลี้ยงในครอบครัวที่ตั้ง ความหวังในตัวเด็ก ค่อนข้างสูง ขาดความยืดหยุ่น จะส่งผลให้เด็กวิตกกังวล เครียด ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนอาจติดยาเสพติด ต่อต้านสังคม

ด้วยเหตุนี้การอบรมเลี้ยงดูทั้งในด้านคำพูดและการกระทำจึงมีความสำคัญต่อการปลูกฝังบุคลิกนิสัย และพฤติกรรม

3.2 สัมพันธภาพในครอบครัว สภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของบุคคล สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว จะผลให้เด็กมีภูมิคุ้มกันจากพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ครอบครัวที่มีความอบอุ่น ใกล้ชิดกัน จะทำให้สมาชิกรู้สึกอบอุ่น มองโลกในแง่ดี และพร้อมที่จะแบ่งปันสิ่งดีให้คนรอบข้าง แต่สำหรับครอบครัวที่มีความขัดแย้งกัน หรือครอบครัวมีความเสี่ยงที่จะแตกแยก เด็กจะมีความเครียดสูง สุขภาพจิตเสื่อม มองโลกในแง่ร้าย มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ, 2547)

3.3 การลงโทษภายในครอบครัว มีการศึกษาวิจัยพบว่าการลงโทษและให้รางวัลมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก การลงโทษและให้รางวัลควรทำอย่างมีระเบียบแบบแผน เหมาะสมกับการทำดี หรือ ทำไม่ดี ไม่ควรใช้อารมณ์ลงโทษ และควรดูแรงจูงใจของเด็กมากกว่าผลของการกระทำ พ่อแม่ที่ลงโทษ หรือให้รางวัลแก่เด็กโดยไม่เหมาะสมกับปริมาณหรือการกระทำของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความสับสน รู้สึกไม่มั่นคงในกระทำของตนเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2536) ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครองควรมีกฎประจำบ้านที่ตกลงร่วมกัน หากลูกฝ่าฝืนให้ลงโทษอย่างจริงจังตามที่ได้ตกลงกันได้

3.4 แบบอย่างของคนในครอบครัว ครอบครัวถือว่าเป็นตัวแบบทางคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก หากพ่อแม่เป็นแบบอย่างในคุณธรรมจริยธรรมที่ดี จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่อยู่ในกรอบของ คุณธรรมจริยธรรมด้วย

3.5 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่ยังไม่สามารถเป็นตัวแปรที่มีเสถียรภาพ เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจส่งผลต่อจริยธรรมของเด็กได้ก็ต่อเมื่อสิ่งแวดล้อมในครอบครัวด้วย (หทัยกาญจน์ ผุศวัฒน์, 2546)

4 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ ธรรมชาติ คำพูด การกระทำของผู้อื่น โดยเป็นการปฏิสัมพันธ์ทั้ง 2 ฝ่าย ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกัน

4.1 **สิ่งแวดล้อมในเมืองและชนบท** ที่ผ่านมาพบว่า วัยรุ่นในเมืองใหญ่หรือย่านธุรกิจและอุตสาหกรรม จะมีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่า

4.2 **สภาพที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่รอบโรงเรียน** งานวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมกระทำผิดส่วนมากอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม อยู่ในเขตชุมชนหนาแน่น มีสถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า ร้านอาหาร คอฟฟี่ช็อป สถานอาบอบนวด มหรสพ แหล่งยาเสพติด บ่อนการ (โสเภณี (ซูพิกัลชัย) ชาติมันน์, 2547)

4.3 **สภาพแวดล้อมในโรงเรียน** การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เหมาะสมจะมี ความสำคัญต่อการปลูกฝังความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ลักษณะนิสัยของเด็กได้มาก รวมทั้ง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ อาทิ บรรยากาศในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับการลงโทษและให้รางวัลของ ครูเป็น แบบอย่างที่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่โรงเรียน

ตอนที่ 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยา (Ethical Development Theory)

ความเข้าใจและการปฏิบัติในเรื่องความดี-ชั่ว เป็นเครื่องหมายหนึ่งที่ชี้ความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นๆ นอกจากนั้นในระยะเวลาวัยรุ่นยังเป็นระยะที่เด็กกำลังสร้างรูปแบบของค่านิยมเรื่องศีลธรรมจรรยาเฉพาะตนและของสังคม จึงจะกล่าวถึงเรื่องพัฒนาการด้านเหตุผลเรื่องดี-ชั่ว หรือศีลธรรมจรรยา (Moral Reasoning) นี้ โดยนำทฤษฎีพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาของ Kohlberg มาอธิบายตามสมควร

ขั้นตอนการพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาของ Kohlberg

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการมีศีลธรรมจรรยาตามขนบธรรมเนียมประเพณีนิยม

(อายุประมาณ 4-10) (Pre conventional Morality)

ขั้นที่ 1 เชื่อฟัง ทำตามกฎเกณฑ์เพราะกลัวถูกทำโทษ

ขั้นที่ 2 ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือได้รับการแลกเปลี่ยนที่

สมน้ำสมเนื้อ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นมีศีลธรรมจรรยาตามขนบธรรมเนียมประเพณี

(วัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่) (Conventional Morality)

ขั้นที่ 3 ทำตามศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เพราะอยากเป็นเด็กดีหรืออยากได้รับความนิยมชมชื่น

ขั้นที่ 4 ทำตามกฎระเบียบของสังคมเพื่อให้สังคมมีความเป็นปกติสุข

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นหลังมีศีลธรรมจรรยาตามขนบธรรมเนียมประเพณี

(วัยผู้ใหญ่) (Post conventional Morality)

ขั้นที่ 5 ตระหนักว่ากฎระเบียบประเพณีขึ้นกับกลุ่มที่ตั้งสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาและยินดีที่จะปฏิบัติตาม

ขั้นที่ 6 เข้าใจและทำตามกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่เป็นสากลเช่น ไม่ลักขโมยของที่เจ้าของเขาไม่ให้

Kohlberg อธิบายว่าขั้นตอนการพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาของเขามีความเป็นสากลในด้านขั้นตอน แต่ต่างไปในด้านระยะอายุและรูปแบบของศีลธรรมจรรยาอยู่บ้าง ขั้นตอนที่ 1 อยู่ในระยะ วัยเด็กตอนต้นและตอนกลาง ขั้นตอนที่ 3 และ 4 อยู่ในระยะวัยรุ่น วัยรุ่นและผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาถึงขั้นที่ 3 และ 4 กล่าวคือการเลือกกฎระเบียบและศีลธรรมจรรยานั้นเกิดจากความต้องการความรักและความเอื้ออาทรจากผู้อื่น หรือทำตามกฎหมายบังคับ เด็กวัยรุ่นตอนปลายบางคนพัฒนาศีลธรรมจรรยาก้าวหน้าไปอีก 1 ขั้น โดยการแสวงหาเหตุผลแห่งกฎเกณฑ์ ทางสังคมและกฎระเบียบทางจรรยาประเพณี และอาจยกเลิกไม่ทำตามกฎเกณฑ์ประเพณีนิยม ค่านิยมทางศีลธรรมจรรยาที่ตนเห็นว่าไม่มีเหตุผล หรือล้าสมัย ถ้าหากบุคคลใดๆ ได้พัฒนาทางศีลธรรมจรรยาถึงขั้นที่ 6 เขาจะแสวงหาเหตุผลในเรื่องความยุติธรรม สิทธิและความเสมอภาค การนับถือความเป็นมนุษย์ของบุคคลและเขาจะเลือกทำตามเหตุผลทางนามธรรมเหล่านี้ที่ถูกต้องเหมาะสมและมีค่า

พัฒนาการทางสติปัญญาและการรู้จักหาเหตุผลเชิงศีลธรรมจรรยาทำให้เด็กนึกคิดถึงสิ่งที่เป็นอุดมคติ หากเด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ทั้งทางตรงและทางอ้อมในแง่มุมต่างๆ เช่น การมีชีวิตอุดมคติ สังคมที่เป็นอุดมคติ หลักวิชาในแต่ละสาขาที่เป็นอุดมคติ ก็จะทำให้เขามีอุดมคติในทิศทางที่ตน สังคม และหลักวิชานั้นๆพึงประสงค์ นอกจากนี้พร้อมๆ กับการแสวงหาอุดมคติ เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่อไปนี้

1. การทำสิ่งใดๆ นั้นมีทางเลือกและทางออกของปัญหาหลายแง่มุม
2. คิดถึงวิธีที่จะทำให้มนุษยชาติพ้นทุกข์ทั้งในแง่ส่วนตัวและแง่สังคม เช่น ปัญหาความยากจนความสับสนของสังคม การคอร์รัปชัน การทำลายสิ่งแวดล้อม ปัญหาจรรยา ปัญหาการขาดวินัยในสังคม
3. ความคิดนึกเหตุผลด้านปรัชญาศาสนา วิธีชีวิตที่เป็นอุดมคติ

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

นักทฤษฎีสำคัญของกลุ่มแนวคิดนี้คือ Piaget กล่าวว่า ความเชื่อที่ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของลักษณะบางประการของบุคลิกภาพ (Ego Strength) ฉะนั้น การพัฒนาจริยธรรมเป็นเรื่องของ Superego Strength ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้มาตั้งแต่อายุ 2-3 ขวบ พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลมาจากการที่ตัวเด็กได้ร่วมคบหาสมาคมกับผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาการทางร่างกายและทางระบบประสาทหรือเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม Piaget อธิบายว่า การฝึกหัดหรือการอบรมเลี้ยงดูและระเบียบวินัยจากทางบ้านเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมของเด็กที่เขาได้รับรู้ เด็กจะยอมรับเอาความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อ เขาได้เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นได้ใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้น อันเป็นผลมาจากการที่เขาได้มีส่วนร่วมทางสังคมและได้แสดงบทบาท เด็กจะต้องสวมบทบาทของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเองจึงจะทำให้เขาเข้าใจผู้อื่นอย่างชนิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา Piaget ยังอธิบายอีกว่า พัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของเด็ก มี 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 คือ ระยะแรกเกิด - 2 ขวบ เป็นระยะที่เด็กเรียนรู้แบบไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใด ๆ แต่เริ่มแสดงความพอใจในกิจกรรมที่เสมอ ๆ ทำซ้ำ ๆ กัน

ระยะที่ 2 คือ ระหว่างอายุ 2 - 5 ขวบ ระยะนี้เด็กถือตนเองเป็นศูนย์กลาง และอยู่ในระยะเลียนแบบ อยู่ในระยะที่ยอมทำตามระเบียบกฎเกณฑ์จากผู้ใหญ่

ระยะที่ 3 คือ ระหว่างอายุ 6 - 8 ขวบ เป็นระยะที่เด็กมีความร่วมมือกัน ชอบเล่นกับผู้อื่น เริ่มมีความพอใจทางสังคมการตกลงแบ่งปันกัน จะมองเห็นกฎเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเคารพ

ระยะที่ 4 คือ ระหว่างอายุ 10-12 ขวบระยะนี้เด็กจะมีความเข้าใจในกฎดีขึ้นเริ่มเข้าใจความสลับซับซ้อนของกฎว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้และเห็นคุณค่าในการพิสูจน์

2.3 ทฤษฎีตามแนวคิดจิตพิสัย

นักจิตวิทยาในกลุ่มจิตพิสัยมุ่งอธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล โดยมองว่ามีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับระดับคุณภาพการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ (Affective Domain) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญของกลุ่มนี้คือ ทฤษฎีจำแนกระดับคุณภาพการเรียนรู้ด้านจิตใจของ Krathwohl Bloom and Masia จุดเน้นสำคัญของทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเรียนรู้ด้านจิตใจจะครอบคลุมความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ลักษณะนิสัยของบุคคล และเชื่อว่าการเกิดเจตคติและการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลมีขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. **ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving)** กล่าวว่า การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใด ๆ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจสิ่งนั้นก่อน ดังนั้น หากต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุคคล จึงต้องพยายามจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการรับรู้และให้ความสนใจในคุณธรรมจริยธรรมนั้น ๆ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย โดยถือเอาปริมาณการรับรู้เป็นเกณฑ์ ดังนี้

1.1 การสำนึก เป็นการเริ่มรู้สึกหรือสำนึกเกี่ยวกับลักษณะหรือเรื่องราวต่างๆ ที่มาเร้า

1.2 การตั้งใจรับรู้ เป็นการใส่ใจสิ่งเร้านานพอสมควร แต่ยังไม่มีความคิดเห็นหรือประเมินตัดสินใด ๆ เป็นเพียงการสังเกตเห็น

1.3 การเลือกรับรู้ เป็นการรับรู้สิ่งเร้าโดยมีการจำแนกความแตกต่าง ยังไม่มีการประเมินใด ๆ

2. **ขั้นการตอบสนอง (Responding)** แม้บุคคลได้รับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งเร้าแล้ว แต่หากไม่มีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจนั้นก็จะไม่ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจึงจำเป็นต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้นและเกิดความพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น โดยขั้นนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ ขั้นยินยอมตอบสนอง เป็นการยอมรับหรือยอมปฏิบัติตาม ขั้นสมัครใจตอบสนอง เป็นความรู้สึกที่จะทำกิจกรรมนั้นด้วยความสมัครใจ ขั้นพอใจตอบสนอง เป็นการตอบสนองด้วยความรู้สึกเต็มใจ พพอใจ มีความเพลิดเพลินสนุกสนานรื่นเริง

3. **ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing)** หากบุคคลมีโอกาสดตอบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ บุคคลก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้นหากเราสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการก็จะช่วยให้บุคคลเห็นคุณค่าของการปฏิบัติและเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนี้ตลอดไป โดยขั้นนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ ขั้นการยอมรับคุณค่า เป็นการยอมรับด้วยความเชื่อที่ยังไม่ถาวร อาจเปลี่ยนแปลงได้ในคุณค่าของสถานการณ์หรือเรื่องราวขึ้นชมในคุณค่า เป็นการยอมรับในคุณค่าของสถานการณ์หรือเรื่องราวถึงระดับที่แสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อยากติดตาม อยากเข้าไปผูกพันยึดมั่นในคุณค่า เป็นความเชื่อมั่นแน่วแน่จนเกิดศรัทธาในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ว่าควรทำตามและพยายามหาโอกาสแสดงออก

4. **ขั้นจัดระบบ (Organizing)** การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมแล้วจะสามารถพัฒนาขึ้นไปเป็นลักษณะนิสัยได้นั้น บุคคลจะต้องมีการนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบ

ชีวิตของตน การจัดระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมในวิถีการดำเนินชีวิตของตนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ ก้าวไปสู่ขั้นต่อไปของการพัฒนา โดยขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ดังนี้

4.1 การสร้างแบบคุณค่า เป็นการสรุปขอยอดระหว่างคุณค่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่บุคคล ยึดมั่นเข้าด้วยกัน

4.2 การจัดระบบคุณค่า เป็นการเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ และจัดคุณค่าต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

5. ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) บุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน ซึ่งนับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนา ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อยดังนี้

5.1) สร้างข้อสรุป การที่บุคคลพยายามปรับปรุงระบบตนเองให้สมบูรณ์ตามแนวที่ตนเองต้องการ

5.2) กิจนิสัย การที่บุคคลแสดงออกตามแนวที่ตนเองต้องการอย่างสม่ำเสมอจนเป็นลักษณะของตนเอง

6. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดจิตพิสัย พบว่า การที่จะปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุคคลเพื่อให้เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นสามารถทำได้ดังนี้ จัดสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นได้รับรู้และเกิดความสนใจในเรื่องที่จะปลูกฝัง จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้มีการตอบสนองในเรื่องนั้นและเกิดความพึงพอใจช่วยให้บุคคลเห็นคุณค่าของเรื่องนั้น โดยการช่วยให้เขาได้เห็นประโยชน์ ได้รับประโยชน์ หรือ เกิดความพึงพอใจที่มากพอช่วยให้บุคคลมีโอกาสจัดระเบียบในการนำเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตนและให้การเสริมแรงอย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล สิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ ก็คือ การเรียนรู้ด้านจิตใจของบุคคลนั้นโดยแนวทางการพัฒนาจะมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป เริ่มจากการให้บุคคลมีโอกาสรับรู้และสนใจในเรื่องที่จะปลูกฝัง มีโอกาสในการตอบสนองต่อสิ่งที่สนใจ เห็นคุณค่าของสิ่งที่ปฏิบัติและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอและท้ายที่สุดก็คือการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

2.4 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อว่า เราสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลได้ด้วยกระบวนการปรับพฤติกรรมโดยใช้ตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษเป็นเครื่องมือในการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและลดหรือขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ตามขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ (สุรางค์ ใควัฒระกุล.2544)

- 1) บังคับหรือกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจนและมีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้
- 2) ใช้แรงเสริมที่เหมาะสมและถูกหลักการ โดยตัวเสริมแรงที่นำมาใช้อาจเป็นตัวเสริมแรงทางสังคม เช่น การให้คำชมเชย ยกย่อง ให้ความสนใจ ให้เกียรติ ฯลฯ หรืออาจเป็นตัวเสริมแรงที่เป็นรางวัล สิ่งของหรือเบี้ย (Token) ที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ผู้ปรับพฤติกรรมต้องการหรืออาจจะให้แรงเสริมโดยการให้ทำกิจกรรมอื่นที่ชอบ ทั้งนี้ วิธีการเสริมแรงต้องเหมาะสมกับอายุของผู้รับการปรับพฤติกรรม

- 3) ติดตามสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการปรับพฤติกรรมเมื่อมีพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้น ควรให้แรงเสริมทันทีในช่วงแรก ๆ ของการปรับพฤติกรรม แต่เมื่อเวลาผ่านไป ระยะเวลาหนึ่งการให้แรงเสริมควรจะเปลี่ยนเป็นแบบครั้งคราวเพื่อให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่อย่างถาวรจากแนวคิดพฤติกรรมนิยม จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้น ต้องกำหนดพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่จะพัฒนาให้ชัดเจน สามารถวัดและสังเกตได้โดยวิธีการสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดนี้คือ การปรับพฤติกรรมที่อาศัยตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

2.5 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนั้นมีฐานความคิดว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนดีและคนเก่งนั้น เหมือนกับผลไม้บนต้น ซึ่งการที่จะจะทำให้ผลไม้บนต้นมีผลใหญ่และหวานอร่อย ลำต้นและรากของต้นต้องสมบูรณ์ โดยลำต้นของต้นไม้ก็เปรียบได้กับลักษณะทางจิตใจของบุคคล อันได้แก่

- 1.ทัศนคติ คุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่กำลังศึกษา
- 2.ลักษณะมุ่งอนาคตสามารถคาดการณ์ไกลและควบคุมตนให้รอดได้รอดได้อย่างเหมาะสม
- 3.ความเชื่ออำนาจในตนว่าทำได้ดี ทำชั่วต้องได้รับโทษ
- 4.แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความมุ่งมั่นบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบความสำเร็จตาม

เป้าหมาย

ส่วนรากของต้นไม้จริยธรรมก็เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ

1. สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาดเหมาะสมกับอายุ
2. ประสบการณ์ทางสังคมหมายถึง การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
3. สุขภาพจิตที่ดี คือ การมีความวิตกกังวลในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

ซึ่งลักษณะของบุคคลทั้ง ถ้าพิจารณาตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมคือ จิตลักษณะเดิมที่ดีติดตัวมากับมนุษย์และจิตลักษณะตามสถานการณ์ซึ่งเป็นผลของจิตลักษณะเดิมของบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับลักษณะของสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลประสบอยู่และเป็นสถานการณ์ที่เกิดพฤติกรรมเป้าหมายนั้นนั่นเอง

2.6 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดจิตพฤติกรรมศาสตร์

วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดนี้ พบว่าก่อนที่จะดำเนินการพัฒนานั้น นักพัฒนาจริยธรรมจะต้องตอบคำถามอย่างน้อย 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. จะต้องพัฒนาอะไร
2. จะพัฒนาโดยมีขั้นตอนอะไรบ้าง
3. จะพัฒนาอย่างไร

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แนวคิดกลุ่มจิตพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่า สาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์มาจากทั้งสาเหตุที่เป็นปัจจัยภายนอก อันได้แก่ สถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ และปัจจัยภายในจิตใจตัวบุคคลเอง ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลประสบอยู่ นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการจะพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเป็นพื้นฐาน ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดของกลุ่มนี้จึงมุ่งศึกษาถึงสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเพื่อค้นหาลักษณะหรือประเภทของบุคคลกลุ่มเสี่ยง และศึกษาปัจจัยเชิงเหตุหรือสาเหตุต่าง ๆ ของจิตลักษณะหรือพฤติกรรมจริยธรรมที่ต้องการพัฒนา

2.7 ทฤษฎีตามแนวคิดสังคมวิทยา

ทฤษฎีตามแนวคิดสังคมวิทยาเป็นแนวคิดที่เน้นการศึกษากระบวนการปฏิสังสรรค์และแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มและสังคม ซึ่งเชื่อว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพื่อปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐาน จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม และการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ จากการเรียนรู้จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรม บุคลิกภาพ ค่านิยม เจตคติ แรงจูงใจที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมของตน รวมทั้งได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนี้จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา ตามแนวคิดทางสังคมวิทยาเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูหรือการอบรมขัดเกลาสมาชิกของสังคมโดยครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของคนมากที่สุด เพราะครอบครัวซึ่งมีพ่อแม่เป็นหลักมีอิทธิพลต่อชีวิตและพัฒนาการทุกด้านของเด็กมาก พ่อแม่มีบทบาทในการถ่ายทอดความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กด้วยการเลี้ยงดู รวมทั้งการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนาเป็นเบื้องต้นด้วย

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดสังคมวิทยา สามารถทำได้หลายวิธีโดยสรุปดังต่อไปนี้ (งามตา วนิทานนท์. 2534)

1. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ถือเป็นการบอกกล่าวอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ ซึ่งวิธีการนี้ถือเป็นวิธีสำคัญที่จะช่วยพัฒนาโครงสร้างทางบุคลิกภาพและการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ของบุคคล
2. การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อ-แม่ ถือเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่รู้ตัว กล่าวคือ บุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อ – แม่ และซึมซับเข้าไปในจิตใจจนหล่อหลอมมาเป็นบุคลิกภาพของบุคคล
3. การอบรมสั่งสอนจากครู ถือเป็นการชี้แนะแนวทางหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเข้าสู่ปัญญา ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญซึ่งรับช่วงต่อจากพ่อ-แม่ เป็นผู้มีอิทธิพลในการหล่อหลอมขัดเกลาลักษณะนิสัยของเด็กและมีบทบาทในการเป็นตัวแบบให้แก่เด็กในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ
4. การอบรมสั่งสอนจากพระสงฆ์ ถือเป็นการช่วยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยอาศัยหลัก คำสอนและการจัดกิจกรรมทางศาสนา
5. การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ถือเป็นการพัฒนาและสร้างอัตมโนภาพแห่งตนที่แตกต่างจาก พ่อ-แม่ และครู เป็นการเปิดโอกาสที่สำคัญในการฝึกหัดทักษะในการสวมบทบาทของบุคคล และให้บุคคลได้เรียนรู้บทบาทและค่านิยมทางสังคมที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องสอน

6. การเรียนรู้จากสื่อมวลชน ถือเป็นกรให้ตัวแบบที่สำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและสิ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 3 มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

3.1 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นรูปแบบของการวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งมีนักการศึกษา และนักวิชาการได้ให้ความหมายในแง่มุมต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2550) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาไว้ว่า หมายถึงกระบวนการเพื่อการค้นพบ พัฒนาและยืนยันข้อค้นพบ รวมทั้งวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนได้จริง

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2544) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนา (research and development) ไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ หรือใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการศึกษา โดยเน้นหลักตรรกวิทยา เป้าหมายหลัก คือ ใช้เป็นกระบวนการพัฒนาและการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา (education product) ประกอบด้วยการวิจัย (research-R) และกระบวนการพัฒนา (development-D) และมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ การวิจัยและพัฒนา ซึ่งสามารถดำเนินการตามขั้นตอนซ้ำ ๆ กันหลายรอบได้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

ศุภชัย บุญประเสริฐ (2542) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นการวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยที่เน้นการแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New products) สิ่งประดิษฐ์ใหม่ (New inventions) พัฒนาระบบการ (Process) พัฒนาระบบและวิธีทำงาน (System and procedures) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ (New technologies) โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-based development) สำหรับการพัฒนาสิ่งที่ต้องการ

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2540) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาว่าเป็นการพัฒนา รูปแบบหนึ่งที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ หรือเป็นวิถีทางกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าการพัฒนาจะเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม ถ้าใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจ รวมทั้งเชื่อว่าการพัฒนาจะเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา หากนักพัฒนาใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนางาน เพราะจะทำให้นักพัฒนาเห็นภาพของงานโดยตลอดอย่างชัดเจน และนักพัฒนาจะมั่นใจในทิศทางและลักษณะการพัฒนาที่ดำเนินการไปแต่ละขั้นว่าจะตรงเป้าหมายและจะมีปิติสุขในการทำงาน

จรรยา สุวรรณทัต (2537) ได้กล่าวถึงการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในทางสังคมศาสตร์-พฤติกรรมศาสตร์ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาและตรวจสอบความเที่ยงของผลิตผลในด้านสังคมศาสตร์-พฤติกรรมศาสตร์ซึ่งครอบคลุมหลายสาขาวิชา เช่น การศึกษาและจิตวิทยา

วรรณิ โสมประยูร (2546) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาออกเป็น 3 แบบ คือ

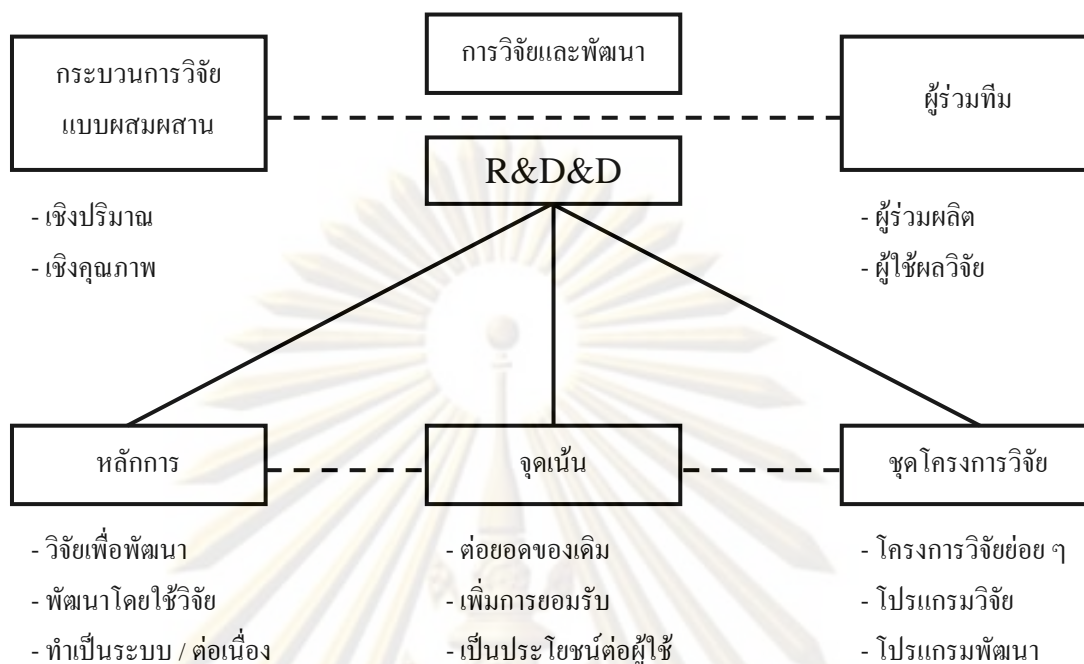
แบบที่ 1 ใช้เป็นชื่อของหน่วยงาน สำนักงาน ศูนย์ หรือสถาบันที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องงานการวิจัยหลาย ๆ ประเภท โดยมุ่งที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนากิจการงานต่าง ๆ ที่วงการประชาสังคมนั้น ๆ เกี่ยวข้อง หรือบางแห่งก็จัดเป็นโครงการเฉพาะกิจเพื่องานวิจัยอย่างใดอย่างหนึ่ง

แบบที่ 2 ใช้เป็นชื่อของงานวิจัยใด ๆ ก็ตามที่ผู้วิจัยเรียกชื่อหรือระบุว่าเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงว่าจะนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของงานที่กำลังดำเนินการอยู่เป็นประจำ เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการระดับโรงเรียน รวมทั้งอาจจะมีการวิจัยประยุกต์อีกหลายรูปแบบที่มีการอธิบายนำว่า ในการวิจัยครั้งนั้นเป็นการวิจัยและพัฒนา

แบบที่ 3 ใช้เป็นชื่อประเภทของการวิจัยที่มีลักษณะหรือรูปแบบโดยเฉพาะที่แตกต่างไปจากการวิจัยประเภทอื่น ๆ ที่นำผลวิจัยหรือสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่เดิมมาต่อยอดด้วยการใช้ผลวิจัยเป็นทิศทางของการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีศักยภาพสูงยิ่งขึ้น แล้วทำการเผยแพร่และขยายผลให้เป็นที่ยอมรับและเกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างกว้างขวางต่อไป

จากความหมายของการวิจัยและพัฒนาทั้ง 3 แบบนี้ การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นการวิจัยที่นำองค์ความรู้เดิมจากผลการวิจัยประเภทต่าง ๆ หรือนำสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วไปจัดกระทำต่อเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งในกระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นชุดโครงการวิจัย ที่มีหลายโครงการวิจัยย่อยอย่างสมบูรณ์ เพื่อเป็นการต่อยอดของเดิมให้เพิ่มผลผลิตที่มีคุณค่าสูงส่ง เด่นชัด แน่นนอน อันเป็นที่เชื่อถือหรือยอมรับทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในสังคมได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ มีจุดเน้นที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ การต่อยอดของเดิม การยอมรับ และประโยชน์ที่สังคมพึงได้รับ ดังแผนภาพต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2.1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้อยู่กับการวิจัย

ที่มา : วรณี โสมประยูร (2546)

Gall and Gall (1996) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาไว้ว่าเป็นรูปแบบการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม โดยที่ผลจากการวิจัยถูกนำไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการใหม่ ๆ ที่ได้รับการทดสอบภาคสนามอย่างเป็นระบบ และได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนกว่าจะมีประสิทธิภาพคุณภาพ หรือมาตรฐานที่ใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากความหมายของการวิจัยและพัฒนาดังที่กล่าวมานี้จะพบความหมายแบ่งออกเป็นหลายนัย ทั้งใช้เป็นชื่อหน่วยงาน สถาบัน หรือใช้เป็นประเภทของงานวิจัยประเภทหนึ่งที่ประกอบไปด้วยคำสองคำ คือ การวิจัย และกระบวนการพัฒนา โดยใช้การวิจัยเครื่องมือ หรือกลยุทธ์ในการหาความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือใช้ในพัฒนาเพื่อให้ได้นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ องค์ความรู้ที่มีศักยภาพ มีมาตรฐาน เกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างกว้างขวาง

3.2 ลักษณะความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนานั้นปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นที่แพร่หลายทั่วไป การวิจัยประเภทนี้มีความสำคัญ ความจำเป็น และมีประโยชน์ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของการวิจัยและพัฒนาว่า เกิดจากความต้องการสิ่งใหม่ ประดิษฐ์กรรมใหม่ ๆ และนวัตกรรมสำหรับการแก้ปัญหาและพัฒนาการ

ทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่ ระบบงานและกระบวนการดำเนินงาน เทคโนโลยีขั้นสูงที่กำหนดให้ที่มีประสิทธิภาพสูงออกสู่ผู้ใช้ที่เหมาะสมสำหรับงานแต่ละเรื่อง และการวิจัยและพัฒนาเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นอยู่กับการแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ กระบวนการใหม่ รูปแบบ ระบบและวิธีทำงานใหม่ และการสร้างเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานสำหรับการพัฒนาสิ่งที่ต้องการเหล่านั้น การวิจัยและพัฒนาจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นและมีบทบาทสำคัญ

วรรณิ โสมประยูร (2546) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

1. เป็นการนำผลวิจัยเดิมหรือสิ่งประดิษฐ์มาทบทวนแล้วพัฒนาหรือต่อยอด เพื่อเพิ่มศักยภาพให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง กล่าวคือ “วิจัยแล้วพัฒนา และพัฒนาโดยใช้วิจัย” การวิจัยจึงเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนา
2. เป็นการศึกษาค้นคว้าทดลองและตรวจสอบเพิ่มเติมของเดิมให้สมบูรณ์และเป็นไปอย่างครบวงจร ด้วยการจัดการกระทำซ้ำ ๆ หลายครั้ง รวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้แล้วนำผลมาปรับปรุงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งเกิดความเชื่อมั่น และแน่ใจในผลผลิตขั้นสุดท้าย
3. เป็นการนำกระบวนการวิจัยต่าง ๆ จากทั้งประเภทการวิจัยเชิงประมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในโครงการวิจัยและโครงการพัฒนา โดยจัดแบ่งให้มีโครงการวิจัยย่อยหรือโปรแกรมการวิจัยจำนวนมากเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นชุดโครงการวิจัย
4. มุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถหรือทักษะทางวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎี การพัฒนา และการปฏิบัติหน้าที่ในงานประจำให้แก่ทีมผู้ร่วมดำเนินการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการยอมรับผลผลิตและเผยแพร่หรือขยายผลต่อไปด้วยพร้อม ๆ กัน
5. สามารถยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่จะใช้ผลการวิจัยได้เสมอ เนื่องจากทฤษฎีและการพัฒนามุ่งที่ผู้ใช้ผลผลิตเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด
6. ในระหว่างที่กำลังดำเนินงานวิจัยและพัฒนาอยู่นั้น จำเป็นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมผลิต และ/หรือผู้ใช้ผลผลิตจากภาครัฐและเอกชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมดำเนินการด้วย เช่น ร่วมลงทุนในการผลิต สนับสนุนในด้านงบประมาณ รวมทั้งช่วยเหลือให้บริการความสะดวกต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับในความสำเร็จของผลผลิต และเป็นการเผยแพร่ผลวิจัยไปด้วยในตัว
7. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาจะต้องเป็นช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกันยาวนานมากพอที่จะทำให้เกิดผลผลิตที่ได้มาตรฐานตามความต้องการของสังคม เช่น อาจจะต้องใช้ระยะ

เวลานานถึง 3, 5, 7, 9... ปี โดยอาจจะต้องมีทั้งโครงการระยะสั้นและโครงการระยะยาวประกอบเข้าด้วยกันให้ครบวงจร

8. การเผยแพร่และการขยายผลของผลผลิตที่ได้จากการวิจัยและพัฒนา ควรจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในขณะกำลังดำเนินการวิจัยอยู่และหลังจากการวิจัยได้เสร็จสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนก็ตาม เพื่อให้ผลผลิตไปสู่ผู้ใช้อย่างกว้างขวางและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

9. เนื่องจากผลผลิตจากการวิจัยและพัฒนาอาจจะมีมูลค่าสูง และ/หรือ มีการถือครองลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรได้ ผู้วิจัยจึงควรจะได้มีการจดทะเบียนเพื่อคุ้มครองสิทธิบัตรให้เป็นไปตามระเบียบและเงื่อนไขของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร ทั้งภายในประเทศและ/หรือนานาชาติ

ธเนศ ขำเกิด (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาไว้ว่า การบริหารหรือการทำงานใด ๆ ที่มุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เกิดคุณภาพนั้น เมื่อผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานค้นพบปัญหาและเกิดความตระหนักในปัญหา ก็จะคิดค้นรูปแบบสื่อ หรือรูปแบบการพัฒนาที่มักเรียกว่า “นวัตกรรม” เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานดังกล่าว โดยที่รูปแบบสื่อหรือรูปแบบการพัฒนาที่คิดขึ้นจะต้องมีเหตุผลหลักการ หรือทฤษฎีรองรับ ทั้งนี้อาจเลือกใช้วิธีการปรับปรุงในสิ่งที่ผู้อื่นได้ศึกษาหรือเคยใช้ได้ผลในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเช่นเดียวกันมาก่อน หรืออาจคิดวิธีการขึ้นใหม่ก็ได้ แต่การจะทำให้รู้หรือมั่นใจได้ว่าวิธีการที่คิดค้นขึ้นนั้นดีหรือไม่ จึงจำเป็นต้องนำมาทดลองจริง มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อพิสูจน์ว่าสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนางานได้ ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จก็มีร่องรอยให้เห็นถึงการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนได้ผลดี และสามารถนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ทราบหรือนำไปใช้ได้ต่อไป

กระบวนการวิจัยและพัฒนาที่มีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ หรือต่อยอดจากสิ่งเดิมสำหรับการแก้ปัญหา พัฒนาผลผลิต รวมถึงกระบวนการดำเนินการ เป็นการผสมผสานด้วยวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักการ ทฤษฎีรองรับ เป็นการพัฒนาทั้ง ความรู้และทักษะของนักวิจัย ผลที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาทำให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้และเผยแพร่ความรู้ต่อไป

3.3 กระบวนการขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา

กระบวนการและขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนานั้นได้มีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

สุวิวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2540) ได้เสนอลำดับขั้นของการวิจัยและพัฒนาไว้ 4 ขั้นตอน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ลำดับขั้นของการวิจัยและพัฒนา

ขั้นตอนการพัฒนา	การใช้วิจัยเป็นเครื่องมือ
D ₁ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา	R ₁ การวิจัยเอกสาร R ₂ สํารวจ
D ₂ ประเมินสถานะเริ่มต้น	R ₃ ประเมิน baseline
D ₃ วางกระบวนการดำเนินการและปรับปรุงพัฒนาไปเรื่อย ๆ	R ₄ วิจัยเอกสาร / สํารวจ R ₅ ทดลอง 1 R ₆ ทดลอง 2
D ₄ ถึงเป้าหมาย	R ₇ ทดลอง 3 R ₈ ประเมินสถานะสิ้นสุด

ที่มา : สุวิวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2540)

จากตารางสรุปได้ว่าลำดับขั้นของการวิจัยและพัฒนานั้นเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาด้วยวิธีการวิจัยเอกสารและการสำรวจ จากนั้นมีการประเมินสถานะเริ่มต้น แล้ววางแผนกระบวนการดำเนินการและปรับปรุงพัฒนา ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร สํารวจอีกครั้ง พร้อมทั้งมีการดำเนินการทดลอง จนกระทั่งบรรลุถึงเป้าหมายด้วยการทดลองอีกครั้ง และประเมินสถานะสิ้นสุด

จรรยา สุวรรณทัต (2537) ได้เสนอขั้นตอนสำคัญในวัฏจักรของการวิจัยและการพัฒนาทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ไว้ดังนี้

1. การรวบรวมการวิจัยและข้อมูล เป็นการรวมการทบทวนวรรณกรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตภายในสถานการณ์ต่าง ๆ
2. การเตรียมการ รวมทั้งให้คำนิยามทักษะการระบุวัตถุประสงค์ การกำหนดลำดับขั้นตอนและการทดสอบความเป็นไปได้ในสเกลเล็ก ๆ
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบขั้นต้น ขั้นนี้จะรวมการเตรียมวัสดุอุปกรณ์หรือเนื้อหาในเชิงการสอนหรือการถ่ายทอด คู่มือ และเครื่องมือประเมิน
4. การทดสอบขั้นต้น โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและแบบสอบถาม
5. การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ในด้านสำคัญ ๆ โดยอาศัยการเสนอแนะจากผลที่ได้จากการทดลองภาคสนาม

6. การทดสอบภาคสนามขั้นสำคัญ ขั้นตอนนี้อาจเพิ่มกลุ่มตัวอย่าง มีข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ ในผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง และมีการประเมินโดยเทียบเคียงกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเปรียบเทียบ

7. การปรับปรุงผลิตผลในขั้นนำไปใช้ แก้ไขปรับปรุงโดยอาศัยผลที่ได้รับจากการทดลองภาคสนามขั้นสำคัญ

8. การทดลองภาคสนามเพื่อการปฏิบัติ เก็บและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบสอบถาม

9. การปรับปรุงผลิตผลขั้นสุดท้าย ปรับปรุงผลิตผลโดยใช้ผลจากการเสนอแนะในขั้นที่ 8

10. การเผยแพร่และการจำหน่ายจ่ายแจก โดยรายงานเกี่ยวกับผลิตผลให้แก่ที่ประชุมวิชาการและวิชาชีพ และนำรายงานลงในวารสาร ทำงานกับสำนักพิมพ์เพื่อการจำหน่ายเชิงพาณิชย์ และมีการควบคุมเพื่อให้เกิดคุณภาพ

จากลำดับขั้นตอนทั้ง 10 นี้ จะสามารถให้ผลผลิตที่มีคุณภาพซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของการวิจัยได้

คู่มือ บุญประเสริฐ (2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการในการวิจัยและพัฒนา โดยได้ต้นแบบมาจากการวิจัยเชิงทดลอง ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน (Situation Analysis) และกำหนดเป้าหมายหรือลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ (Product Desired)

2. การออกแบบต้นแบบ (Prototype Design) หรือระบบในขั้นต้น (System Design)

3. การทดสอบต้นแบบ ในขั้นทดลองใช้ (Trial Test) หรือในการทดลองแบบนำร่อง (Pilot Test)

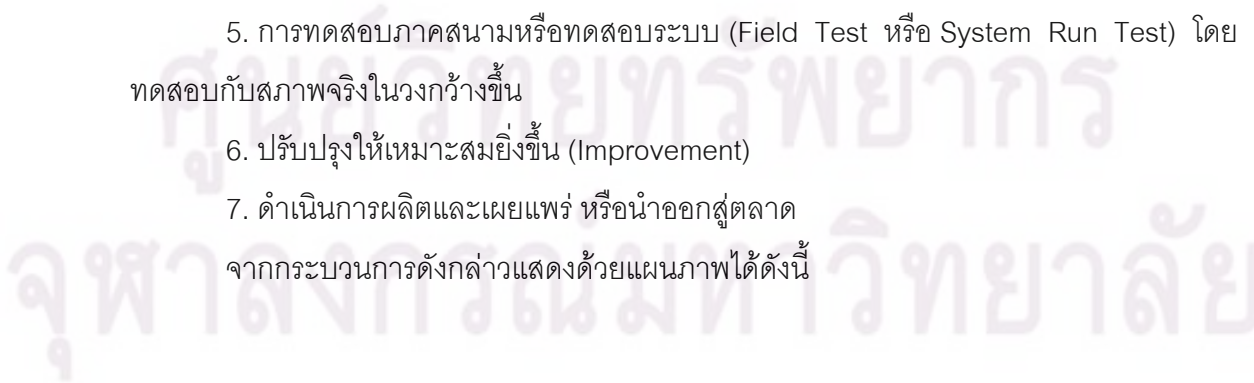
4. การปรับปรุงต้นแบบหรือพัฒนาระบบจากผลการทดลอง (Product หรือ System Improvement)

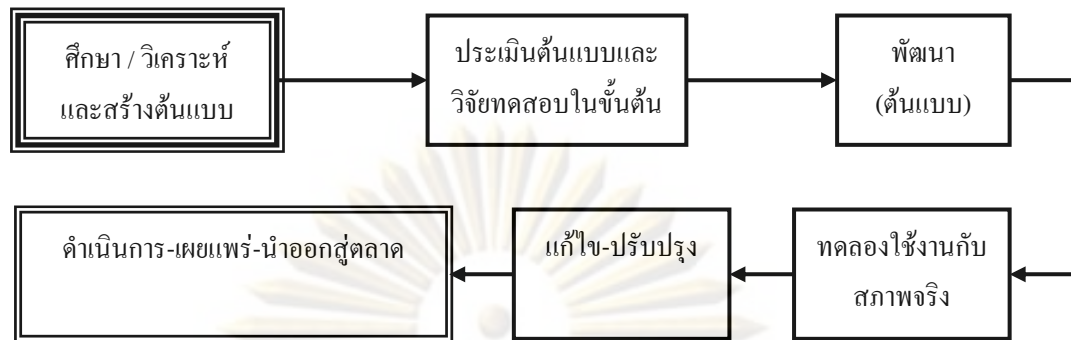
5. การทดสอบภาคสนามหรือทดสอบระบบ (Field Test หรือ System Run Test) โดยทดสอบกับสภาพจริงในวงกว้างขึ้น

6. ปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (Improvement)

7. ดำเนินการผลิตและเผยแพร่ หรือนำออกสู่ตลาด

จากกระบวนการดังกล่าวแสดงด้วยแผนภาพได้ดังนี้

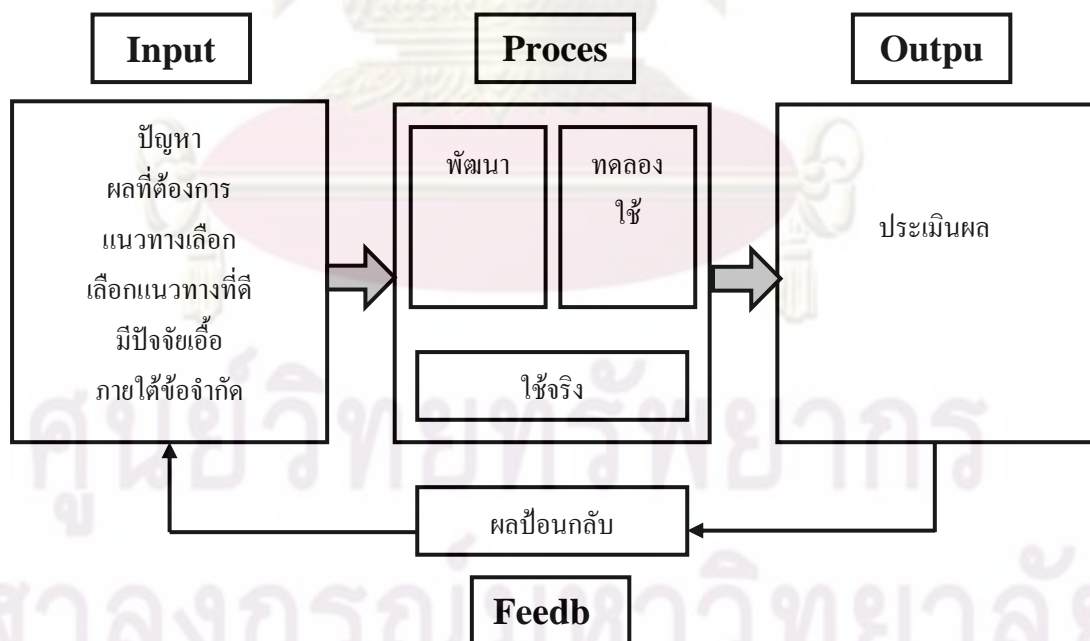

แผนภาพที่ 2.2 ขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนา

ที่มา : อูทัย บุญประเสริฐ (2542)

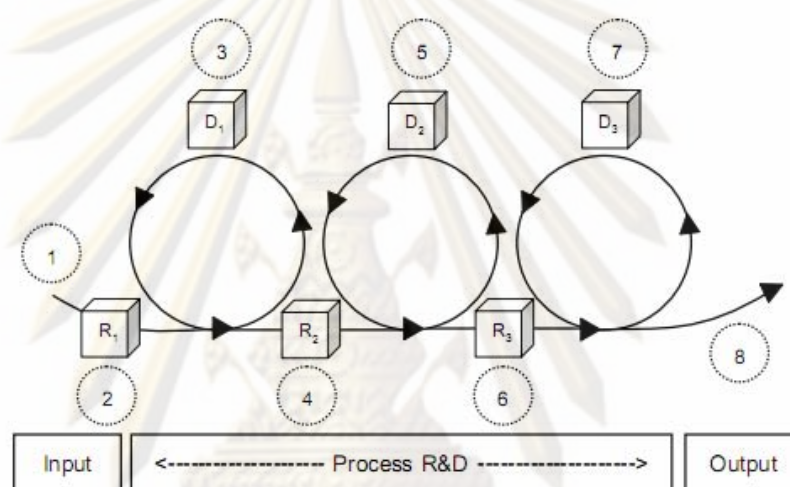
วชิระ อินทร์อุดม (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนางานและกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไว้ว่า กระบวนการในการพัฒนางานมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ต้องทราบว่าปัญหาคืออะไร ขั้นที่ 2 คิดค้นวิธีการหรือนวัตกรรมมาแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 ทดลองใช้วิธีการ/นวัตกรรมที่ถูกเลือก กระบวนการสามขั้นตอนในการพัฒนางานจะใช้ได้อย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเชิงระบบ (System Approach) ที่มีองค์ประกอบดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2.3 แผนภาพวิธีระบบกับการพัฒนาการเรียนการสอน

ที่มา: วชิระ อินทร์อุดม (ม.ป.ป.)

สันต์ สุวทันพรกุล (2551) กล่าวว่า ลักษณะของขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาเนื้หากมองอีกมิติหนึ่งจะมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบ (System Approach) อันประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) และมีลักษณะเป็นวงจร PDCA คือ Plan (P) Do (D) Check (C) Act (A) กล่าวคือ มีการวางแผน การทดสอบ การตรวจสอบ การทำซ้ำ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวงจรนี้เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มคุณค่าให้กับนวัตกรรมในการนำไปสู่การเผยแพร่และนำไปใช้ต่อไป ดังแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 วงจรการวิจัยและการพัฒนา

ที่มา: สันต์ สุวทันพรกุล (2551)

จากแผนภาพที่ 2.4 แสดงให้เห็นถึงวงจรกระบวนการวิจัยและพัฒนาโดย R หมายถึงการวิจัย D หมายถึง การพัฒนา และกระบวนการระบบนี้ประกอบไปด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งวงจรนี้มีการวิจัยและพัฒนาซ้ำไปเรื่อย ๆ จนผู้วิจัยเกิดความเชื่อมั่นในผลผลิตหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ตอนที่ 4 มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

4.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4.1.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการวิจัยแบบใหม่ที่ประยุกต์และเป็น การรวมเอาแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research) กับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Research) มาผสมเข้าด้วยกัน โดยเป็นการวิจัยที่เกิดขึ้นจากความคิดที่ว่า การวิจัยเป็นกิจกรรมทางสังคมที่จะต้องใช้ทรัพยากรของสังคมในการศึกษา จึงเป็นสมบัติของสังคมและเป็นการกระทำที่มุ่งให้ประโยชน์แก่สังคม ด้วยเหตุนี้การวิจัยจึงต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดและการวิจัยที่ให้ผลประโยชน์สูงสุดย่อมเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for Development) หรือ การวิจัยพัฒนา (Research and Development) โดยที่การพัฒนาและการเป็นหุ้นส่วนต้องเดินทางร่วมกัน ดังนั้น ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการประยุกต์หาวิธีการแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กัน หรืออาจกล่าวได้ว่าการแสวงหาแนวความคิดและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและทรัพยากรที่ผู้ถูกวิจัยมีอยู่เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา

สุภางศ์ จันทวานิช (2531) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกันคือการปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) อันเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่ เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย โดยมีความหมายถึง วิธีการที่ให้ ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่าง แข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทางแก้ไข กระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงของการวิภาษ (Dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง และด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้มีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านตลอดจนนิสัยใจคอของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา การวิจัยแบบนี้จึงเป็นวิธีการที่สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องตรงตามความต้องการ ประกอบกับการใช้ภูมิปัญญาและทุนที่มีอยู่ในชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี

ส่วนร่วมนี้นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาของผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัยในตัวของมันเองอีกด้วย และยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ซึ่งสามารถเป็นตัวนำการพัฒนาไปสู่ชุมชนอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ขนิษฐา การจณสินนท์ (2536)ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า คือการวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหาศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา วางแผนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการดำเนินการประเมินผล โดยที่ทุกขั้นตอนดังกล่าวสมาชิกชุมชนได้เข้าร่วมด้วย อันเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ และได้พัฒนาตนเองในการทำงานพัฒนา

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา (Journey of Development) โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่สามารถเป็นไปได้ ทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม โดยหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative Approach) ระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนี้กระบวนการวิจัยจะต้องเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม มีอิสระ และส่งเสริมคุณค่าของชีวิต และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่าง ๆ สะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ อุปสรรคและปัญหาที่ปรากฏอยู่ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่

กล่าวโดยสรุป การวิจัยแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยผู้ปฏิบัติการในพื้นที่กับผู้วิจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพจริงของสังคมนั้น ๆ โดย ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัย อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหา การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล และสรุปรายงานผล

4.1.2 หลักสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

โดยหลักการนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประกอบไปด้วยกระบวนการค้นคว้าทางสังคม (Social Investigation) การให้การศึกษา (Education) และการกระทำหรือการปฏิบัติการ (Action) เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมสร้างความรู้และทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย อันเป็นการสร้างความรู้ให้กับสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่ง พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540) อธิบายว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม มีหลักการสำคัญโดยประกอบไปด้วย

- 1) ปรับปรุงความสามารถและพัฒนาศักยภาพของผู้มีส่วนร่วม ด้วยการส่งเสริมยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดการวิเคราะห์/สังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง ซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์
- 2) ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับผู้มีส่วนร่วม ตลอดจนมีการนำไปใช้อย่างเหมาะสม
- 3) สนใจบริบทของชาวบ้าน โดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับประเด็นปัญหา
- 4) การปลดปล่อยแนวความคิดเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมสามารถมองความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเสรี มองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง วิเคราะห์ วิจัย ตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4.1.3 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้หลายท่านซึ่งจะนำเสนอแนวคิดดังกล่าวของบางท่านดังนี้

Kemmis and Mc Taggart (2000) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะเดียวกันกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วยวงจรของกิจกรรมดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนเพื่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือองค์กรโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) การลงมือปฏิบัติตามแผนและสังเกตกระบวนการปฏิบัติรวมทั้งผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 3) การสะท้อนผลจากการปฏิบัติแล้วนำข้อมูลหรือประเด็นปัญหาที่ได้มาใช้ทบทวนแผนการปฏิบัติซึ่งย้อนกลับไปสู่การวางแผนการปฏิบัติในขั้นตอนแรกอีกครั้งเป็นวงจรต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ

Urwin (2000) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมควรประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุสภาพปัญหาและขอบเขตของปัญหาที่จะทำการศึกษา 2) การกำหนดแนวทางหรือแผนการดำเนินการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา 3) การปฏิบัติการแก้ปัญหาตามแผนและสังเกตการปฏิบัติทุกขั้นตอน 4) การประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการระบุสภาพและขอบเขตปัญหาอีกครั้ง

Mills (2003) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า จะต้องประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการระบุขอบเขตของประเด็นปัญหาที่จะทำการศึกษา 2) การวางแผนการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา 3) การดำเนินการแก้ปัญหาและสังเกตผลจากการปฏิบัติ 4) การประเมินและสะท้อนผลจากการปฏิบัติ และ 5) การปรับปรุงแผนหรือแนวทางการแก้ปัญหา

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังได้กล่าวมาแล้ว สามารถทำการสรุปภาพรวมของขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้เป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

- 1) การระบุขอบเขตของปัญหาที่จะทำการศึกษา
- 2) การสำรวจและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในขั้นที่ 1
- 3) การกำหนดแนวทางหรือแผนการดำเนินการเพื่อจัดการกับปัญหา
- 4) การดำเนินการแก้ปัญหาและสังเกตผลจากการปฏิบัติ
- 5) การประเมินสะท้อนผลการปฏิบัติ
- 6) การปรับปรุงแผนหรือแนวทางในการแก้ปัญหา
- 7) การระบุขอบเขตของประเด็นปัญหาใหม่ที่จะทำการศึกษา

4.1.4 ประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากความหมายและกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว สามารถสรุปถึงจุดเด่นหรือประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้คนในสังคมได้รับโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความรู้เกี่ยวกับตนเองหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตน (Ramsey, 2000) จากเดิมที่เป็นบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยจึงช่วยให้ผู้คนได้เรียนรู้ที่จะทำการวิจัยและตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ที่พวกเขาเป็นผู้สร้างขึ้นมา

2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้คนทุกกลุ่มทุกระดับในสังคมได้มีโอกาสหันหน้าเข้าหากันและร่วมมือกันทำงานเพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (Yoon, 2000) เพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้คนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นประชาธิปไตย เมื่อต่างฝ่ายต่างได้รับการยอมรับในความสำคัญในฐานะสมาชิกที่มีความเท่าเทียมกัน ผลที่ตามมาได้แก่ความสามัคคีผูกพันระหว่างผู้คนในสังคม

3) การให้ความหมายแก่ปัญหาในสังคมมีความถูกต้องตามสภาพความเป็นจริงเพราะเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในสังคมซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในบริบทที่เป็นอยู่อย่างชัดเจนประกอบกับมีการทบทวนความหมายจากคนมนทุกกลุ่มทุกระดับทำให้มั่นใจได้ว่าความเข้าใจของนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งจะช่วยป้องกันความขัดแย้งในภายหลังได้ (Hollingsworth, 1997)

4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมช่วยให้บุคคลในสังคมเกิดการค้นพบหรือตระหนักในศักยภาพที่ตนมีอยู่โดยเฉพาะกลุ่มที่ด้อยโอกาสหรือถูกเอารัดเอาเปรียบจากสภาพ

โครงสร้างของสังคมที่จะมีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองออกมาอันจะนำไปสู่ความมั่นใจในสภาพชีวิตและสถานภาพที่ดีขึ้น (Peters, 1997 ; Ramsey, 2000)

5) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมช่วยให้สังคมเกิดการพัฒนายั่งยืนเพราะความรู้และความตระหนักในปัญหาสังคมเกิดจากการค้นพบโดยกลุ่มคนในสังคมเองทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด มีความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ ทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาก็ทำได้ง่ายกว่าประเพณีการให้วิธีการปฏิบัติโดยที่ผู้ปฏิบัติไม่ทราบเหตุผลหรือความสำคัญของการปฏิบัติ

4.2 ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

Parent involvement เมื่อแยกแปลความหมายของคำ parent ในความหมายของ WordNet 2.0 (2003a) คือ พ่อแม่ ผู้ให้กำเนิด หรือผู้ครอบครองเลี้ยงดู หรือญาติพี่น้องที่มีบทบาทเป็นผู้ปกครอง ส่วนคำว่า involvement WordNet 2.0 (2003a) ให้ความหมายไว้ 5 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นพฤติกรรมของการเป็นหุ้นส่วนในกิจกรรมของกลุ่ม ลักษณะที่ 2 เป็นการเชื่อมโยงกันของสิ่งที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ลักษณะที่ 3 เป็นความรู้สึกสนใจห่วงใยอยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับบุคคลหรือสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ลักษณะที่ 4 เป็นความสัมพันธ์ทางเพศที่ปกปิดหรือปิดบัง และลักษณะที่ 5 เป็นเงื่อนไขของการเป็นหุ้นส่วนกับผู้อื่นทั่ว ๆ ไป

เมื่อรวมความหมายของคำว่า Parent involvement คือ พฤติกรรมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง โดยมีการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเข้ามาเชื่อมโยงกันด้วยความรู้สึกสนใจห่วงใยอยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

Kohl, Lengua, และ McMahon (2000) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่เป็นโครงสร้างที่ซับซ้อน (complex construct) ประกอบด้วยพฤติกรรมและทัศนคติความเชื่อของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของบุตรหลานในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในกิจกรรมการทำงานของแต่ละฝ่ายที่มีความเชื่อมโยงกัน ด้วยความสนใจห่วงใยอยากรู้เกี่ยวกับความสำเร็จของบุตรหลาน

4.2.1 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

วราภรณ์ แยมทิม (2549) ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 5 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 โมเดลของ Epstein (1995 ; cited Henderson & Mapp.2002) เป็นโมเดลที่นักวิจัยนิยมใช้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ Epstein แบ่งมิติของการมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองเป็น 6 มิติ คือ มิติที่ 1 การอบรมเลี้ยงดู (parenting) ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดู พื้นฐานและวิธีการเลี้ยงดูเพื่อเตรียมเด็กเข้าโรงเรียน มิติที่ 2 การสื่อสาร (communicating) ประกอบด้วยภาระหน้าที่พื้นฐานส่วนหนึ่งของโรงเรียนในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมของโรงเรียนและความก้าวหน้าของเด็ก มิติที่ 3 การอาสาสมัคร (volunteering) โดยอาสาสมัครกับโรงเรียนในการช่วยเหลือครูในชั้นเรียน และยังรวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเช่น กีฬา และกิจกรรมอื่น ๆ มิติที่ 4 การเรียนรู้ที่บ้าน (learning at home) ประกอบด้วย การเรียนรู้ที่บ้าน รวมทั้งการร้องขอและการแนะนำจากครูเพื่อช่วยเหลือเด็กที่บ้านเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ร่วมไปกับการทำงานในชั้นเรียนของเด็ก มิติที่ 5 การตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย การตัดสินใจของครอบครัวในธรรมาภิบาล (governance) และการสนับสนุน (advocacy) การดำเนินงานของโรงเรียน มิติที่ 6 การร่วมมือรวมพลังกับชุมชน (collaborating with community) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน ซึ่งจะแสดงตัวอย่างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามแนวคิด Epstein ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2.2 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกตามมิติการมีส่วนร่วมตามแนวคิด ของ Epstein

มิติของการมีส่วนร่วม	ลักษณะของกิจกรรม
การอบรมเลี้ยงดู (parenting)	- การแสดงความคาดหวังในการศึกษาของลูก - การจำกัดเวลาในการดูโทรทัศน์ - การควบคุมดูแลการใช้เวลาและพฤติกรรม
การสื่อสาร (communicating)	- การติดต่อจากพ่อแม่เกี่ยวกับผลงานวิชาการ - การติดต่อจากโรงเรียนเกี่ยวกับโปรแกรมวิชาการ
การอาสาสมัคร (volunteering)	- การอาสาสมัครที่โรงเรียน
การเรียนรู้ที่บ้าน (learning at home)	- การเรียนวิชาการนอกโรงเรียน - การเรียนดนตรีและการเต้นรำ - การอภิปรายเกี่ยวกับโรงเรียนและวางแผนอนาคต
การตัดสินใจ (decision making)	- เป็นส่วนหนึ่งในสมาคมผู้ปกครอง
การร่วมมือรวมพลังกับชุมชน (collaborating with community)	- การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน - เป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มของชุมชน

ที่มา : ปรับจาก Henderson และ Mapp (2002)

รูปแบบที่ 2 โมเดลของ Kohl , Lengua และ McMahon (2002) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 6 องค์ประกอบคือ (1) การติดต่อประสานงานกันระหว่างผู้ปกครองกับครู (parent-teacher contact) (2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่โรงเรียน (parent involvement at school) (3) คุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และครู (quality of parent- teacher relationship) (4) การรับรู้ของครูเกี่ยวกับค่านิยมของผู้ปกครองด้านการศึกษา (teacher's perception of parent's value of education) (5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่บ้าน (parent involvement at home) (6) การรับรองของพ่อแม่เกี่ยวกับโรงเรียน (parent endorsement of school) โดยมีลักษณะของกิจกรรมในแต่ละมิติแสดงดังตาราง ที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกตามมิติการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Kohl , Lengua และ McMahon

มิติของการมีส่วนร่วม	ลักษณะของกิจกรรม
การติดต่อประสานงานกันระหว่างผู้ปกครองกับครู (parent-teacher contact)	- การพูดคุยกับครู - การเข้าร่วมการประชุมระหว่างพ่อแม่และครู
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่โรงเรียน (parent involvement at school)	- การเยี่ยมชั้นเรียน - การร่วมประชุมสมาคม - ผู้ปกครอง
การรับรู้ของครูเกี่ยวกับค่านิยมของผู้ปกครองด้านการศึกษา (teacher's perception of parent's value of education)	- การเห็นความสำคัญของการศึกษา - การมีทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับการศึกษา
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่บ้าน (parent involvement at home)	- การอ่านหนังสือกับลูก/พาลูกไปห้องสมุด - การเล่นเกมเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บ้านกับลูก
การรับรองของพ่อแม่เกี่ยวกับโรงเรียน (parent endorsement of school)	- การรู้สึกที่โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ดีสำหรับลูก - ความรู้สึกมั่นใจในบุคลากรของโรงเรียน

ที่มา: Kohl , Lengua และ McMahon (2002)

รูปแบบที่ 3 โมเดลของ Fantuzzo, Tighe และ Childs (2002) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยัน พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 3 มิติ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.4 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกตามมิติการมีส่วนร่วมตามแนวคิด
ของ Fantuzzo, Tighe และ Childs

มิติของการมีส่วนร่วม	ลักษณะของกิจกรรม
การมีส่วนร่วมที่โรงเรียน (school – based involvement)	<ul style="list-style-type: none"> - การอาสาสมัครในชั้นเรียนของลูก - การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับครู - การเข้าร่วมในกิจกรรมชั้นเรียนที่วางแผนกับครู - การทัศนศึกษากับลูก - การพูดคุยกับพ่อแม่อื่นเกี่ยวกับการประชุมและกิจกรรมในโรงเรียน - การร่วมจัดตั้งกองทุนในโรงเรียน
การมีส่วนร่วมที่บ้าน (home – based involvement)	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้เวลากับลูกในการทำงานเกี่ยวกับทักษะทางด้าน จำนวน การอ่าน การเขียน กิจกรรมสร้างสรรค์ - การพูดคุยกับลูก / การตรวจการบ้าน - การจัดตารางการตื่นนอนและเข้านอน
การประชุมปรึกษาหารือระหว่างบ้านและโรงเรียน (home – school conferencing)	<ul style="list-style-type: none"> - การพูดคุยกับลูกเกี่ยวกับเพื่อนร่วมชั้นของลูก กฎของห้องเรียน - อุปสรรคที่โรงเรียน การบรรลุผลสำเร็จ การปฏิบัติกิจกรรมที่บ้าน กิจกรรมประจำวัน

ที่มา: Fantuzzo, Tighe และ Childs (2002)

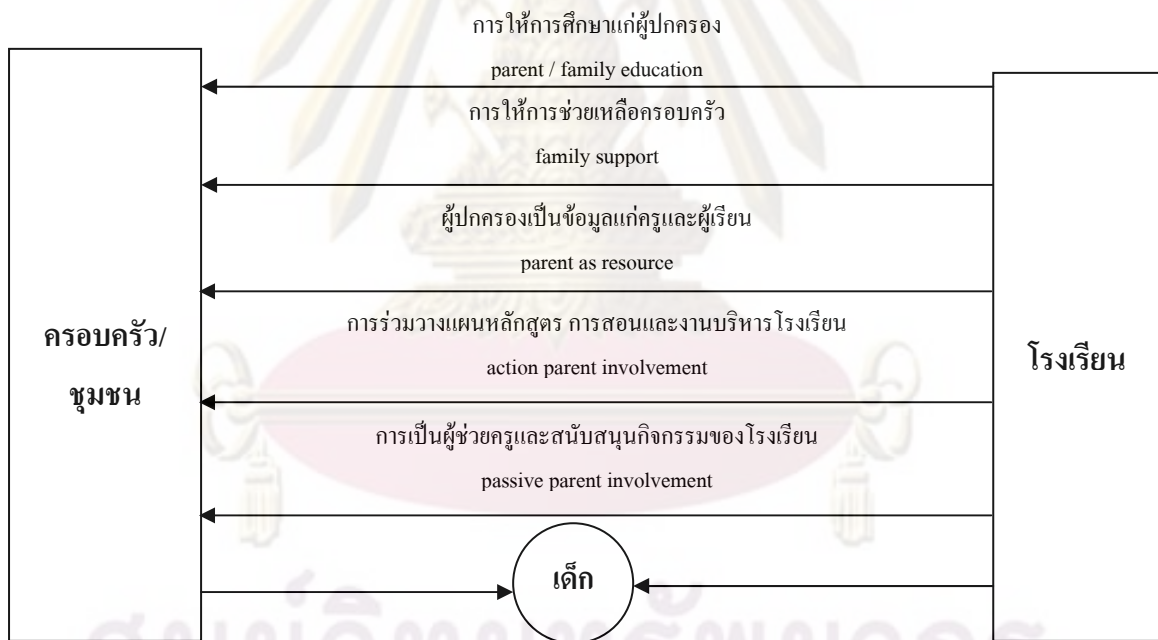
4.2.3 กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

Hoover–Dempsey และ Sandler (1995, 1997) ได้เสนอโมเดลเชิงทฤษฎีของกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยกำหนดคำถามสำคัญ 3 ข้อ คือ 1) ทำไมผู้ปกครองสมควรมีส่วนร่วมในการศึกษาของลูก 2) ผู้ปกครองจะทำอะไรเมื่อผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วม และ 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ (Outcome) ของนักเรียนอย่างไร ซึ่งโมเดลต้นแบบประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ 1) การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2) การเลือกรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 3) กลไกส่งผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของผู้เรียน 4) ตัวแปรส่งผ่าน และ 5) ผลลัพธ์ของผู้เรียน โมเดลเชิงทฤษฎีของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองแสดงดังแผนภาพที่ 2.5

แผนภาพที่ 2.5 โมเดลเชิงทฤษฎีของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ของ Hoover/Dempsey และ Sandler

Berger (1998 อ้างใน ประไพจิตร : 2545) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูควรร่วมมือกันหลายด้าน ๆ โดยเสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมดังนี้

แผนภาพที่ 2.6 รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามแนวคิดของ Berger

ตอนที่ 5 มโนทัศน์เกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

แผนที่ผลลัพธ์ Outcome Mapping เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผลการทำงานที่มาเสริมวิธีการประเมินผลรูปแบบเดิมโดยที่แผนที่ผลลัพธ์ ให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน หรือ องค์กร ซึ่ง

แผนงานทำงานด้วยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ อาจเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากกิจกรรมของแผนงาน หรือไม่ได้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ มีเป้าหมายอยู่ที่การมีส่วนร่วมทำให้ความเป็นอยู่ของคนและ สิ่งแวดล้อมดีขึ้น

แผนที่ผลลัพธ์ถูกพัฒนาขึ้นบนหลักคิดที่ว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนาเป็นผู้ ควบคุม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนา ส่วนคนนอกเป็นเพียงคนอำนวยความสะดวกให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง โดยการช่วยให้เข้าถึงความรู้ โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง

การพัฒนาเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม จุดเน้นของแผนที่ผลลัพธ์คือ คน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การติดตามและประเมินผล การทำงานโดยใช้แผนที่ผลลัพธ์นี้เป็นความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนการประเมินผล จากที่ให้ ความสำคัญแต่ผลการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ไปสู่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และ การกระทำ ตลอดจนกิจกรรมของคน หรือกลุ่มคน ซึ่ง พิกุล สิทธิประเสริฐ (2547) อธิบายขั้นตอน ของแผนที่ผลลัพธ์ไว้ว่า มี 3 ขั้นตอนใหญ่ และ 12 ขั้นตอนย่อยดังต่อไปนี้

5.1 ขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์

ขั้นตอนที่ 1 : การออกแบบเจตนารมณ์

เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกันในภาพรวม ซึ่งจะนำมาสู่แผนและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการ ทำงาน เป็นการตอบคำถาม วิสัยทัศน์ (Why) ผู้เกี่ยวข้อง (Who) การเปลี่ยนแปลงอะไรที่ต้องการ (What) และ จะทำให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร (How) ซึ่งมี 7 ขั้นตอนย่อยคือ

ขั้นตอนย่อยที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์ (Vision)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 กำหนดพันธกิจ (Mission)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners)

ขั้นตอนย่อยที่ 4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges)

ขั้นตอนย่อยที่ 5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (Progress markers)

ขั้นตอนย่อยที่ 6 กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps)

ขั้นตอนย่อยที่ 7 การดำเนินงานระดับองค์กร (Organizational practices)

ขั้นตอนที่ 2 : การติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานของ องค์กร ซึ่งจะเน้นการประเมินตนเองเป็นหลัก มี 4 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 8 จัดลำดับการติดตามการทำงานของแผนงาน (Monitoring priorities)

ขั้นตอนย่อยที่ 9 แบบบันทึกผลลัพธ์ (คือ การเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน

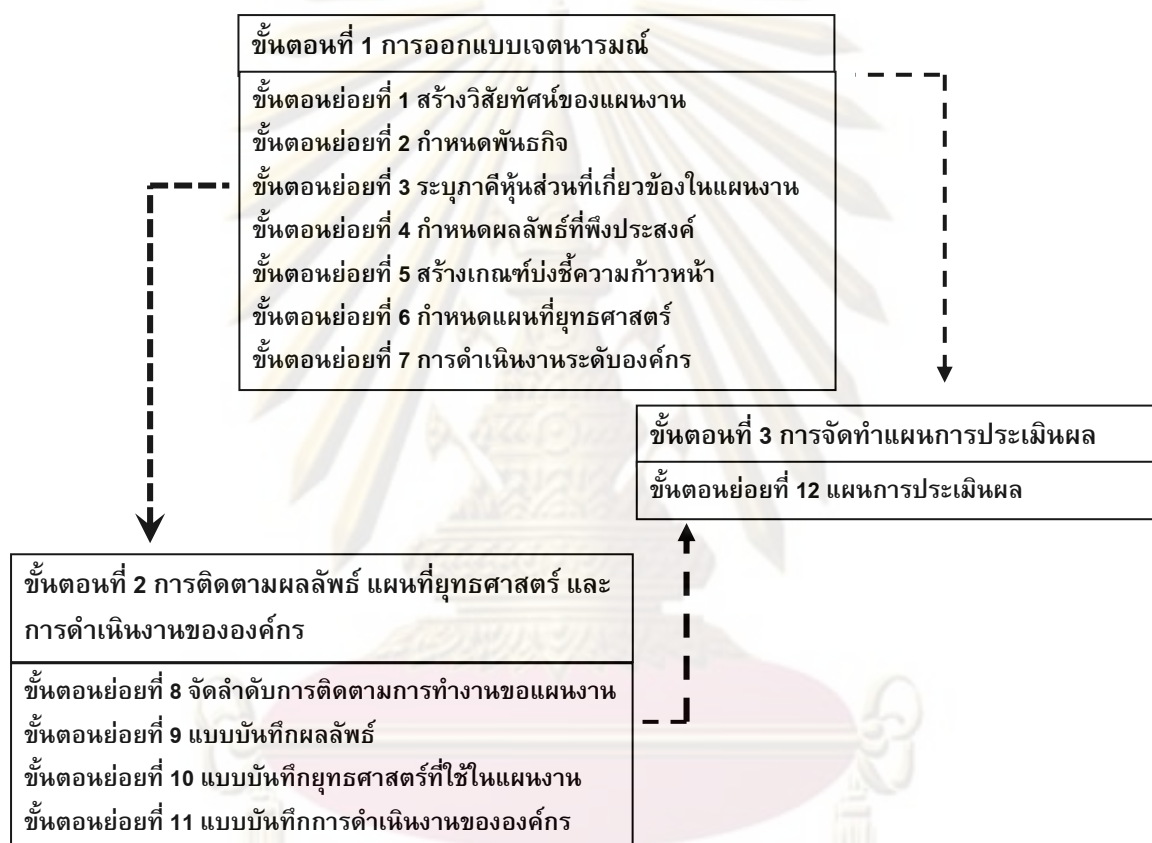
Outcome Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 10 แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (Strategy Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 11 แบบบันทึกการดำเนินงานขององค์กร (Performance Journal)

ขั้นตอนที่ 3 : การจัดทำแผนการประเมินผล คือการจัดลำดับความสำคัญในการประเมิน และการสร้างแผนการประเมินผล ระยะนี้มี 1 ขั้นตอนย่อย

ขั้นตอนย่อยที่ 12 แผนการประเมินผล (Evaluation plan)

แผนภาพที่ 2.7 แสดงขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์

5.2 จุดเน้นของแผนที่ผลลัพธ์

กระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์เป็นการระบุนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการออกแบบการติดตามการทำงาน รวมถึงแผนการประเมินผล โดยจะมีจุดเน้นอยู่ที่การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับแผนงานในทุกขั้นตอน และด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบไปจนถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล จะส่งเสริมความรู้สึกการเป็นเจ้าของแผนงานและส่งเสริมให้มีการนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ การปรับปรุงการทำงาน นอกจากนี้ในกระบวนการยังช่วยกระตุ้นจิตสำนึกสร้างพันธะผูกพันต่อแผนงาน และการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่คนทำงานในแผนงานด้วย

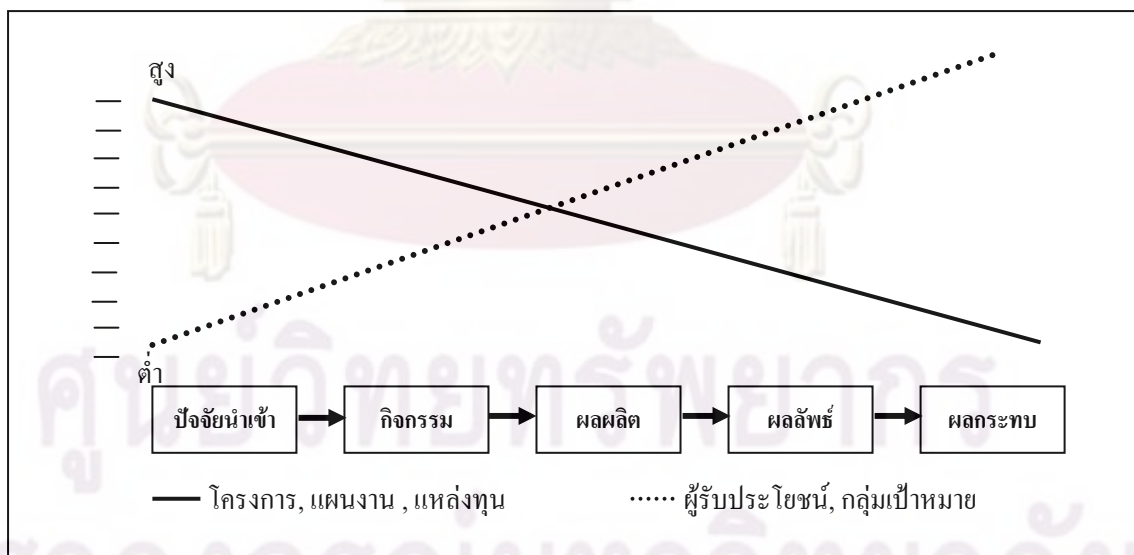
การพิจารณาแผนงานพัฒนาโดยการแยก “กระบวนการ” ออกจาก “ผล” ที่ได้จากแผนงานนั้นเป็นสิ่งผิดพลาด เพราะหมายถึงว่า “ผล” ที่ได้นั้นเป็นผลงานของแผนงานโดยตรง ซึ่งอาจเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก เนื่องจาก “ผล” เหล่านั้น ไม่ได้เกิดโดยตรงจากแผนงานใดเพียงแผนงานเดียว แต่ถ้าเราให้ความสำคัญที่จะติดตามและประเมิน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนร่วม ก็จะทำให้ได้เสียสะท้อนที่มีประโยชน์เกี่ยวกับกับปฏิบัติงานของแผนงาน ละเอียดที่มากขึ้นภายใต้อิทธิพลของแผนงาน พื้นฐานการคิดในเรื่องนี้ก็คือ ทฤษฎีการที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลนั้นมีจำกัด จึงควรใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจอิทธิพลจากการดำเนินงานของแผนงาน ซึ่งจะช่วยในการปรับปรุงการปฏิบัติของแผนงาน นอกจากนี้ การมีระบบที่สามารถเก็บข้อมูลที่เชื่อถือได้ในเรื่องของการปฏิบัติงานของแผนงานและผลลัพธ์ จะช่วยให้แผนงานได้รับความน่าเชื่อถือ

การประเมินผลแบบเดิมนั้นใช้การเก็บข้อมูลจากกิจกรรมจำนวนหนึ่งส่วน “แผนที่ผลลัพธ์” ให้วิธีการในการกำหนดภาพรวมของเป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ของแผนงาน เพื่อติดตามว่าแผนงานมีส่วนทำให้เกิดผลต่าง ๆ ได้อย่างไร แผนที่ผลลัพธ์ให้ระบบที่ต่อเนื่องในการคิดแบบภาพรวมและคิดในเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหมายของแผนงาน และยังเป็นเครื่องมือในการบันทึกการดำเนินงานของแผนงานด้วย โดยการติดตามการทำงานใน 3 ส่วน คือ (1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้มีส่วนร่วม (2) ยุทธศาสตร์ของแผนงาน และ (3) แนวทางการทำงาน

เจ้าของทุนหรือผู้ใช้ผลของโครงการหรือแผนงาน มักจะกดดันให้แผนงานต้องแสดง “ผลกระทบ” (Impact) จากแผนงานที่สามารถเห็นได้ ตรวจสอบได้ และตรวจสอบได้ จึงมีการนำเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนและการรายงานความก้าวหน้าของแผนงานมาใช้ เช่น “logical framework analysis” (LFA) หรือ “result based management” (RBM) ผลที่ตามมาคือการหา “ผลกระทบ” กลายมาเป็นส่วนสำคัญของงานพัฒนา ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อแผนงานมุ่งแต่เพียงการพยายามสร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องของ “ผลกระทบ” แผนงานจะถูกจำกัดศักยภาพของตัวเองที่จะพยายามทำความเข้าใจว่า ผลกระทบนั้นเกิดได้อย่างไร และทำไมถึงเกิดขึ้นได้ซึ่งเป็นการเสียโอกาสในการสร้างสรรค์ความรู้ที่ได้จากการทำงาน

แนวคิดแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง และความเป็นเหตุเป็นผลนี้ (cause and effect) ขัดแย้งกับความเข้าใจที่ว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน (complexity) เกิดขึ้นในระบบเปิด (open system) ความกดดันที่ต้องแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่สามารถวัดได้ และเชื่อถือได้ของผลกระทบจากแผนงานทำให้เกิดการประเมินผลแผนงานแบบ “cause and effect” ที่เริ่มจากการจำแนก

“ปัญหา” และ “หาสาเหตุ” แล้ว “ทำการแก้ไข” ไปตามนั้น แต่ในเมื่อการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งเกิดขึ้นในสภาวะแวดล้อมที่ไม่สามารถแยกออกจากบริบททั้งหมดได้ ซึ่งต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งทั้งยังไม่สามารถแยกตัวออกจากปัจจัยเงื่อนไขทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่นั้นได้ แนวโน้มใหม่ในเรื่องการพัฒนา ก็คือ การมีข้อตกลงร่วมกันและการเป็นหุ้นส่วนกัน (agreement and partnership) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการเห็นคุณค่าร่วมกันของการพัฒนา แทนที่จะเป็นการพัฒนาแบบแข็งตัวเหมือนของรัฐ บนพื้นฐานของแผนงาน งบประมาณ และบัญชี ในแนวทางใหม่นี้ เน้นที่การเลือกผู้เข้าร่วมแผนงาน การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วม ชนิดของแผนงานที่ถูกสร้างขึ้น การออกแบบและการดำเนินงานของแผนงาน ชนิดของการจัดการ และการเขียนรายงาน การที่เจ้าของทุนต้องการแสดงให้เห็นว่า “ผลกระทบ” จากการพัฒนาเป็นผลงานของตนเองนั้นได้ละเลยปัจจัยสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน นั่นคือ ความจำเป็นที่จะต้องให้องค์กรภายในและชุมชนได้เป็นเจ้าของแผนงานซึ่งต้องอาศัยการ “ส่งผ่าน” อำนาจในการวางแผน การตัดสินใจ และงานอื่น ๆ จากคนนอกที่มาทำแผนงานไปสู่คนในและชุมชน นอกจากนี้การพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จนั้น เป็นผลงานของตนเอง ยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันในฐานะของการเข้าร่วมระหว่างแหล่งทุนกับคนอื่น และยังละเลยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของแผนงานที่มาจากส่วนอื่น ๆ ด้วย

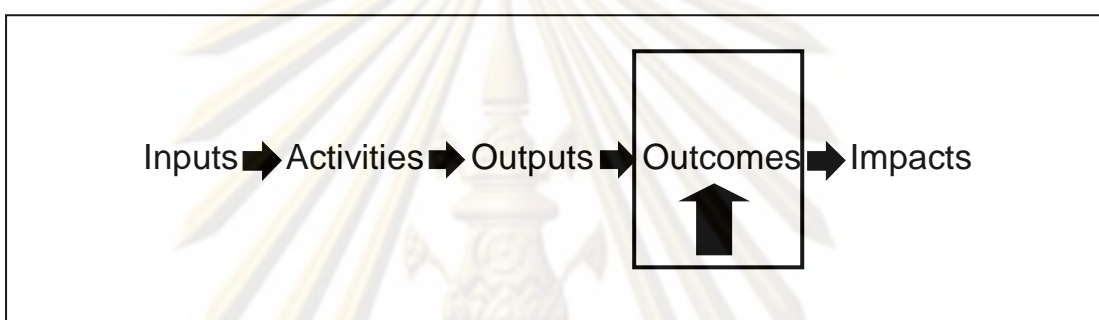
แผนภาพที่ 2.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานกับผู้ได้รับประโยชน์จากแผนงาน

ที่มา: Smutylo (2001)

จากแผนภาพข้างบน ซึ่งแสดงถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การให้ปัจจัยนำเข้า (inputs) เพื่อให้เกิดกิจกรรม และได้ผลผลิต (outputs) จากการทำกิจกรรม ซึ่งจะทำให้เกิด ผลลัพธ์ (outcomes) และเกิดผลกระทบ (impacts) อันเป็นผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวของแผนงานในชั้นของการมีปัจจัยนำเข้านั้น “คนนอก” (ทั้งที่เป็นแผนงาน หรือแหล่งทุน) มีอำนาจเต็มในการตัดสินใจ เช่น งบประมาณประมาณ การเลือกผู้ที่จะได้รับทุน สถานที่ดำเนินการ และระยะเวลาของแผนงาน ในขั้นนี้ผู้มีส่วนร่วมในแผนงานและกลุ่มเป้าหมายของแผนงาน จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด หลังจากนั้นเมื่อแผนงานเริ่มดำเนินงานไป ผู้มีส่วนร่วมของแผนงาน และกลุ่มเป้าหมาย จะต้องได้รับอำนาจการตัดสินใจเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ ความสมดุลในการมีอิทธิพลเหนือแผนงานจะเปลี่ยนไป ถ้าแผนงานดำเนินไปตามที่ตั้งใจ กลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับประโยชน์ จะต้องมีบทบาทเด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะการกำหนดผลลัพธ์ที่ได้จากแผนงาน อันจะนำไปสู่ผลกระทบในระยะยาว แผนภาพข้างต้นนี้ เชื่อว่าผลสำเร็จของแผนงานจะเกิดได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การเพิ่มความเป็นเจ้าของแผนงานจาก “แผนงาน” ไปสู่ “ผู้รับประโยชน์”

การให้ความสำคัญแต่เพียง “ผลกระทบ” ของแผนงาน ขัดแย้งกับการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเงื่อนไขที่มีผลต่อคุณภาพที่ดีของสังคมและสิ่งแวดล้อม การพยายามหาผลกระทบ ทำให้เจ้าของทุนต้องมองหาผลของแต่ละแผนงานทันทีที่แผนงานสิ้นสุดลง เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนการให้ทุนในคราวต่อไป แต่ผลกระทบจากแผนงานเหล่านี้ในหลายกรณีไม่ได้เกิดขึ้นทันทีที่แผนงานสิ้นสุดลง แม้เมื่ออยู่ในเงื่อนไขที่จะต้องแสดงถึงผลของการพัฒนาในรูปแบบนี้ จึงเป็นการจำกัดวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มในการทำแผนงาน เพราะสนใจแต่เพียงเป้าหมายที่จะได้รับในระยะสั้นเท่านั้น ในบางกรณีอาจเป็นไปได้ที่จะดู “ผลกระทบ” ของการพัฒนาทันทีที่จบแผนงาน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ทุกอย่างจบลงเมื่อได้รับ “ผลกระทบ” นั้นแล้ว ความเป็นจริงก็คือไม่ว่าผลกระทบที่ปรารถนานั้นเกิดขึ้นหรือไม่ “การเปลี่ยนแปลง” จะยังดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ตามเงื่อนไขทางสังคมและสภาพแวดล้อม ในงานพัฒนานั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพียง 1 หรือ 3 หรือ 5 ปี โดยมีจุดเริ่มต้น ช่วงกลาง และจุดสิ้นสุดที่ชัดเจน แผนงานแต่ละแผนงานอาจทำให้เกิดผลที่ต่างกันแล้วสะสมจนกลายเป็นผลรวมที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่ใช่เป็นผลงานของแผนงานใดแผนงานหนึ่ง และยังคงต้องตระหนักว่าแม้จะได้รับผลที่พึงประสงค์จากการดำเนินงานของแผนงานแล้ว แต่เมื่อเวลาผ่านไปผลที่ได้ อาจถูกกัดกร่อนหรือหมดไปเนื่องจากอิทธิพลอื่น ๆ ก็เป็นไปได้ จากข้อเท็จจริงนี้ทำให้องค์กรการพัฒนาต่างพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อรักษาความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต

แผนที่ผลลัพธ์สนใจในการวางแผน การติดตามการทำงาน และการประเมินผล การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การกระทำและความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแผนงาน และสนใจใน “การเรียนรู้” ที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่จะนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิผลกับแผนงาน ส่วนประโยชน์เพื่อใช้ในการเขียนรายงานนั้น ทำเพื่อแสดงการตรวจสอบแก่แหล่งทุน ว่าแผนงานกำลังก้าวหน้าไปในทิศทางที่มุ่งสู่ผลกระทบของแผนงาน และการมีประสิทธิผลของแผนงาน แต่ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเพื่อแสดงถึงผลกระทบของแผนงานโดยตรง

แผนภาพที่ 2.9 แสดงจุดเน้นของแผนที่ผลลัพธ์

ที่มา: Smutylo (2001)

5.3 การนำแผนที่ผลลัพธ์สู่กระบวนการนำไปใช้

การเริ่มทำงานกับผลลัพธ์ ตั้งแต่เริ่มแผนงาน จะได้แผนที่ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผลอย่างมากเนื่องจากจะทำให้เห็นภาพรวมของแผนงาน เข้าใจในเป้าหมายของแผนงานว่าคืออะไร แผนการทำงานกับผู้มีส่วนร่วมเป็นอย่างไร จะมีวิธีการติดตามการเปลี่ยนแปลงกับผู้มีส่วนร่วมอย่างไร และจะกระตุ้นให้แผนงานเฝ้าสำรวจตัวเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นอย่างไร กระบวนการจัดทำแผนที่ผลลัพธ์นั้นจะดำเนินไปตามขั้นของแผนที่ผลลัพธ์เองหรือใช้ร่วมกับเครื่องมืออื่น ๆ ก็ได้และมีบางครั้งที่แผนที่ผลลัพธ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนงานได้ด้วย

การทำแผนการทำงาน การติดตามการทำงาน และการประเมินผล ในกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ไม่ใช่กิจกรรมที่แยกจากกันโดยสิ้นเชิง แต่เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน โดยขั้นตอนหนึ่งจะให้ข้อมูลแก่อีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะเป็นไปได้ที่จะทำแผนงานที่แข็งแกร่งสำหรับทุกอย่างตั้งแต่เบื้องต้น ฉะนั้น แผนงานที่ประสบความสำเร็จจะต้องใช้ข้อมูลจากการติดตามและการประเมินผลเป็นเครื่องสะท้อนในการปรับเปลี่ยนและเลือกการตอบสนองที่เหมาะสมต่อไป

แผนที่ผลลัพธ์สามารถกำหนดกรอบในการพัฒนาและแสดงให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผลของมัน มีการบันทึกเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนร่วมของแผนงานทั้งกรณีที่เป็นความสำเร็จที่ต้องปรับปรุงการจัดลำดับความสำคัญเพื่อการประเมินผลและแผนการประเมินผลกรอบในการออกแบบแผนที่ผลลัพธ์สามารถช่วยตั้งชุดคำถามสำคัญ ๆ ต่อแผนงาน ดังนี้

การออกแบบและการแสดงให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผลของแผนงาน

1. เป้าหมายของการพัฒนาคืออะไร
2. แผนงานนี้จะมีส่วนในการไปถึงเป้าหมายนั้นได้อย่างไร
3. ใครคือผู้มีส่วนร่วมในการทำงาน
4. เราจะชักนำให้ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดระบุเป้าหมายของการพัฒนาในระดับกว้างได้อย่างไร

การบันทึกข้อมูลการติดตามประเมินผลภายในและภายนอก

1. ผู้มีส่วนร่วมมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปสู่ผลลัพธ์ แค่ไหน
2. เราต้องทำอะไรบ้างเพื่อสนับสนุนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของแผนงาน
3. เราดำเนินงานได้ดีแค่ไหน

ระบุกรณีการดำเนินงานที่ดีและกรณีที่ต้องปรับปรุง

1. เราทำอะไรได้ดีบ้าง ทำไมถึงทำได้ดี และได้ใช้ยุทธศาสตร์ที่จำเป็นทุกประการแล้วหรือยัง
2. เราพยายามที่จะใช้ยุทธศาสตร์มากเกินไปจนความจำเป็นหรือไม่
3. เราจะมีส่วนในการสนับสนุนการทำงานของแผนงานได้อย่างเต็มที่หรือเต็มกำลัง

ความสามารถอย่างไร

การประเมินผลที่คาดหวังว่าจะเกิดและที่ไม่ได้คาดหวังว่าจะเกิด

1. มีใครเปลี่ยนแปลงบ้าง และเปลี่ยนแปลงอย่างไร
2. ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวังจะต้องปรับเปลี่ยนอะไรบางอย่างหรือไม่หรือ

ปรับเปลี่ยนความคาดหวัง

การเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของแผนงานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนร่วม

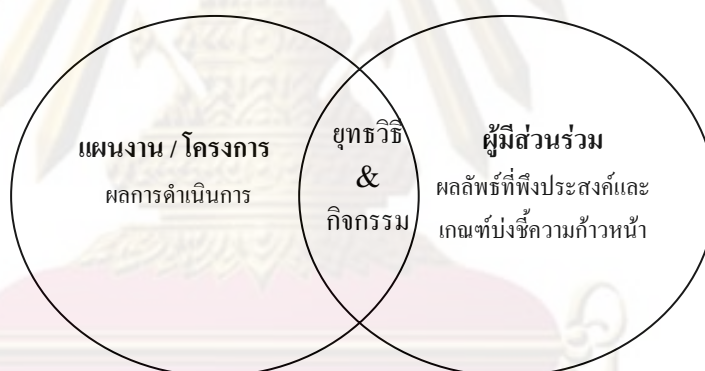
1. ได้ใช้กิจกรรมหรือยุทธศาสตร์อะไรบ้างที่ทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดการเปลี่ยนแปลง
2. กิจกรรมเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อผู้มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล กลุ่มและองค์กร หรือสถาบัน

จัดลำดับการประเมินผลและสร้างแผนการประเมินผล

1. ยุทธศาสตร์ใด หรือความสัมพันธใด หรือประเด็นใด ที่ต้องการการการศึกษาแบบเจาะลึก
2. เราจะเก็บข้อมูลได้อย่างไร และได้จากที่ไหน

5.4 ความแตกต่างของแผนที่ผลลัพธ์กับการประเมินผลแบบอื่น

แผนที่ผลลัพธ์นอกจากจะเป็นวิธีทำให้ได้ภาพจำลองของแผนงานว่าต้องทำอะไรแล้ว ยังชี้ให้เห็นความแตกต่างของผู้มีส่วนร่วมกับแผนงาน ต่างทำงานด้วยระบบความรับผิดชอบและความเป็นเหตุเป็นผล (logic) ที่แตกต่างกัน แผนที่ผลลัพธ์ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากกรอบวิธีคิดของ เหตุ-ผล (cause - effect) แต่สนใจที่หลากหลายซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ต่อกัน จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยไม่ได้มองว่า “ผลลัพธ์” ต้องเกิดจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือชุดของเหตุการณ์ชุดใดชุดหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่จะมองไปที่ความสัมพันธ์ของการเชื่อมโยง เหตุผลระหว่าง การเข้าแทรกแซง (interventions) ของแผนงานกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยติดตามและประเมินผลการดำเนินงานใน 3 ส่วนได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้มีส่วนร่วมในแผนงาน (2) ยุทธศาสตร์ของแผนงาน และ (3) การดำเนินงานขององค์กร เพื่อทำความเข้าใจว่าแผนงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

แผนภาพที่ 2.10 พื้นที่ของการติดตาม

แผนที่ผลลัพธ์ได้ขยายความสนใจเฉพาะเรื่อง “ผลกระทบ” ของแผนงานไปยัง “กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนร่วม” แม้ว่าการประเมินผลแบบอื่นจะได้อรวมเอา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ในกรอบการประเมินผลด้วยแล้วก็ตาม แต่แผนที่ผลลัพธ์สนใจอย่างจริงจังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน กลุ่มคน และองค์กร ที่แผนงานทำงานด้วย ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ เช่น ทางสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ จะไม่ได้รับการ ตรวจวัด หรือสนใจแต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่จุดหลักของแผนที่ผลลัพธ์ แผนที่ผลลัพธ์ติดตามและประเมิน ว่าแผนงานทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมไปในแนวทางที่เป็นเหตุเป็นผลอัน จะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในอนาคตที่ถูกทางหรือไม่

เนื่องจากแผนที่ผลลัพธ์เป็นการติดตามการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนร่วมในการทำงาน ดังนั้น แผนงานที่นำแผนที่ผลลัพธ์ไปใช้นั้น ต้องสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบทบาทของผู้มีส่วนร่วม หากทำไม่ได้หรือปฏิเสธการปรับเปลี่ยน ย่อมหมายถึงความล้มเหลว แผนที่ผลลัพธ์จะกระตุ้นให้แผนงานมีการทบทวนปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอ

5.4 เกณฑ์การพิจารณาในการใช้แผนที่ผลลัพธ์

แผนที่ผลลัพธ์ไม่สามารถเป็นเครื่องมือหรือนำไปใช้ได้กับทุกแผนงาน ควรนำไปใช้กับแผนงานที่เน้นผลลัพธ์ในรูปของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน งานที่จะนำแผนที่ผลลัพธ์ไปใช้ต้องมีความยืดหยุ่นที่จะปรับเปลี่ยนการทำงานตามผลที่ได้จากการติดตามการทำงาน ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

1. เป็นงานที่มีการตัดสินใจหรือกำหนดเกี่ยวกับทิศทางของยุทธศาสตร์ของแผนงานแล้ว
2. เป็นงานที่ต้องการศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานของผู้มีส่วนร่วม
3. ในการเขียนรายงานผลจะผูกพันกับแหล่งทุนเพื่อแสดงถึงความสามารถตรวจสอบได้
4. เป็นงานที่ต้องการสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้มีส่วนเสนอ อภิปรายเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน
5. เป็นงานที่ต้องมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนในการติดตามการทำงานในขั้นตอนหนึ่ง ๆ

และ การให้ข้อมูลแก่ผู้มีส่วนร่วม

จากการสังเคราะห์และเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์ จะเห็นว่าทั้งสองกระบวนการมีความคล้ายคลึงกัน ดังแสดงในตารางที่ 2.5 ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสามารถที่จะนำเอากระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มาใช้ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน

ตารางที่ 2.5 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์
1. ตั้งทีมงาน/ ระดมทุน	ขั้นที่ 1 การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน
2. ระบุ/กำหนดจุดเริ่มต้น	
3. พัฒนาแผน	ขั้นที่ 2 ขั้นติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์
4. ดำเนินการตามแผน	
5. ประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติ	ขั้นที่ 3 จัดทำแผนการประเมิน/ประเมินผลและปรับปรุง
6. ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน	
7. ขยายเครือข่ายการดำเนินงาน	

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและขอเสนอรายละเอียดเป็น 2 ประเด็น คือ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ และ 2) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

6.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ

อภิญา เวชยชัย (2544) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการจัดการศึกษา โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด รูปแบบและบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาเด็กในลักษณะต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เหมาะสมกับสังคมไทย วิธีการศึกษาใช้การทบทวนข้อมูลจากกรณีของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย ญี่ปุ่นและประเทศไทย ประกอบกัน ผลการศึกษาพบว่า ระบบการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ให้การยอมรับบทบาทความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อการจัดการศึกษามากขึ้น การตระหนักว่าการแก้ปัญหาทางการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นเรื่องที่โรงเรียนจะทำให้ประสบความสำเร็จตามลำพังได้ยาก จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองของเด็กด้วยโดยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกันสร้างการยอมรับในความคิดและวิธีการบางด้านที่แตกต่างกัน และหาทางออกในการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยที่แต่ละฝ่ายก็ทำหน้าที่ตามความถนัดและความสามารถของตน สำหรับโรงเรียนนอกจากการทำหน้าที่ในการสั่งสอนอบรมผู้เรียนแล้วยังจะต้องทำหน้าที่ในการสนับสนุนให้ผู้ปกครองสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย ส่วนผู้ปกครองนอกจากทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูผู้เรียนที่บ้านแล้วในบางครั้งจะต้องมีการติดต่อแบบสองทางกับโรงเรียนและเข้ามามีส่วนร่วมงานกับทางโรงเรียนในบางโอกาสอีกด้วย โดยมีระดับการร่วมงานในระดับการประสานงาน ความร่วมมือในเรื่องทั่วไปและอาจพัฒนาไปจนถึงระดับการวางร่วมวางแผนและกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน

Pette (2002) ศึกษาเกี่ยวกับการให้นิยามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียน ประถมศึกษาในชนบทในมุมมองของผู้ปกครอง นักเรียน ครูและผู้บริหารโดยใช้กรณีศึกษาผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเกี่ยวข้องของผู้ปกครองนั้นมีความเชื่อมโยงกับทัศนคติทางบวกด้านวิชาการ ระเบียบวินัยของผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ในเรื่องเฉพาะต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ผู้ปกครองเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาของพวกเขา โดยแสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านที่สูงขึ้นและมีการ

พัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยผ่านการมอบหมายการบ้าน และมีการแสดงทัศนคติทางบวกต่อโรงเรียน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนมีความทะเยอทะยานทางการศึกษาที่สูงขึ้น ช่วยเพิ่มความเอาใจใส่ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าจะอยู่ในสถานะที่ดีทั้งในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจึงมีทั้งในด้านวิชาการและพัฒนาการทางสังคมของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการจัดทำเป็นหมวดหมู่ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองได้ดังนี้ 1) ผู้ปกครองในฐานะผู้จัดเตรียมสิ่งจำเป็นพื้นฐาน 2) ผู้ปกครองในฐานะคู่หู/ผู้ช่วยเหลือในการทำการบ้าน 3) ผู้ปกครองในฐานะผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน 4) ผู้ปกครองในฐานะผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ

Albright (2002) ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อค้นหาแนวทางการส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและรับรู้ร่วมกับครูเกี่ยวกับบทบาทในการช่วยเหลือการทำการบ้านและส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านการสะกดของผู้เรียน ผู้เข้าร่วมการวิจัยประกอบด้วย ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 83 คน และผู้ปกครองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรม ครูผู้สอนและชั้นเรียนที่จะเข้าร่วมในการวิจัยจะได้รับการสุ่มเพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบการบ้านเกี่ยวกับการฝึกสะกดคำซึ่งได้รับการมอบหมายแบบวันต่อวันและจะมีการทดสอบก่อนหลังทุกสัปดาห์ และผลการฝึกจะมีการนำมาใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนด้วย โดยผู้ปกครองของผู้เรียนกลุ่มที่ได้รับการแทรกแซงจะได้รับการติดต่อและคำแนะนำโดยตรง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการสะกดคำเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนตลอดระยะเวลาที่ทำการทดลอง อย่างไรก็ตามผลการแทรกแซงต่อการทำการบ้านยังเห็นไม่ชัดเจนนัก แม้ว่าผู้เรียนที่ผู้ปกครองช่วยเหลือด้านการทำการบ้านจะมีแนวโน้มการส่งการบ้านมากกว่าก็ตาม และก็ไม่พบความแตกต่างของการบ้านที่ส่งระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม สมมติฐานที่ว่าผู้ปกครองของกลุ่มทดลองจะรายงานในสิ่งที่ครูผู้สอนไม่ทราบและทำการติดต่อสื่อสารบอกให้รู้ถึงศักยภาพและแนวทางการกำหนดรูปแบบโครงสร้างของการบ้านของครูผู้สอนต่อผู้ปกครองก็เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้ผู้เรียนมีคะแนนก่อนเรียนที่ค่อนข้างสูงซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนไม่มีนัยสำคัญ

Maruca (2002) ศึกษาผลกระทบจากการเกี่ยวข้องของผู้ปกครองผู้เรียนและผู้ปกครอง เชื่อสายสเปนที่มีข้อจำกัดในการใช้ภาษาอังกฤษว่าสถาบันผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษามีบทบาทในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจการเรียนและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม รวมถึงระดับความเกี่ยวข้องในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้นเพียงใด

การศึกษาในครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 26 คน และผู้เรียนจำนวน 51 คน ซึ่งผู้ปกครองอยู่ในโครงการของสถาบันผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (PIQA) โดยเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการมีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการแจ้งว่าจะแนะนำผู้ปกครองคนอื่น ๆ ให้เข้าร่วมในโครงการนี้ด้วย พวกเขาจะรับรู้ถึงความยินดีที่มีโอกาสได้พบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครองคนอื่น ๆ เพราะทำให้พวกเขามีทักษะในการทำหน้าที่ผู้ปกครองมากขึ้น ความสัมพันธ์ในผู้ปกครองดีขึ้นและช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของผู้เรียน

Leung, Lau and Lam (1998) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่างวัฒนธรรมชาวฮ่องกง ชาวอเมริกัน และชาวออสเตรเลีย ผู้ปกครองแบบแรกชอบใช้อำนาจควบคุมเด็กและเรียกร้องเกินความจำเป็น ส่วนแบบที่สองเป็นแบบที่เคารพในความคิดทั้งในเรื่องทั่วไปและทางด้านวิชาการ ผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองเชื้อสายจีนจะมีพฤติกรรมของผู้ปกครองแบบใช้อำนาจปรากฏให้เห็นทั้งทางตรงและทางอ้อมมากกว่าผู้ปกครองเชื้อสายอเมริกันและออสเตรเลีย ซึ่งพฤติกรรมแบบใช้อำนาจมีแนวโน้มที่จะส่งผลในทางลบต่อพัฒนาการทางจิตวิทยาสังคมของเด็ก ส่วนพฤติกรรมของผู้ปกครองแบบเคารพในความคิดจะเป็นสิ่งจูงใจให้เด็กมีความพยายามมากขึ้นและส่งผลทางบวกต่อผลการเรียนของเด็กในทุกวัฒนธรรมโดยเฉพาะเมื่อเด็กประสบกับปัญหาทางด้านการศึกษา การสนับสนุนของผู้ปกครองจะต้องทำให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการกำหนดยุทธศาสตร์ในการเรียนรู้จึงจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จได้

Zellman and Waterman (1998) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และ 5 โดย ศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้กับเด็ก การเกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการโรงเรียน การเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน การให้เวลากับโรงเรียนและการเข้าร่วมประชุมกับสมาคมครู-ผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นและผู้เรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้น้อยลง ซึ่งส่งผลดีในระยะยาวสำหรับเด็กและสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนประสบความสำเร็จก็คือโรงเรียนจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการมีส่วนร่วมคือการทำให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและพฤติกรรมของ

เด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับรู้ถึงบทบาทและความสำคัญของตนเองจะนำไปสู่การทำหน้าที่แสดงบทบาทของตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

Pelco et al. (2000) ศึกษาความคิดเห็นของนักจิตวิทยาการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวของผู้เรียน โดยสำรวจความคิดเห็นจากนักจิตวิทยาการศึกษาจำนวน 417 คน กรอบการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ความรู้สึกและการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและครอบครัวในการจัดการศึกษา 2) พฤติกรรมของนักจิตวิทยาการศึกษาด้านการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน 3) มีกิจกรรมการจัดการศึกษาอะไรบ้างที่นักจิตวิทยาการศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในบริบทที่นักจิตวิทยาการศึกษามีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสำรวจ Family School Partnership ของ Epstein & Salinas (1995) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า นักจิตวิทยาการศึกษาที่ทำการศึกษาให้การสนับสนุนต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างมาก และส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพวกตนที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการมีส่วนร่วมในฐานะของนักจิตวิทยาการศึกษา นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังรายงานว่าได้ทำการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องโดยนักจิตวิทยาการศึกษาทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการมีส่วนร่วมและการให้การศึกษแก่ครอบครัวของผู้เรียน

Street (1998) ติดตามศึกษาโครงการ School Family Partnership ในโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการอังกฤษภายใต้การดำเนินการของ The Community Education Development Center (CEDC) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการเสนอโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามา มีบทบาท ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้เรียนและได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจาก Halifax Building Society, U.K. Bank และ หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน ในปีการศึกษา 1995 มีโรงเรียนจากเมืองต่าง ๆ ทั้งอังกฤษเข้าร่วมโครงการจำนวน 10 โรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่าสามารถได้ข้อสรุปเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบทการมีส่วนร่วมพบว่า สภาพครอบครัวในอังกฤษมีลักษณะทางเศรษฐกิจที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันอย่างมาก ซึ่งโรงเรียนต่าง ๆ ในอังกฤษมีระบบการเข้าหาครอบครัวของผู้เรียนที่ยังไม่ชัดเจน การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจึงเกิดปัญหาหลายด้านโดยเฉพาะการต่อต้านจากครูที่ยังไม่คุ้นเคยและไม่ยอมรับบทบาทความสำคัญของผู้ปกครอง 2) ด้านการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวของ

ผู้เรียน โรงเรียนจำเป็นจะต้องมีการจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นสำหรับครอบครัวของผู้เรียนอย่างเพียงพอทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือพฤติกรรมของผู้เรียนรายบุคคลและความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของผู้เรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังจะต้องหาแนวทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายการจัดการการศึกษาให้ผู้ปกครองได้รับรู้และเข้าใจการปฏิบัติของโรงเรียนอย่างทั่วถึงอีกด้วย 3) ด้านกระบวนการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการศึกษา โรงเรียนจะต้องตระหนักเสมอว่าจะต้องไม่ทำให้ผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งต้องทำงานมากเกินไป การมอบหมายภาระความรับผิดชอบจะต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและผลงานที่ได้จะต้องไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นผลงานของกลุ่มที่ร่วมมือกันทำ

6.2 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ได้มีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดังนี้

จากรายงานการวิจัยของ Erikson, Joseph A. (1992) ซึ่งระบุว่า ผู้ปกครองที่มีความศรัทธาเชื่อมั่นต่อศาสนานักจะยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนานั้น ๆ ด้วยการแสดงออกในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง จะมีผลกระทบต่อบุตรหลานในการเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น และเป็นผลกระทบโดยตรงในการนำไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาของครอบครัวนั้นๆ ซึ่งการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ Christiano, K Kevin J(1986) และ Elizabeth Weiss. (อ้างในสมสุดา, 2543) ว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเคร่งศาสนาของบุตรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย กล่าวคือ บิดามารดาที่เคร่งศาสนาบุตรก็จะเคร่งศาสนาด้วย แต่การปฏิบัติตามหลักศาสนาของวัยรุ่นก็ยังได้รับอิทธิพลจากเพื่อน นอกจากนี้ยังพบว่า เพื่อนมีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อทางศาสนาของวัยรุ่นอีกด้วย

การวิจัยของ สุนิตาพรพรณ สุภาใส(2540) อ้างในพระสมมติ สมมาฬโธ,2548) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมคุณธรรมทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ ยังพบว่าปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมคุณธรรมทางศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายถูกคัดเลือก5 ตัวแปรคือ การถ่ายทอดการปฏิบัติ การเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเอง การถ่ายทอดวิถีชีวิต สถานศึกษาและอาชีพส่วนตัวของบิดามารดา

ประสานศรี วงศ์สวัสดิ์ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการอบรมจริยศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในโรงเรียนคาทอลิก ระดับมัธยมศึกษา สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เพื่อ

ศึกษาระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการอบรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจริยธรรมในโรงเรียนคาทอลิก ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการอบรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนจริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางระดับสภาพปัญหาและอุปสรรค ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลางเช่นกันและเมื่อแยกพิจารณา ระดับปัญหาและอุปสรรคโดยเรียงลำดับปัญหาและอุปสรรคทั้ง 7 ด้านจากปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดไปหาระดับน้อยที่สุดของระดับกลางได้ ดังนั้น ด้านบุคลากร ด้านการสนับสนุน ด้านสิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ ด้านการประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรม และด้านการวางแผน

พระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541) การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า

1. การสอดแทรกในการสอนรายวิชาต่าง ๆ ครูอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยขึ้นการนำเข้าสู่บทเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติได้มากน้อยเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมทุกด้านในการสอนเนื้อหาวิชาในรายวิชาและทุกครั้งที่ทำการสอน ปัญหาที่พบส่วนมากจะเกิดกับตัวนักเรียนเอง คือ นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความสนใจ อีกทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร การสอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยากเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ครูอาจารย์

2. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชาที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธงโดยครูเวรและครูที่ปรึกษา มีการอบรมประจำสัปดาห์โดยคณะกรรมการงานคุณธรรมจริยธรรมเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้การอบรม มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญ อื่น ๆ การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร แต่โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินการนักเรียนบางส่วนยังไม่มีปฏิบัติตามเป้าหมาย เนื่องจากสื่อจากภายนอกมีอิทธิพลเช่น สื่อวิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีการลอกเลียนแบบในตัวอย่างไม่เหมาะสม โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการให้คำแนะนำในการเลือกสื่อ การเชิญวิทยากรมาให้การอบรมมากขึ้น และจัดสรรงบประมาณให้เพิ่มเติม

3. การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์ทุกคนและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมของนักเรียนมีการจัดกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากการเรียนการสอน จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาที่พบที่สำคัญคือ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมไม่สามารถจัดได้ครบทุกชั้น นักเรียนบางส่วนขาดความสนใจและไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนแก้ปัญหาโดย จัดให้มีป้ายคำเตือน คำสุภาพ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ ขอความร่วมมือจากส่วนราชการ ชุมชนและเพื่อกำหนดมาตรการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ชอบ เอี่ยมประสงค์ (2544) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียน ทั้ง 5 ด้านคือ การบริหารการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การนิเทศและการสอน การจัดกิจกรรม และการประเมินผลทางจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีแนวโน้มไปทางระดับมาก

2. โรงเรียนประสบปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมของผู้เรียนในระดับปานกลาง โดยมีแนวโน้มไปทางระดับน้อย 4 ด้าน คือ การบริหารการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การนิเทศและการสอน และการประเมินผลทางจริยธรรม ส่วนการจัดกิจกรรมนั้นโรงเรียนประสบปัญหาในระดับน้อย โดยมีแนวโน้มไปทางระดับปานกลาง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยผู้วิจัยแบ่งการศึกษางานวิจัยเป็นสองกลุ่ม คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสรุปเป็นการค้นพบจากการศึกษาได้ว่างานวิจัยทั้งสองกลุ่มจะมีทั้งงานวิจัยที่เป็นเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณจะมีการใช้สถิติในหลายระดับตั้งแต่สถิติพื้นฐานไปจนถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ส่วนกลุ่มงานวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษารายกรณีในลักษณะของโครงการวิจัยและพัฒนา โดยมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งเป็นแบบสถานศึกษาเดี่ยวและเป็นกลุ่มหรือเขตพื้นที่ ถึงแม้ว่างานวิจัยที่ศึกษานี้จะใช้วิธีการวิจัยที่แตกต่างกันแต่ก็ให้ผลการวิจัยและข้อเสนอจากงานวิจัยเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะช่วยทำให้การพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านผลสัมฤทธิ์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือแม้แต่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ผู้วิจัยส่วนใหญ่ยังสนับสนุนให้มีการเผยแพร่และขยายเครือข่ายเพื่อให้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองได้เกิดมีการปฏิบัติกว้างขวางมากขึ้นเพราะเห็นว่า จะส่งผลดีต่อสังคมและระบบการจัดการศึกษาในระยะยาว

ในส่วนการปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนทั้งจากสถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรมีความสำคัญด้าน หลักสูตรและวิธีการสอนแบบปลูกฝังพฤติกรรมมากกว่าการสอนแบบท่องจำ แต่ควรสอนให้ สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง และผู้เรียนไม่เห็นด้วยกับวิธีการสอนแบบบรรยายที่ อาจารย์นิยมใช้ เพราะเป็นการสอนเพื่อให้เกิดการรู้จำมากกว่าความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติจริง

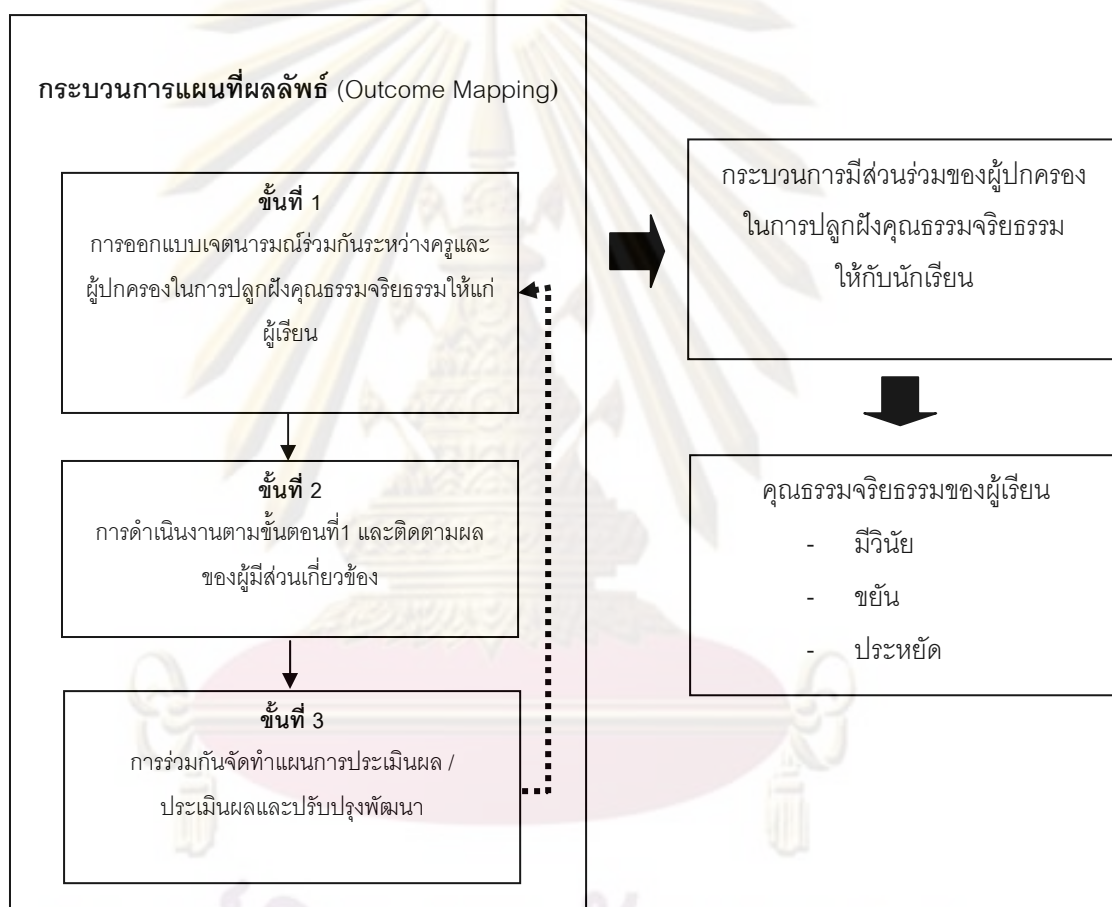
จะเห็นได้ว่างานวิจัยต่างๆที่กล่าวถึงมีความตระหนักว่า การปลูกฝังศีลธรรมเป็นสิ่ง สำคัญและ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือแม้แต่เพื่อนๆของนักเรียนเอง นอกจากนี้ยัง ควรมีความสำคัญต่อการปฏิบัติจริงหรือกิจกรรมที่จะปลูกฝังให้นักเรียนได้ลงมือกระทำอย่าง ต่อเนื่องเพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยอย่างยั่งยืนอีกด้วย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน จึงสรุป เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของกระบวนการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครอง แนวคิดทฤษฎีในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มโนทัศน์ของแผนที่ผลลัพธ์ ทำให้พบว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนระดับอายุ 2-8 ปี ซึ่งจะเป็นช่วงที่อยู่ ในชั้นเชื้อเพลิงคำสั่งและปฏิบัติตามแบบอย่าง เชื้อเพลิงและยอมรับการลงโทษ รวมทั้งแสวงหา รางวัลและการแลกเปลี่ยน ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวัยเด็กตอนต้นที่จะ ได้ผลดีจึงควรร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองเพราะครูและผู้ปกครองคือต้นแบบของเด็ก ในวัยนี้ เด็กจะเชื่อฟังและทำตาม ผู้วิจัยยังได้ศึกษาพบว่าคุณธรรม 3 ด้านซึ่งได้แก่ มีวินัย ขยัน และประหยัด ควรเร่งปลูกฝังให้กับนักเรียนตั้งแต่ยังอยู่ในช่วงวัยเด็กเพื่อให้ กลายเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ติดตัวต่อไปเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนให้เกิดผลดีได้นั้นทั้งครูและผู้ปกครองจะต้องมีส่วนร่วมกันตระหนัก ในปัญหาและหาทางแก้ไขส่งเสริมให้นักเรียนได้บรรลุตามความคาดหวัง

กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) จากการพัฒนาของศูนย์วิจัย และพัฒนาระหว่างประเทศ (IDRC) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผลการ ทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นการ

ออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน (2) ขั้นการติดตามผลลัพธ์และการดำเนินงาน (3) ขั้นการจัดทำแผนการประเมิน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากนำหลักการดังกล่าวของแผนที่ผลลัพธ์ที่เน้นในเรื่องความร่วมมือกัน และให้ความสนใจศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้มีส่วนร่วม นั้น มาประยุกต์ใช้ศึกษาและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 2.7

แผนภาพที่ 2.11 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (research and development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ และศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

การดำเนินการวิจัยและพัฒนาจะดำเนินการไปพร้อมกับการร่วมมือกันกับผู้ปกครองเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 6 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่หนึ่งเป็นขั้นศึกษาเอกสาร และคัดเลือกสนามวิจัยรวมทั้งกลุ่มกรณีศึกษา ขั้นตอนที่สองถึงขั้นตอนที่สี่ เป็นการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) ขั้นตอนที่ห้า ปรับปรุงพัฒนา และนำผลไปทดลองใช้ ขั้นตอนที่หก ขั้นประเมินและสรุปผลซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากกระบวนการวิจัยทั้งหกขั้นตอน ได้นำเสนอในรูปแบบของวัตถุประสงค์กิจกรรมและผลลัพธ์ ของแต่ละขั้นตอน รายละเอียดดังตาราง 3.1

ตาราง 3.1 ขั้นตอนและผลลัพธ์ในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1: ขั้นศึกษาเอกสาร และคัดเลือกสนามวิจัย เป็นการเตรียมศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน และดำเนินการเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นสนามวิจัย กลุ่มกรณีศึกษา รวมทั้งศึกษาสภาพของสนามวิจัยและกลุ่มกรณีศึกษา	
วัตถุประสงค์	1. เพื่อศึกษาขั้นตอนการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2. เพื่อคัดเลือกสนามวิจัยและกลุ่มกรณีศึกษา
กิจกรรม	1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2. ศึกษาสภาพและลักษณะแวดล้อมของสนามวิจัยและกรณีศึกษา
ผลลัพธ์	1. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ป. 1 2. สภาพและลักษณะแวดล้อมของสนามวิจัยและกลุ่มกรณีศึกษา

ตาราง 3.1 (ต่อ)

↓ ↓ ↓	
ขั้นตอนที่ 2: การออกแบบเจตนารมณ์ เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกันในภาพรวม ซึ่งจะนำมาสู่แผนและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ประกอบในการดำเนินงาน	
วัตถุประสงค์	เพื่อสร้างกรอบการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1.
กิจกรรม	ประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและครูเพื่อ สร้างวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ ระบุภาคีหุ้นส่วน กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า จัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์ และแนวการดำเนินงาน
ผลลัพธ์	กรอบการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1
↓ ↓ ↓	
ขั้นตอนที่ 3: การติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์และการดำเนินงาน เป็นการวางแผนและติดตามการดำเนินงานจากขั้นตอนที่ 2	
วัตถุประสงค์	เพื่อวางแผนและติดตามการดำเนินงาน รวมถึงผลการดำเนินงานเพื่อประเมินตนเองและปรับปรุงการดำเนินงาน
กิจกรรม	ประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อวางแผนการติดตามการดำเนินงานรวมทั้งประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน
ผลลัพธ์	แผนการติดตามผลลัพธ์ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน
↓ ↓ ↓	
ขั้นตอนที่ 4: การจัดทำแผนการประเมินผล คือการจัดลำดับความสำคัญในการประเมิน และการสร้างแผนการประเมินผล และดำเนินการประเมินผล	
วัตถุประสงค์	เพื่อลำดับความสำคัญของการประเมินผลการดำเนินงาน รวมถึงสร้างแผนการดำเนินการประเมิน เพื่อมุ่งปรับปรุงผลการดำเนินงาน
กิจกรรม	1. ประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อร่วมกันวางแผนการประเมิน 2. ดำเนินการประเมินผลการดำเนินงาน
ผลลัพธ์	1. กรอบการประเมินผล 2. ผลการประเมิน
↓ ↓ ↓	

ตาราง 3.1 (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 5: ปรับปรุงพัฒนา และนำผลไปทดลองใช้ คือการนำผลการประเมินจากขั้นตอนที่ 4 มาพิจารณาปรับปรุงและนำผลการปรับปรุงไปทดลองใช้	
วัตถุประสงค์	เพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน และนำผลไปทดลองใช้
กิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาหาข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไข 2. ประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อร่วมกันปรับปรุงข้อบกพร่องและสร้างแนวทางการประเมินให้เหมาะสมสอดคล้อง 3. ดำเนินงานตามมติที่ประชุม
ผลลัพธ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. แนวการดำเนินงานที่ปรับปรุง 2. แผนการประเมินผลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวการดำเนินงาน
ขั้นตอนที่ 6: ประเมินและสรุปผลการประเมินให้เหมาะสมกับแผนการประเมินผลของขั้นตอนที่ 5 เพื่อสรุปผลการดำเนินงานและสร้างเป็นกระบวนการร่วมมือกันกับผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1	
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน 2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อร่วมกันประเมินและสรุปผล 2. ศึกษาเอกสารหลักฐานเพื่อตอบคำถามการประเมิน 3. สังเกต สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล
ผลลัพธ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 2. ผลการประเมินการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

จากตาราง 3.1 ซึ่งแสดงขั้นตอนและผลลัพธ์ในการดำเนินการวิจัย โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1: ขั้นศึกษาเอกสาร และคัดเลือกสนามวิจัย

เป็นการเตรียมศึกษาเอกสารเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน และดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นสนามวิจัย และ

กลุ่มกรณีศึกษา ได้แก่ ครู และ นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวมถึงดำเนินการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจและร่วมมือกันกับผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มกรณีศึกษา เพื่อเป็นแนวทางไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน

1. การกำหนดโรงเรียนเพื่อเป็นสนามวิจัยและคัดเลือกครูเพื่อเป็นกรณีศึกษา

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นสนามวิจัย และคัดเลือกครูและนักเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษาด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณา ดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการที่จะปรับปรุงและพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดการดำเนินการวิจัย

2. การพิจารณาคัดเลือกครูและนักเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษาโดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

2.1 เป็นครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาที่เป็นครูประจำชั้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2.2 มีความเต็มใจ และยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

จากเกณฑ์ประกอบการพิจารณา คัดเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นสนามวิจัย และคัดเลือกครูเพื่อเป็นกรณีศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนเบญจมบพิตร สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครเป็นสนามวิจัยการคัดเลือกครูผู้สอนประจำชั้นและนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมจำนวนครู 1 คน นักเรียน 30 คน และผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อเป็นกรณีศึกษา

3. การควบคุมภาวะแทรกซ้อนที่จะมีผลต่อการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นต่อผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการควบคุมภาวะแทรกซ้อนดังกล่าวดังต่อไปนี้

3.1 การขาดหายของกลุ่มกรณีศึกษา ควบคุมโดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มกรณีตัวอย่างก่อนการศึกษาและชี้แจงให้เห็นความสำคัญของการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อป้องกันการขาดหายไปของกลุ่มกรณีศึกษา

3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการคัดเลือกกับวุฒิภาวะ ควบคุมโดยการใช้กลุ่มกรณีศึกษาที่อยู่ในวัยเดียวกัน ซึ่งกลุ่มกรณีศึกษาที่เป็นนักเรียนมีอายุอยู่ในช่วง 6 – 7 ปี และควบคุมบริบททางด้านพื้นฐานครอบครัว สภาพแวดล้อม ให้มีความคล้ายคลึงกันด้วย

ขั้นตอนที่ 2 : การออกแบบเจตนารมณ์

เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกันในภาพรวม ซึ่งจะนำมาสู่แผนและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการทำงาน เป็นการตอบคำถาม วิสัยทัศน์ (Why) ผู้เกี่ยวข้อง (Who) การเปลี่ยนแปลงอะไรที่ต้องการ (What) และ จะทำให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร (How) ซึ่งมี 7 ขั้นตอนย่อยคือ

ขั้นตอนย่อยที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์ (Vision)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 กำหนดพันธกิจ (Mission)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners)

ขั้นตอนย่อยที่ 4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges)

ขั้นตอนย่อยที่ 5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (Progress markers)

ขั้นตอนย่อยที่ 6 กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps)

ขั้นตอนย่อยที่ 7 การดำเนินงาน (Organizational practices)

ขั้นตอนที่ 3 : การติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์และการดำเนินงาน ในขั้นตอนนี้จะ

เน้นการประเมินตนเองเป็นหลัก มี 4 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 8 จัดลำดับการติดตามการทำงานของแผนงาน (Monitoring priorities)

ขั้นตอนย่อยที่ 9 จัดทำแบบบันทึกผลลัพธ์ (คือ การเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน

Outcome Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 10 จัดทำแบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (Strategy Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 11 จัดทำแบบบันทึกการดำเนินงาน (Performance Journal)

ขั้นตอนที่ 4 : การจัดทำแผนการประเมินผล คือการจัดลำดับความสำคัญในการประเมิน และ

การสร้างแผนการประเมินผล และดำเนินการประเมินผล ระยะนี้มี 1 ขั้นตอนย่อย

ขั้นตอนย่อยที่ 12 แผนการประเมินผล (Evaluation plan)

ขั้นตอนที่ 5 : ปรับปรุงพัฒนา และนำผลไปทดลองใช้ คือการนำผลการประเมินจากขั้นตอน

ที่ 4 มาพิจารณาปรับปรุงและนำผลการปรับปรุงไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 6 : ประเมินและสรุปผลการพัฒนา โดยนำเอากระบวนการประเมินจากขั้นตอนที่

4 ปรับปรุงแผนการประเมินให้เหมาะสมกับการประเมินผลของขั้นตอนที่ 5 เพื่อสรุปผลการ

ดำเนินงานและสร้างเป็นกระบวนการร่วมมือกันกับผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีทั้งตัวผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือสำคัญ และเครื่องมือจากแนวคิดของแผนที่ผลลัพธ์ ซึ่งผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคำถามในการประชุมกลุ่มเพื่อ สร้างวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดพันธกิจ (Mission) ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners) กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges) สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (Progress markers) และกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps) ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 แบบติดตามผลลัพธ์และการดำเนินงาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามผลซึ่งได้มาจากแนวคิดของแผนที่ผลลัพธ์ คือ แบบบันทึกผลลัพธ์ (การเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน (Outcome Journal)) แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (Strategy Journal) และแบบบันทึกการดำเนินงาน (Performance Journal)

กระบวนการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน และมีแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม - 25 กันยายน 2552 รายละเอียดแสดงดังตาราง 3.2

ตาราง 3.2 แผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

สัปดาห์ที่	กิจกรรม	วิธีการ	กลุ่มกรศึกษา
1	ชี้แจงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรม	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู
2	กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภาคี หุ้นส่วน	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู
3	กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ และเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู
4	จัดทำแผนยุทธศาสตร์ และ การดำเนินงาน	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู
5	ดำเนินงานตามแผน	สังเกต สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง,ครูและนักเรียน

ตาราง 3.2 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	กิจกรรม	วิธีการ	กลุ่มการศึกษา
6	ดำเนินงานตามแผน	สังเกต, สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง, ครู และนักเรียน
7	ดำเนินงานตามแผน	สังเกต, สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง, ครู และนักเรียน
8	ดำเนินงานตามแผน	สังเกต, สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง, ครู และนักเรียน
9	วางแผนติดตามผลลัพธ์จากการดำเนินงาน	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู
10	ทบทวนการดำเนินงานและปรับปรุงแผนการดำเนินงาน	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู
11	ดำเนินงานตามแผนที่ปรับปรุง	สังเกต, สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง, ครู และนักเรียน
12	ดำเนินงานตามแผนที่ปรับปรุง	สังเกต, สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง, ครู และนักเรียน
13	ดำเนินงานตามแผนที่ปรับปรุง	สังเกต, สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง, ครู และนักเรียน
14	ดำเนินงานตามแผนที่ปรับปรุง	สังเกต, สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง, ครู และนักเรียน
15	วางแผนติดตามผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามแผนที่ปรับปรุง	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู
16	วางแผนการประเมินผลการดำเนินงาน	ประชุมกลุ่ม	ผู้ปกครองและครู

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยมอบให้กับผู้บริหารโรงเรียน พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูเพื่อทราบ จากนั้นคัดเลือกครูและนักเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษา และจัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงกระบวนการวิจัยกับผู้ปกครองและครูประจำชั้นของนักเรียนที่เป็นกลุ่มกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ในขั้นตอนย่อยที่ 1 - 6 ของกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ ดำเนินการโดยการประชุมอภิปราย ระหว่างครู ผู้ปกครอง และผู้วิจัย เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดพันธกิจ (Mission) ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners) กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges) สร้างเกณฑ์ชี้วัดความก้าวหน้า (Progress markers) และกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps) ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แล้วจึงดำเนินการตามแผนที่ร่วมกันกำหนด

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นติดตามปรับปรุงและพัฒนา

ผู้วิจัย ครู และ ผู้ปกครอง ร่วมกันติดตามปรับปรุงและพัฒนาผลตามแผนงานที่ดำเนินไปแล้วตามขั้นตอนที่ 2 โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้เรียน และ ร่วมประชุมอภิปรายผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการร่วมมือกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และนำไปทดลองใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกผลลัพธ์ (Outcome Journal) แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (Strategy Journal) และแบบบันทึกการดำเนินงาน (Performance Journal)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินและสรุปผลการพัฒนา

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัย ครู และผู้ปกครอง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยการร่วมประชุมกลุ่มและอภิปรายผลสรุปผลที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้วิจัยสรุปผลรวม และจัดทำเป็นรายงานผลการดำเนินงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม โดยการจดบันทึก และการถอดเทปในช่วงการจัดประชุมและอภิปรายกลุ่ม การสังเกต และการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วสรุปเป็นความเรียงประกอบกับนำเสนอเป็นตาราง และการยกคำพูด ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นดำเนินการตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ได้นำเอาข้อมูลจากการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับบการสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดพันธกิจ (Mission) ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners) กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges) สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (Progress markers) และกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps) มาวิเคราะห์และเรียบเรียงจัดทำเป็นรายละเอียดไว้ในแต่ละหัวข้อ แล้วจึงจัดทำเป็นคู่มือเพื่อให้ผู้ปกครองและครูใช้เป็นแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ขั้นติดตามปรับปรุงและพัฒนา การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ได้นำเอาข้อมูลจากการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการร่วมกันติดตามปรับปรุงและพัฒนาผลตามแผนงานที่ดำเนินการ และผลจากแบบบันทึกผลลัพธ์ (Outcome Journal) แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (Strategy Journal) และแบบบันทึกการดำเนินงาน (Performance Journal) มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา เปรียบเทียบข้อมูลแล้วสรุปเป็นแนวทางการประเมิน

จากขั้นตอนนี้จะทำให้ได้ขั้นตอนของการประเมินผลการดำเนินงานและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่พัฒนาขึ้น

ขั้นประเมินสรุปผลการพัฒนา การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็น การประมวลผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกขั้นตอน การสังเกต สัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ผลจากแบบบันทึกผลลัพธ์ (Outcome Journal) แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (Strategy Journal) และแบบบันทึกการดำเนินงาน (Performance Journal) เพื่อสรุปเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ดังนั้นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 แผนการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และแผนการประเมินผลการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์และเพื่อศึกษาผลของการใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของโรงเรียนและชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ตอนที่ 3 ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ ผลลัพธ์

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของโรงเรียนเบญจมบพิตรและชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนเบญจมบพิตร เป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 69 ถนน นครปฐม แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ 0-2281-0158 โทรสาร 0-2281-0158 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีพื้นที่ 1 ไร่ 190 ตารางวา เปิดทำการสอนตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการโรงเรียนสอง ภาษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตพระราชฐาน ล้อมรอบ ด้วยสถานที่ราชการ แม้จะจำกัดด้วยพื้นที่ แต่ ร่มรื่น สดใส สวยสะอาด บรรยากาศ วิชาการ มีแหล่งเรียนรู้และห้องเรียนธรรมชาติ ทั้งภายในและ สถานที่รายรอบโรงเรียน

แผนภาพที่ 4.1 ที่ตั้งของโรงเรียนเบญจมบพิตร

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนเบญจมบพิตร เดิมชื่อว่าโรงเรียนเทศบาล (วัดเบญจมบพิตร) เป็นอาคารไม้หลังเดียวทรงปั้นหยา ชั้นบนมี 3 ห้อง ชั้นล่างเปิดโล่ง มีเนื้อที่ 190 ตารางวา ตั้งอยู่ในบริเวณวัดเบญจมบพิตร อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร ท่านเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร สมเด็จพระวันรัต (จ่าย ปุณฺณทัตตะมหาเถระ) เป็นผู้สร้าง เดิมเป็นโรงเรียนนักธรรม ต่อมาเจ้าอาวาสได้ยกให้เป็นโรงเรียนประชาบาล และทำพิธีเปิดโรงเรียน เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2476

ต่อมาพระธรรมกิติโสภณ (ฉายาเดิม) ปัจจุบันคือ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ อดีตเจ้าอาวาส เห็นว่าโรงเรียน มีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น สถานที่คับแคบ สถานที่ไม่เพียงพอและไม่มีที่ขยายได้อีกแล้ว จึงให้ใช้ที่ดินนอกวัดด้านทิศใต้ติดกับ สำนักงานคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ มีเนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน เพื่อใช้ปลูกสร้างอาคารเรียนใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นบริเวณโรงเรียนปัจจุบัน มีชื่อเรียกว่า "โรงเรียนเบญจมบพิตร" สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิสัยทัศน์โรงเรียน

บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นระบบเครือข่ายในการพัฒนา นักเรียนเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยี มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และแสวงหาความรู้ควบคู่คุณธรรม บนพื้นฐานความเป็นไทยภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนมีส่วนร่วม

พันธกิจ

1. บริหารงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ โปร่งใสได้มาตรฐาน
2. จัดการศึกษาในรูปแบบพิเศษโรงเรียนสองภาษา(English Program) อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน
3. ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทุกคนให้ก้าวหน้าและใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อที่หลากหลายอย่างมีคุณภาพ
4. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
5. พัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม แหล่งการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้และบริการชุมชน
6. สร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 7 ประการ ของนักเรียน กรุงเทพมหานคร
7. ใช้ระบบเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เป้าหมาย

1. เพื่อจัดการศึกษาระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเข้าใจและร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชน
2. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองสู่สากลบนพื้นฐานความเป็นไทย
3. เพื่อส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู โดยพัฒนาศักยภาพให้ทันสมัยทันเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องสู่ครูมืออาชีพ
4. เพื่อพัฒนางานวิจัยและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษากระบวนการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่โรงเรียนคุณภาพ
5. เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน นำไปสู่มาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันภายนอก

6. เพื่อประชาสัมพันธ์และประสานงานร่วมมือกับชุมชนให้เข้าใจทิศทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. มีวินัย รับผิดชอบต่อนหน้าที่ ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน สังคม
2. ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. มีทักษะในการจัดการและการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน
4. อนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยและสิ่งแวดล้อม
5. มีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิต บุคลิกภาพดี

จำนวนนักเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนเบญจมบพิตร มีนักเรียนทั้งหมด 872 คน ในปีการศึกษา 2552 จำแนกตามระดับชั้น รายละเอียดแสดงดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 จำนวนนักเรียนโรงเรียนเบญจมบพิตร ประจำปีการศึกษา 2552

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาล 1	59	42	101
อนุบาล 2	54	39	93
ประถมศึกษาปีที่ 1	59	35	94
ประถมศึกษาปีที่ 2	56	49	105
ประถมศึกษาปีที่ 3	68	54	122
ประถมศึกษาปีที่ 4	53	52	105
ประถมศึกษาปีที่ 5	60	51	111
ประถมศึกษาปีที่ 6	75	66	141
รวมทั้งสิ้น	484	388	872

จำนวนบุคลากร

โรงเรียนเบญจมบพิตรมีจำนวนบุคลากรทั้งหมด 62 คน มีผู้บริหาร 3 คน มีครูประจำการ 35 คน ครูจ้างชาวต่างชาติ 10 คน พี่เลี้ยงเด็ก 6 คน นักการภารโรง ลูกจ้างประจำ และ แม่ครัว 6 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด รายละเอียดดังตาราง 4.2

ตาราง 4.2 จำนวนบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร ประจำปีการศึกษา 2552

ตำแหน่ง	จำนวน					รวม
	ต่ำกว่า อนุปริญญา	อนุปริญญา	ปริญญา ตรี	ปริญญา โท	ปริญญาเอก	
1. ผู้บริหาร	-	-	-	3	-	3
2. ครูประจำการ	-	-	26	9	-	35
3. ครูจ้างชาวต่างชาติ	-	-	9	1	-	10
4. ธุรการ	-	-	1	-	-	1
5. พี่เลี้ยงเด็ก	3	-	3	-	-	6
6. นักการภารโรง	2	-	-	-	-	2
7. ลูกจ้างประจำ	2	-	-	-	-	2
8. แม่ครัว	2	-	-	-	-	2
รวม	9	-	39	13	-	62

สภาพการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศทั่วไป

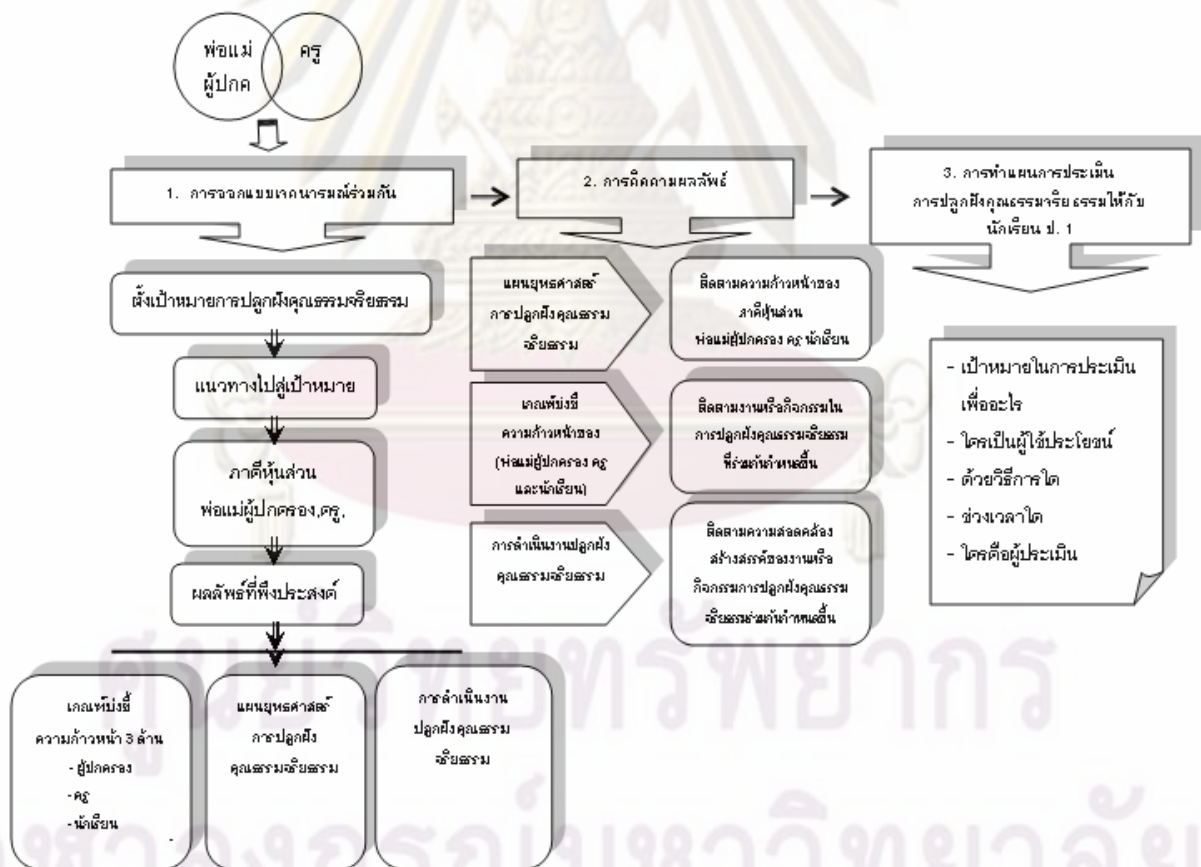
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้เปิดทำการเรียนการสอนแบ่งเป็น โปรแกรมสองภาษา 2 ห้องเรียน มีนักเรียนห้องเรียนละ 30 คน และในโปรแกรมธรรมดา 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 36 คน ผู้วิจัยได้เลือกทำการวิจัยกับห้องเรียนในส่วนของโปรแกรมสองภาษาเนื่องจากในโปรแกรมสองภาษาครูประจำชั้นจะต้องอยู่ประจำชั้นตลอดเวลาไม่มีชั่วโมงไปสอนในชั้นเรียนอื่น และเหตุผลสำคัญคือผู้บริหารและครูประจำชั้นยินดีให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สภาพชั้นเรียนทั่วไป มีอุปกรณ์การเรียนครบถ้วน รวมทั้ง สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนทั้งโทรทัศน์ เครื่องเล่น DVD และเฉพาะในโปรแกรมสองภาษาจะมีคอมพิวเตอร์ประจำห้องเพื่อความสะดวกกับครูประจำชั้นและครูต่างชาติที่เข้าสอนนักเรียนที่เข้าเรียนในโปรแกรมสองภาษาต้องผ่านการสอบคัดเลือกโดยนักเรียนต้องได้คะแนนใน

การทำแบบทดสอบที่โรงเรียนสร้างขึ้นในระดับคะแนนที่ตั้งไว้และผ่านการสอบสัมภาษณ์ จาก คณะผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 80 รับราชการทหาร ร้อยละ 13 รับราชการในส่วนของสำนักงานราชการบริเวณใกล้เคียงโรงเรียนเช่น สำนักงานข้าราชการพลเรือน ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา เป็นต้น ส่วนร้อยละ 7 ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ธุรกิจส่วนตัว ลูกจ้าง

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ในตอนี่ 2 นี้ จะเป็นการนำเสนอผลผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีผลการพัฒนาดังแผนภาพที่ 4.2

แผนภาพที่ 4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์

จากแผนภาพที่ 4.2 สามารถอธิบายกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผลการออกแบบเจตนารมณ์

การออกแบบเจตนารมณ์เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกันในภาพรวม ซึ่งจะนำมาสู่แผนและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการทำงาน เป็นการตอบคำถาม วิสัยทัศน์ (Why) ผู้เกี่ยวข้อง (Who) การเปลี่ยนแปลงอะไรที่ต้องการ (What) และจะทำให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร (How) ซึ่งมี 7 ขั้นตอนย่อยคือ

ขั้นตอนย่อยที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์ (Vision)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 กำหนดพันธกิจ (Mission)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners)

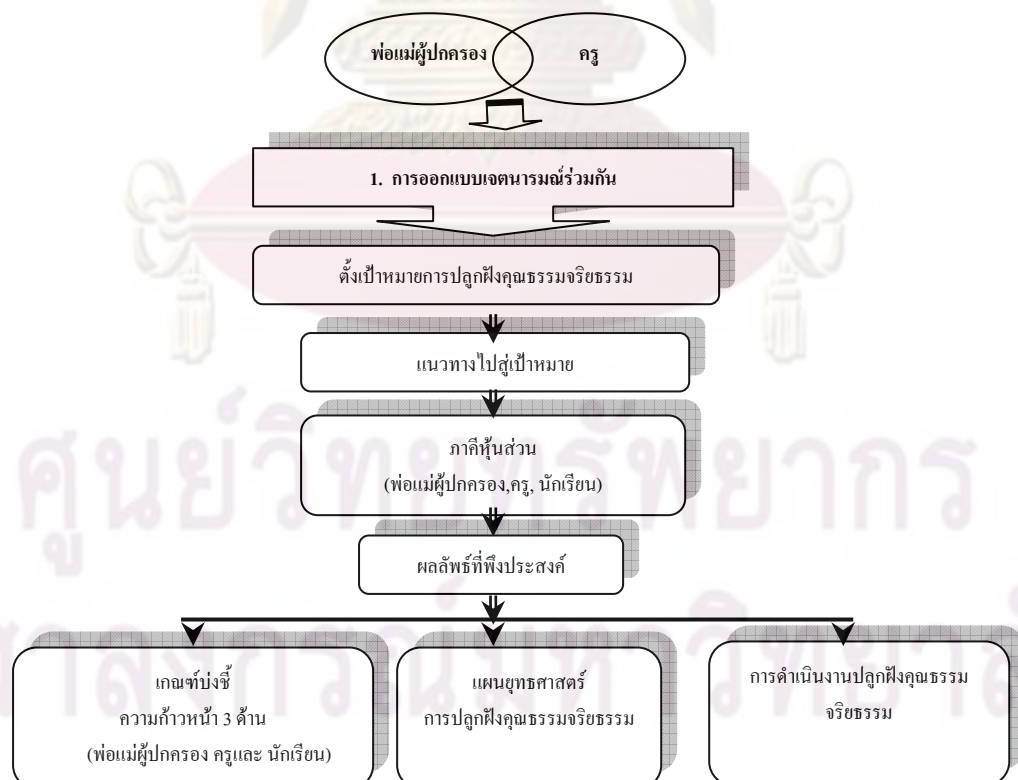
ขั้นตอนย่อยที่ 4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges)

ขั้นตอนย่อยที่ 5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (Progress markers)

ขั้นตอนย่อยที่ 6 กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps)

ขั้นตอนย่อยที่ 7 การดำเนินงาน (Organizational practices)

ซึ่งสามารถสรุปเป็นกระบวนการออกแบบเจตนารมณ์ ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4.3 กระบวนการออกแบบเจตนารมณ์

การดำเนินการออกแบบเจตนารมณ์โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์นี้ ผู้วิจัยได้เชิญผู้ปกครองของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน เข้าร่วมการประชุมเพื่อ ออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกันในการกำหนดทิศทางของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับ นักเรียนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตรวจสอบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมได้มุ่งไปสู่ทิศทางที่ต้องการหรือไม่

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์เพื่อออกแบบเจตนารมณ์ ของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภาควิชาส่วน ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า แผนที่ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

2.1.1 การสร้างวิสัยทัศน์

การสร้างวิสัยทัศน์ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดขึ้น โดยนึกถึงภาพความสำเร็จใน อนาคตว่าเป็นอย่างไร จะมีการเปลี่ยนแปลงอะไรในอนาคต โดยผู้วิจัยได้เชิญผู้ปกครองและครู ประจำชั้นเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม ซึ่งจากการ ร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปของวิสัยทัศน์ คือ นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพเป็นคนดีของสังคม มีความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ดังนี้

“อยากให้นักเรียนโตขึ้นเป็นเด็กดี มีวินัย ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้
ตามความสามารถ”

(ผู้ปกครอง)

“อยากให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จัก
แบ่งปัน มีน้ำใจช่วยเหลือบุคคลอื่น”

(ผู้ปกครอง)

“อยากให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง มีความสามัคคีกันเป็นคนดีของสังคม
มีจิตใจเมตตา กรุณา ขยัน อดทน”

(ผู้ปกครอง)

“อยากให้นักเรียนโตขึ้นแล้วเป็นคนดี ไม่สร้างความสะดวกสบาย”

(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่ 1)

2.1.2 กำหนดพันธกิจ

พันธกิจในที่นี้หมายถึง แผนงานต้องทำอะไรเพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ตามที่ต้องการ โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้เขียนแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 2-3 ข้อ ลงในกระดาษที่เตรียมไว้ แล้วจึงพูดคุยเพื่อสรุปแนวทางของพันธกิจที่ทุกคนต้องการ จากการที่ผู้เข้าร่วมการประชุมได้เสนอมาจึงทำให้ได้ข้อสรุปของพันธกิจ 6 ข้อ ดังนี้

1. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องกระทำผ่านกิจกรรมประจำวันทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง
2. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ครูและผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีที่ถูกต้องและคอยดูแลเอาใจใส่ปลูกฝังแต่สิ่งดี ๆ
3. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องมีแผนการที่แน่นอน ต่อเนื่อง
4. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ครูและผู้ปกครองต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง
5. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 บุคคลรอบข้างของนักเรียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับนักเรียน
6. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องสนับสนุนให้เกิดการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

โดยพันธกิจที่ได้นี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลในการประชุมกลุ่มตามกระบวนการแผนที่
ผลลัพธ์เพื่อกำหนดพันธกิจดังนี้

“นักเรียนต้องได้เห็นแบบอย่างที่ดี ได้รับความรู้เกี่ยวกับคำว่าคุณธรรม
จริยธรรมอย่างถูกต้อง”

(ผู้ปกครอง)

“การที่เราจะช่วยกันปลูกฝังนักเรียนให้เป็นคนดีต้องมีแผนการที่
แน่นอนทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งระยะสั้น ปานกลางและระยะยาว”

(ผู้ปกครอง)

“พ่อแม่และครูเป็นคนสำคัญที่นักเรียนเชื่อฟังและทำตาม ดังนั้นพ่อแม่
และครูจึงต้องเป็นแบบอย่างของนักเรียน”

(ผู้ปกครอง)

“อยากให้คุณครูและพ่อแม่สอนนักเรียนโดยผ่านกิจกรรมประจำวัน เช่น
การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในครอบครัว และที่โรงเรียน เป็นกิจกรรมที่
สนุกสนาน เหมาะกับวัย”

(ผู้ปกครอง)

“พ่อแม่กับครูจะต้องติดต่อกันเสมอเพราะบางที่นักเรียนอยู่ที่บ้านไม่ได้
เหมือนอยู่ที่โรงเรียน ถ้าพ่อแม่กับครูได้ติดต่อกันอยู่เสมอก็จะได้ทราบปัญหา
ตลอดเวลา”

(ครูประจำชั้น)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่ 1)

2.1.3 ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน

ในส่วนของกระบวนการระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงานนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วม
ประชุมได้ช่วยกันระบุว่าใครที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือต้องทำงานด้วยโดยตรงในการปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปของภาคีหุ้นส่วนดังนี้

1. พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นภาคีหุ้นส่วนหลักในการดำเนินการ
2. ครู เป็นภาคีหุ้นส่วนหลักในการดำเนินการ
3. นักเรียน เป็นผู้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

โดยการได้มาซึ่ง ภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องข้างต้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลในการประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อระบุภาคีหุ้นส่วนดังนี้

“พ่อแม่และครูนั้นแหละมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เพราะเด็กเห็นเป็นแบบอย่าง”

(ผู้ปกครอง)

“เมื่ออยู่ที่บ้านพ่อแม่ก็ต้องเป็นบุคคลหลักในการปลูกฝังเมื่ออยู่ที่โรงเรียนคุณครูก็คือหลักสำคัญอีกบุคคลหนึ่งที่สำคัญเพราะนักเรียนยึดครู เคารพเชื่อฟัง รวมถึงยำเกรงครูมาก”

(ผู้ปกครอง)

“บางบ้านอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ญาติพี่ น้องปู่ย่า ตายาย ก็มีส่วนเหมือนกันต้องช่วยกันทุกฝ่าย”

(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่ 1)

2.1.4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

ในส่วนของ การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ผู้วิจัยได้ให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมได้ช่วยกันกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ โดยตอบคำถามที่ว่าหากต้องการไปถึงวิสัยทัศน์ที่สร้างไว้ ภาคีหุ้นส่วนต้องมีพฤติกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ต้องเกิดความสัมพันธ์กับใครอย่างไร โดยให้ร่วมกันอภิปราย จากนั้นผู้วิจัยจึงช่วยในการสรุปผลโดยการรวบรวมข้อเสนอต่าง ๆ ที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอมาจัดกลุ่ม รวบรวมเป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ และให้ผู้เข้าร่วมประชุม

พิจารณาอีกครั้งว่าผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ครอบคลุมตามที่ได้ร่วมกันอภิปรายมาหรือไม่ ซึ่งจากการร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดังกล่าวได้ข้อสรุปของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของพ่อแม่ผู้ปกครอง จำนวน 3 ข้อ

- 1) พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน คอยอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิดรวมทั้งคอยเป็นกำลังใจส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนประพฤติปฏิบัติดี
- 2) พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนร่วมมือกันสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับการเรียนรู้ของนักเรียน
- 3) พ่อแม่ผู้ปกครองคอยติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดทั้งพฤติกรรมของเพื่อนของนักเรียนในแนวทางของกัลยาณมิตร

2. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของครู จำนวน 7 ข้อ

- 1) ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นรูปธรรมเข้าใจง่าย และสม่ำเสมอ
- 2) ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
- 3) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมในด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ
- 4) ครูคอยชื่นชมให้กำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนทำดีหรือเมื่อเกิดพฤติกรรมที่ดี รวมถึงคอยดูแลห่วงใยในด้านอื่น ๆ อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง
- 5) ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้ประพฤติตาม
- 6) ครูคอยควบคุมความประพฤติให้อยู่ในกรอบของระเบียบวินัย
- 7) ครูและผู้ปกครองร่วมมือกันหาวิธีการรวมทั้งติดตามผลของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

3. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 3 ข้อ

- 1) นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำดี
- 2) นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอย่างเคร่งครัด
- 3) นักเรียนเข้าใจและอยากปฏิบัติตนเป็นคนดี

ซึ่ง การร่วมกันกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ครั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลในการประชุมอภิปรายกลุ่มดังนี้

“นักเรียนมีความสุขในการเรียน อยากทำดี และเห็นความสำคัญของการทำดี”

(ผู้ปกครอง)

“ตัวพ่อแม่ผู้ปกครอง และครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี”

(ผู้ปกครอง)

“กลุ่มผู้ปกครองน่าจะมีส่วนร่วมมือกันคอยพูดคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนกัน
อยู่เสมอ จะได้อยู่ด้วยกันอย่างทั่วถึง”

(ผู้ปกครอง)

“อยากให้คุณครูสอนให้นักเรียนนำไปใช้ได้ สอนแบบเข้าใจง่าย ๆ
เพราะที่ผ่านมาเราสอนกันเรียนกันแต่ไม่ได้เอาไปใช้แค่ท่อง ๆ”

(ผู้ปกครอง)

“ทั้งครูและผู้ปกครองต้องคอยส่งเสริมสนับสนุน และชื่นชมเมื่อนักเรียน
ทำดี คอยเป็นกำลังใจให้นักเรียนจะได้อยากทำดี”

(ครูประจำชั้น)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่2)

2.1.5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า

ในส่วนของการสร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้านี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมได้
ร่วมกันอภิปรายจัดลำดับความสำคัญของการติดตามการทำงานและการประเมินผล โดยร่วมกัน
พิจารณาว่าการก้าวไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ต้องการเห็นสิ่งใดเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน โดย
แบ่งการสร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าเป็นสามส่วนคือ เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของนักเรียน
พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู โดยผู้วิจัยให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมได้กำหนดเกณฑ์บ่งชี้
ความก้าวหน้าเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) 2) ระดับที่อยาก
ให้เกิดขึ้น (like to see) และ 3) ระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) โดย จากการร่วมกัน
แสดงความคิดเห็นและอภิปรายกลุ่มร่วมกัน รวมถึงจัดลำดับความสำคัญจึงสามารถสรุปเกณฑ์
บ่งชี้ความก้าวหน้าได้ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของนักเรียน

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของนักเรียน	
ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see)	
1.	นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ชยัน ประหยัด และมีวินัย
2.	นักเรียนเป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น
3.	นักเรียนยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี
4.	นักเรียนไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย
5.	นักเรียนให้ความเคารพผู้ใหญ่
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see)	
6.	นักเรียนแข่งกันทำดี
7.	นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้และแก้ปัญหาเป็น
ระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see)	
8.	นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วม
9.	นักเรียนรัก เชื่อฟัง ผู้ปกครอง
10.	นักเรียนเป็นที่รักที่ชื่นชมของครอบครัวและญาติพี่น้อง

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของนักเรียนดังตารางข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและครูดังนี้

“นักเรียนเป็นเด็กมีจิตใจดี ชยัน รับผิดชอบ อดทน รู้คุณค่าของเงิน”
(ผู้ปกครอง)

“นักเรียนเกรงกลัวต่อการทำผิด เชื่อฟังครูและพ่อแม่”
(ผู้ปกครอง)

“อยากเห็นนักเรียนเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดี ก็ดีใจแล้ว”
(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่2)

ส่วนที่สองเป็นการสร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของพ่อแม่ผู้ปกครองซึ่งเป็นภาคีหลักในการดำเนินงาน จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน รวมถึงจัดลำดับความสำคัญจึงสามารถสรุปเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 4.4

ตารางที่ 4.4 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของพ่อแม่ผู้ปกครอง

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของพ่อแม่ผู้ปกครอง	
ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see)	
1.	พ่อแม่ผู้ปกครองได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเกิดเป็นกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี
2.	พ่อแม่ผู้ปกครองและครูเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see)	
3.	พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน
4.	พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน
ระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see)	
5.	ผู้ปกครองมีเวลาให้ความรัก ใส่ใจ สนใจ นักเรียนมากขึ้น

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของพ่อแม่ผู้ปกครองดังตารางข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองดังนี้

“เราอยากให้ผู้ปกครองรู้จักกันให้ทั่วถึง ได้พูดคุยกันให้มากขึ้น รู้จักกันมากขึ้น”

(ผู้ปกครอง)

“พ่อแม่ต้องเสียสละเวลามาใส่ใจ เล่น และทำกิจกรรมกับนักเรียนมากขึ้น คอยให้กำลังใจนักเรียน ให้รางวัลถ้าเขาทำดี พูดชื่นชมถ้าเขาทำดี หันมาสนใจกับการกระทำดีของเขา”

(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่2)

ส่วนที่สามเป็นการสร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูซึ่งเป็นอีกหนึ่งภาคีหลักในการดำเนินงาน จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน รวมถึงจัดลำดับความสำคัญจึงสามารถสรุปเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู	
ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see)	
1.	เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see)	
2.	เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
ระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see)	
3.	ครูและผู้ปกครองติดตามพัฒนาการด้านความประพฤติของนักเรียนตลอดเวลา
4.	ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรม-จริยธรรมร่วมกัน

จากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครูดังตารางข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันดังนี้

“ถ้าครูกับพ่อแม่ช่วยกันดูแล ติดตามความประพฤติของนักเรียนเป็นประจำก็น่าจะทำให้เห็นผลบ้างไม่มากก็น้อย”

(ผู้ปกครอง)

“เราเองก็อยากติดต่อกับคุณครูบ่อย ๆ แต่เวลามันจำกัด น่าจะหาวิธีที่ทำให้เราได้พูดคุยกันได้ตลอดเวลา”

(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่2)

จากการที่ได้ประยุกต์ใช้ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ในการออกแบบเจตนาธรรมณ์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภาควิชาคุณธรรม ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ และเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปภาพรวมในแต่ละส่วนเป็นกรอบแผนการดำเนินงาน ดังตารางที่4.6

ตารางที่ 4.6 กรอบแผนการดำเนินงาน

วิสัยทัศน์ (vision) :	
นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 จะเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพเป็นคนดีของสังคม มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น	
พันธกิจ (Mission) :	
<ul style="list-style-type: none"> ■ การดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องกระทำผ่านกิจกรรมประจำวันทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ■ การดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ครูและผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีที่ถูกต้องและคอยดูแลเอาใจใส่ปลูกฝังแต่สิ่งดี ๆ ■ การดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องมีแผนการที่แน่นอนต่อเนื่อง ■ การดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ครูและผู้ปกครองต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างตลอดต่อเนื่อง ■ การดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 บุคคลรอบข้างของนักเรียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับนักเรียน ■ การดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องสนับสนุนให้เกิดการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน 	
ภาคีหุ้นส่วน (Boundary Partner)	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome Challenge)
นักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1) นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำดี 2) นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอย่างเคร่งครัด 3) นักเรียนเข้าใจและอยากปฏิบัติตนเป็นคนดี
สิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	<ol style="list-style-type: none"> 1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ขยัน ประหยัด และมีวินัย 2) นักเรียนเป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น 3) นักเรียนยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี 4) นักเรียนไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย 5) นักเรียนให้ความเคารพผู้ใหญ่
สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้น	<ol style="list-style-type: none"> 6) นักเรียนแข่งกันทำดี 7) นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้และแก้ปัญหาเป็น
สิ่งที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี	<ol style="list-style-type: none"> 8) นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วม 9) นักเรียนรัก เชื่อฟัง ผู้ปกครอง 10) นักเรียนเป็นที่รักที่ชื่นชมของครอบครัวและญาติพี่น้อง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ภาคีหุ้นส่วน (Boundary Partner)	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome Challenge)
พ่อ แม่ ผู้ปกครอง	<p>การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 อยากรเห็น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทในการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน คอยอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิดรวมทั้งคอยเป็นกำลังใจส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนประพฤติปฏิบัติดี 2) พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนร่วมมือกันสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ กับการเรียนรู้ของนักเรียน 3) พ่อแม่ผู้ปกครองคอยติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิดตลอดทั้งพฤติกรรมของเพื่อนของนักเรียนในแนวทางของกัลยาณมิตร
สิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	<ol style="list-style-type: none"> 1) พ่อแม่ผู้ปกครองได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเกิดเป็นกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี 2) พ่อแม่ผู้ปกครองและครูเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้น	<ol style="list-style-type: none"> 3) พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน 4) พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน
สิ่งที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี	<ol style="list-style-type: none"> 5) ผู้ปกครองมีเวลาให้ความรัก ใส่ใจ สนใจ นักเรียนมากขึ้น
ภาคีหุ้นส่วน (Boundary Partner)	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome Challenge)
ครู	<p>การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 อยากรเห็น ครู มีบทบาทในการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นรูปธรรมเข้าใจง่ายและสม่ำเสมอ 2) ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 3) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมในด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ 4) ครูคอยชื่นชมให้กำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนทำดีหรือเมื่อเกิดพฤติกรรมที่ดี รวมถึงคอยดูแลห่วงใยในด้านอื่น ๆ อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง 5) ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้ประพฤติตาม 6) ครูคอยควบคุมความประพฤติให้อยู่ในกรอบของระเบียบวินัย 7) ครูและผู้ปกครองร่วมมือกันหาวิธีการรวมทั้งติดตามผลของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ภาคีหุ้นส่วน (Boundary Partner)	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome Challenge)
สิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	1) เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้น	2) เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม-จริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
สิ่งที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี	3) ครูและผู้ปกครองติดตามพัฒนาการด้านความประพฤติของนักเรียนตลอดเวลา 4) ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน

2.1.6 กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์

การกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อหายุทธศาสตร์ที่จะใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นและอภิปรายโดยเริ่มที่ยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่คน กลุ่มคน และจากนั้นก็ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในส่วนของยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อม หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงช่วยสรุปรวบรวมความคิดเห็นกำหนดเป็นแผนที่ยุทธศาสตร์ ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps)

พื้นที่ดำเนินงาน	งาน/กิจกรรมที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานขั้นทันที	งาน/กิจกรรมที่จะช่วยสนับสนุน	งาน/กิจกรรมที่จะช่วยสนับสนุนให้มีการดำเนินงานต่อไป
มีเป้าหมายที่คน กลุ่มคน หรือองค์กร	- ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดกรอบการดำเนินงาน	- ติดต่อปรึกษาหารือกันตลอดระหว่างภาคีหุ้นส่วน ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครองกับครู - เป็นแบบอย่างในด้านชยัน ประหยัด และมีวินัย ให้นักเรียนเห็นและนำไปเป็นแบบอย่าง	มีการประชุมพูดคุยกันระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองเพื่อช่วยกันกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

พื้นที่ดำเนินงาน	งาน/กิจกรรมที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานขึ้นทันที	งาน/กิจกรรมที่จะช่วยสนับสนุน	งาน/กิจกรรมที่จะช่วยสนับสนุนให้มีการดำเนินงานต่อไป
มีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบคน กลุ่มคน หรือองค์กร	- จัดทำสมุด talking book เพื่อพูดคุยกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับครู - มีการประชุมพูดคุยกันเป็นประจำทุกเดือน	- จัดให้มีป้ายประกาศเพื่อเผยแพร่และเป็นการร่วมกันชื่นชมกับนักเรียนที่ทำดีหรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม - การเขียนบันทึกถึงผลที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน	- มีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ทำกิจกรรมทำบุญตักบาตรร่วมกันที่โรงเรียนทุกวันศุกร์

จากตารางที่ 4.7 คือแผนที่ยุทธศาสตร์ซึ่งแบ่งเป็น 6 ชนิด โดยในแถวแรกเป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่ คน กลุ่มคน หรือองค์กร ส่วนแถวที่สองเป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบ คน กลุ่มคน หรือองค์กร โดยยุทธศาสตร์เหล่านี้จะเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ โดย ทั้งสองยุทธศาสตร์ก็จะแบ่งเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ 1) ส่วนที่เป็นเหตุโดยตรงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Causal) 2) ส่วนที่จะช่วยชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Persuasion) 3) ส่วนที่เกื้อหนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Support) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันเพื่อกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงานดังนี้

“พ่อแม่กับคุณครูต้องได้เจอกันบ่อย ๆ พูดคุยกัน ”

(ผู้ปกครอง)

“เราลองหากิจกรรมง่าย ๆ ที่โรงเรียนทำอยู่แล้วเช่นตักบาตรตอนเช้าวันศุกร์ พ่อแม่มาส่งนักเรียนอยู่แล้วก็อยู่ตักบาตรด้วยกัน”

(ผู้ปกครอง)

“เวลาว่าง ๆ รอรับนักเรียนพ่อแม่ก็มาร่วมกันพูดคุยเกี่ยวกับพฤติกรรมของพวกเขาเป็นการแลกเปลี่ยน แล้วทำให้พวกเรารู้จักสนิทกันมากขึ้น”

(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่ 3)

2.1.7 การดำเนินงาน

ในขั้นตอนของการดำเนินงานจะแสดงถึงแผนการดำเนินงานที่จะรักษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้ยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วย 8 แนวทาง ในการดำเนินงานโดยยึดหลักที่ว่าจะต้องมีการปฏิบัติอย่างไรเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้การดำเนินงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางในการดำเนินงานทั้ง 8 แนวทาง ซึ่งได้ข้อสรุปดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การดำเนินงาน (Organizational practices)

แนวทางในการดำเนินงาน	การดำเนินงานที่สำคัญ
1. การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ	- ร่วมมือกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับครูเพื่อหาแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
2. การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน	- จัดให้มีการประชุมพูดคุยปรึกษาหารืออยู่เป็นประจำ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
3. การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจ และมีบทบาทในการตัดสินใจ	- มีการติดต่อกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับครูอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
4. การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ	- จัดประชุมร่วมกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและครูทุก ๆ เดือน
5. การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น	- พูดคุยแลกเปลี่ยนกับพ่อแม่ผู้ปกครองด้วยตนเองและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอยู่เสมอ
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก	- จัดทำป้ายประกาศเพื่อสนับสนุน ชื่นชมนักเรียนที่ทำดี - การเขียนบันทึกถึงผลการเปลี่ยนแปลงและนำเสนอให้บุคคลอื่นได้ทราบ
7. ทดลองสิ่งใหม่ ๆ อยู่เป็นประจำ	- ศึกษาหาวิธีการใหม่ ๆ หรือวิธีการของกลุ่มผู้ปกครองด้วยกันที่ใช้ได้ผล และนำมาทดลองใช้
8. การสร้างโอกาสให้กับภาคีหุ้นส่วนในการทำงาน	- จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อได้พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อบัญญัติการดำเนินงาน

จากข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มของผู้ปกครองโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์จะเป็นตัวกำหนดทิศทางในการดำเนินงานว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ดำเนินงานมาถึงจุดใดแล้ว และจุดใดที่ยังไม่เกิดผลซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มดังนี้

“น่าจะมีการทำกำหนด วัน เวลา เพื่อจะได้มาพบปะ พูดคุยกัน”

(ผู้ปกครอง)

“อยากให้คุณครูสรุปว่านักเรียนแต่ละคนตอนที่อยู่โรงเรียนมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรเปลี่ยนแปลงบ้างไหม แล้วที่บ้านก็จะช่วยบอกด้วยว่าตอนอยู่ที่บ้านเป็นอย่างไร”

(ผู้ปกครอง)

“เราอยากสนับสนุนเต็มที่ถ้าคุณครูต้องการอะไรให้บอกได้เลย”

(ผู้ปกครอง)

ซึ่งในลำดับต่อไป จึงเข้าสู่ขั้นตอน การติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงาน ซึ่งจะได้อธิบายในตอนที 3 ดังต่อไปนี้

2.2 ผลการติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงาน

จากขั้นตอนที่ 2 ซึ่งได้ออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกันเพื่อวางแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งได้มีการระบุ วิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดพันธกิจ (Mission) ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners) กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges) สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (Progress markers) กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps) และการดำเนินงาน (Organizational practices) ในลำดับต่อไปจึงเป็นขั้นตอนของการติดตามผลการติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงาน แผนที่ผลลัพธ์ได้จำแนกการติดตามการทำงานออกเป็น 3 ส่วน ที่จะทำให้สามารถติดตามงานได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงผลของงานหรือกิจกรรม หรือเพื่อการปรับปรุงการทำงานหรือกิจกรรม คือ

- 1) การดำเนินงานเพื่อให้งานหรือกิจกรรมยังคงมีความสอดคล้อง สร้างสรรค์ และมีชีวิตชีวา
 - 2) ความก้าวหน้าของภาคีหุ้นส่วนในการได้มาซึ่งผลลัพธ์
 - 3) ยุทธศาสตร์ของงานหรือกิจกรรมใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคีหุ้นส่วน
- ระบบการทำงานทั้ง 3 ส่วน ต้องมีการจำกัดชนิดของข้อมูลที่จัดเก็บ เพื่อให้การเก็บข้อมูลสามารถจัดการได้จริง โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้ง 3 ส่วน คือ แบบบันทึกผลลัพธ์ แบบบันทึกยุทธศาสตร์ และแบบบันทึกการดำเนินงาน

งานหรือกิจกรรมเลือกที่จะวัดและติดตามผลแบบง่าย ๆ โดยผู้วิจัย ครู และผู้ปกครองจะพบปะกันโดยตรง หรือ ติดต่อสื่อสารกันทางโทรศัพท์ ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพูดคุยอภิปรายถึงการได้รับผลสำเร็จในการทำงานตามยุทธศาสตร์และการดำเนินงาน และผู้วิจัยยังใช้การจดบันทึกจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเข้าร่วมด้วย

ในขั้นตอนที่ 3 นี้ ผู้วิจัยขอเสนอผล แบ่งเป็น 3 ส่วนตามการติดตามผล ผลการติดตาม และจากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า ผลการติดตามแผนที่ยุทธศาสตร์ ผลการติดตามการดำเนินงาน ซึ่งสรุปเป็นแผนภาพการติดตามผลลัพธ์ ดังนี้

แผนภาพที่ 4.3 กระบวนการติดตามผลลัพธ์

2.2.1 ผลการติดตามจากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า

ในการติดตามผลจากเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้านี้ เป็นการติดตามความก้าวหน้าของภาคีหุ้นส่วนโดยอิงตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่สร้างขึ้นมาในขั้นของการออกแบบเจตนารมณ์ คือ แบบบันทึกผลลัพธ์ ซึ่งมี 3 ระดับ คือ ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น และระดับที่เกิดขึ้นได้ก็ดี โดยแสดงให้เห็นถึงระดับการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ ระดับ ต่ำ กลาง และ สูง ซึ่งเป็นการแสดงว่าภาคีหุ้นส่วนกลุ่มใดมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ข้อมูลที่ได้จะอธิบายเหตุผลของการเปลี่ยนแปลง ของคน สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และบทเรียนที่ได้

ในขั้นตอนนี้ ผู้ปกครองและครูร่วมกันอภิปรายเพื่อร่วมกันตัดสินใจระดับค่า สูง กลาง ต่ำ โดยพิจารณาจาก

(1) “จำนวน” ของภาคีหุ้นส่วนที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง

(2) “คุณภาพ” หรือ “ระดับความลึก” ของการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้จะใช้การพิจารณาจาก “คุณภาพ” หรือ “ระดับความลึก” ของการเปลี่ยนแปลงของหุ้นส่วน คือการสะท้อนคุณภาพที่สม่ำเสมอของการเปลี่ยนแปลง

สูง คือ การกระทำเฉพาะเจาะจงอันใดอันหนึ่งที่เกิดขึ้นตามผลลัพธ์ที่กำหนด

กลาง คือ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นในภาคีหุ้นส่วนทั้งด้านบวกและด้านลบ

ต่ำ คือ การดำเนินงานหรือกิจกรรมนั้น ถูกต่อต้าน หรือเป้าประสงค์ของงานหรือกิจกรรมไม่ได้รับการยอมรับ ดังนี้

ตารางที่ 4.9 แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1: ด้านนักเรียน

แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1 : ด้านนักเรียน				
ผู้ให้ข้อมูล : พ่อแม่ผู้ปกครอง และ ครู				
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ : ด้านนักเรียน				
1)	นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำดี			
2)	นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอย่างเคร่งครัด			
3)	นักเรียนเข้าใจและอยากปฏิบัติตนเป็นคนดี			
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น				
ต่ำ	กลาง	สูง		
☐	☐	☐	1	นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ชยัน ประหยัด และวินัย
☐	☐	☐	2	นักเรียนเป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น
☐	☐	☐	3	นักเรียนยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี
☐	☐	☐	4	นักเรียนไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย
☐	☐	☐	5	นักเรียนให้ความเคารพผู้ใหญ่

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1 : ด้านนักเรียน			
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น			
☐	☐	☐	6 นักเรียนแข่งกันทำดี
☐	☐	☐	7 นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้และแก้ปัญหาเป็น
ระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี			
☐	☐	☐	8 นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วม
☐	☐	☐	9 นักเรียนรัก เชื่อฟัง ผู้ปกครอง
☐	☐	☐	10 นักเรียนเป็นที่รักที่ชื่นชมของครอบครัวและญาติพี่น้อง

จากแบบบันทึกผลลัพธ์ พบว่าในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับนักเรียนทั้ง 4 ข้อ พบว่านักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าทั้ง 4 ข้อ แต่มีระดับที่แตกต่างกัน โดย ข้อ (1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ขยัน ประหยัด และวินัย ข้อ(3) นักเรียนยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี และ ข้อ (5) นักเรียนให้ความเคารพผู้ใหญ่ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง ในส่วนของ ข้อ (2) นักเรียนเป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น และ ข้อ (4) นักเรียนไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย มีการเปลี่ยนแปลงในระดับกลาง

ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่า ข้อ (6) นักเรียนแข่งกันทำดี มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูง ส่วนข้อ (7) นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้และแก้ปัญหาเป็นยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับต่ำ ส่วนระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี พบเพียงข้อเดียว คือ ข้อ (9) นักเรียนรัก เชื่อฟัง ผู้ปกครอง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในระดับกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ พบว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับต่ำ

ตารางที่ 4.10 แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1: ด้าน พ่อแม่ผู้ปกครอง

แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1 : ด้าน พ่อแม่ผู้ปกครอง	
ผู้ให้ข้อมูล :	พ่อแม่ผู้ปกครอง และ ครู
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ :	พ่อแม่ผู้ปกครอง
1) พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน คอยอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด รวมทั้งคอยเป็นกำลังใจส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนประพฤติปฏิบัติดี	
2) พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนร่วมมือกันสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับการเรียนรู้ของนักเรียน	
3) พ่อแม่ผู้ปกครองคอยติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดทั้งพฤติกรรมของเพื่อนของนักเรียนในแนวทางของกัลยาณมิตร	

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1 : ด้าน พ่อแม่ผู้ปกครอง			
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น			
ต่ำ	กลาง	สูง	
☐	☐	☐	1 พ่อแม่ผู้ปกครองได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเกิดเป็นกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี
☐	☐	☐	2 พ่อแม่ผู้ปกครองและครูเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น			
☐	☐	☐	3 พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน
☐	☐	☐	4 พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน
ระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี			
☐	☐	☐	5 ผู้ปกครองมีเวลาให้ความรัก ใส่ใจ สนใจ นักเรียนมากขึ้น

จากแบบบันทึกผลลัพธ์ พบว่าในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับพ่อแม่ผู้ปกครองทั้ง 2 ข้อ พบว่าพ่อแม่ผู้ปกครองมีการตอบสนองเกณฑ์ซึ่งชี้ความก้าวหน้าทั้ง 2 ข้อ ในระดับที่แตกต่างกัน โดย ข้อ (1) พ่อแม่ผู้ปกครองได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเกิดเป็นกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง ข้อ(2) พ่อแม่ผู้ปกครองและครูเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับกลาง

ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นกับพ่อแม่ผู้ปกครองพบว่า ข้อ (3) พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน และข้อ (4) พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับต่ำ ส่วนในระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในระดับต่ำ

ตารางที่ 4.11 แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1: ด้านครู

แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1 : ด้านครู	
ผู้ให้ข้อมูล : พ่อแม่ผู้ปกครอง และ ครู	
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ : ครู	
1)	ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นรูปธรรมเข้าใจง่ายและสม่ำเสมอ
2)	ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
3)	ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมในด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

แบบบันทึกผลลัพธ์ ที่ 1 : ด้านครู			
4) ครูคอยชื่นชมให้กำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนทำดีหรือเมื่อเกิดพฤติกรรมที่ดี รวมถึงคอยดูแลห่วงใยในด้านอื่น ๆ อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง			
5) ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้ประพฤติตาม			
6) ครูคอยควบคุมความประพฤติให้อยู่ในกรอบของระเบียบวินัย			
7) ครูและผู้ปกครองร่วมมือกันหาวิธีการรวมทั้งติดตามผลของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน			
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น			
ต่ำ	กลาง	สูง	
☐	☐	☐	1 เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น			
☐	☐	☐	2 เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
ระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี			
☐	☐	☐	3 ครูและผู้ปกครองติดตามพัฒนาการด้านความประพฤติของนักเรียนตลอดเวลา
☐	☐	☐	4 ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรม-จริยธรรมร่วมกัน

จากแบบบันทึกผลลัพธ์ พบว่าในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับครู พบว่าครูมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าทั้ง ในระดับสูง ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นกับครู พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับกลาง ส่วนในระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดีพบว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับต่ำ

หลังจากได้ข้อค้นพบจากแบบบันทึกผลลัพธ์ซึ่งอิงเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าแล้วได้ร่วมกันประชุมอภิปรายเพื่อคิดกระบวนการที่จะทำให้เกิดการนำการเรียนรู้ที่ได้จากการติดตามผลลัพธ์ไปใช้ โดยคำนึงถึงว่าอะไรที่ควรจะทำต่อไป อะไรที่ทำได้แค่พอใช้หรือไม่ดี และอะไรควรมีการปรับปรุง ยุทธศาสตร์หรือการดำเนินการใดบ้างที่ต้องเลิกใช้ มีประเด็นใดบ้างที่ต้องประเมินลึกขึ้น และมีแผนการจะอย่างไร ซึ่งได้ผลดังตารางที่ 4.12 และสอดคล้องกับข้อมูลในการประชุมอภิปรายกลุ่มดังนี้

“ ตอนนี้เริ่มเห็นว่านักเรียนเปลี่ยนแปลงบ้างแล้วเราก็ดีใจนะ อย่างเรื่อง แต่งตัวมาโรงเรียนเนี่ยเขาจะคอยเตือนเราว่า ต้องทำแบบนั้น ถ้าทรงอื่นจะไม่

ยอมมา แต่พอมาได้ทบทวนเกณฑ์ที่ตั้งกันไว้เห็นได้เลยว่ามีหลายข้อที่เราเอง
ละเลย เช่นเรื่องทำกิจกรรมร่วมกัน”

(ผู้ปกครอง)

“มันมีเวลาน้อย พออยู่ที่บ้านเขาก็ไม่ฟังพ่อแม่ บางทีเราก็ก็น้อย
ทำงาน ก็ไม่มีเวลาแล้ว”

(ผู้ปกครอง)

“นักเรียนเขาเชื่อคุณครูมากกว่าพ่อกับแม่ กับพ่อกับแม่ชอบดื้อ บางทีก็
หมดความอดทน”

“ลูกเราน่ารักขึ้น เขาพยายามเก็บเงินนะ ให้เราหากระปุกออมสินให้
เห็นเหลือมาหยอดเกือบทุกวันเลย”

(ผู้ปกครอง)

“ผมฟังๆ ที่เราคุยกันมา ที่พวกเราแย้งขาดก็คือ ตัวพวกเราเองยังไม่ได้
ลองทำกิจกรรมร่วมกับลูก ๆ ใด อย่างทางโรงเรียนคุณครูทำกิจกรรมกับนักเรียน
ตลอด ที่โรงเรียนก็เลยเห็นผลพอที่บ้านมันไม่มีกิจกรรมทำ”

(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่4)

จากการประชุมและอภิปรายร่วมกันในครั้งนี้จึงสรุปผลได้ดั่งแบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 2 ดัง
ตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 2

แบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 2

อธิบายการเปลี่ยนแปลง : ด้านนักเรียน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในด้าน
พัฒนาการของความประหยัด มีวินัย และขยัน แข่งขันกันที่จะทำความดี มีมารยาทที่ดีขึ้นให้เคารพผู้ใหญ่
เชื่อฟังและอยู่ในกฎระเบียบของห้องเรียนอย่างเคร่งครัด ด้านครูและพ่อแม่ผู้ปกครอง มีการเปลี่ยนแปลงที่เห็น
ได้ชัดเจนคือ มีการประสานความร่วมมือและพบปะพูดคุยกันมากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนได้รู้จักกัน
ทั่วถึง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

แบบบันทึกผลลัพธ์ที่ 2
ปัจจัยและผู้ที่มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลง : การพบปะพูดคุยกันอยู่เสมอระหว่างพ่อแม่และผู้ปกครองทำให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงาน
หลักฐานเชิงประจักษ์ : 1) จากบันทึกในสมุด talking book ของพ่อแม่ผู้ปกครองและครู 2) ป้ายประกาศชื่นชมยกย่องนักเรียนที่ประพฤติดี 3) จำนวนการเข้าร่วมประชุมอภิปรายของพ่อแม่ผู้ปกครองและครู
การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้า : การควบคุมชั้นเรียนของครูเกิดปัญหาน้อยลง ในทุก ๆ คาบเรียน
บทเรียน : ผลลัพธ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นชัดเจนจากที่บ้านเนื่องจากการขาดกิจกรรมทำร่วมกันที่บ้าน

2.2.2 ผลการติดตามแผนที่ยุทธศาสตร์

ในขั้นตอนนี้แผนที่ผลลัพธ์มีพื้นฐานการคิดวางแผนหรือกิจกรรมต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับภาคีหุ้นส่วน จะต้องทำงานให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการในการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน เพื่อให้งานหรือกิจกรรมมีการติดตามอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือการติดตามการทำงานที่เรียกว่า “แบบบันทึกยุทธศาสตร์” (strategy journal) ซึ่งจะใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคีหุ้นส่วนซึ่งจะบันทึกจากการประชุมติดตามการทำงานหรือกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะให้ความสำคัญติดตามในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้คือ

1. การจัดสรรทรัพยากร (input)
2. กิจกรรมที่กำลังทำ
3. ประสิทธิภาพของการทำงาน
4. ผลผลิตที่ได้ (output)
5. ความต้องการในการติดตามงานหรือกิจกรรมต่อไป (follow up)

การดำเนินงานในส่วนนี้ยังคงใช้รูปแบบการประชุมอภิปรายเพื่อให้ได้มาในประเด็นต่าง ๆ ของแบบบันทึกยุทธศาสตร์ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แบบบันทึกยุทธศาสตร์

แบบบันทึกยุทธศาสตร์
ยุทธศาสตร์ที่ติดตาม (ชนิดของยุทธศาสตร์)
- การเขียนบันทึกถึงผลที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน
- การเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างชัดเจนและทำกิจกรรมร่วมกันของพ่อแม่ผู้ปกครอง
- ทำกิจกรรมทำบุญตักบาตรร่วมกันที่โรงเรียนทุกเช้าวันศุกร์

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

แบบบันทึกยุทธศาสตร์
<p>อธิบายกิจกรรมที่ดำเนินการ (อะไร กับใคร เมื่อไร)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เขียนบันทึกถึงผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนลงสมุด talking book ในทุก ๆ ครั้งที่สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลง - พ่อแม่ผู้ปกครองหากิจกรรมทำร่วมกับนักเรียนที่บ้าน เช่น แข่งขันประหยัด ตรวจการบ้าน ตรวจการจัดตารางเรียน และให้รางวัล รวมทั้งชื่นชมเมื่อทำดี - พ่อแม่ผู้ปกครองและครูทำกิจกรรมใส่บาตรตอนเช้ากับนักเรียนทุกวันศุกร์ที่โรงเรียน
<p>ประสิทธิผล (มันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วนอย่างไร)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ตลอดเวลา - ได้เป็นตัวอย่างที่ดีและมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนเป็นการให้ความสำคัญกับการทำดีของนักเรียน
<p>ผลผลิต (output)</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีพฤติกรรมตามที่ต้องการ - สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและแน่นแฟ้นขึ้นระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู และ นักเรียน
<p>ประเด็นหรือการเปลี่ยนแปลงที่แผนงานต้องการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พ่อแม่ผู้ปกครองมีกิจกรรมทำร่วมกับนักเรียนตลอดเวลา
<p>บทเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีหุ้นส่วนด้วยกันจะทำให้ได้ทราบปัญหาและวิธีการแก้ไข รวมทั้งได้มีโอกาสปรึกษาหารือรวมทั้งได้แนวทางเพื่อนำไปปฏิบัติ

จากตาราง 4.13 ได้นำเสนอผลของการติดตามแผนที่ยุทธศาสตร์เพื่อทำให้ทราบว่า ยังมียุทธศาสตร์ใด หรือกิจกรรมใดที่ต้องดำเนินการต่อ หรือเพิ่มเติมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ร่วมกันตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มดังนี้

“พี่ขอเสนอฉันน่าจะทำได้ง่ายเรื่องประหยัด เพราะเด็ก ๆ เค้ชอบการแข่งขัน คุณพ่อคุณแม่ก็มาแข่งกันเก็บเงินกับเด็ก ๆ คือ วางกระป๋องออมสินไว้เลยของคุณพ่อ ของคุณแม่ และก็ของลูก มาแข่งกันเก็บเงิน”

(ผู้ปกครอง)

“โรงเรียนมีใส่บาตรทุกวันศุกร์ น่าจะมาร่วมกับเขานะ ช่วงเช้าแป็บเดียวเอง”

(ผู้ปกครอง)

“สมุดบันทึกเขียนไม่ได้ทุกวันหรอก บางวันก็ไม่มีเวลา เอาเท่าที่เขียน
ได้แล้วกัน”

(ผู้ปกครอง)

“ได้คุยกันก่อนจะเข้าประชุมนะค่ะ อย่างคุณแม่น้องเบนซ์ก็ปรึกษาว่า
เวลาอยู่ที่บ้านเด็กไม่ยอมทำคือดื้อกับพ่อแม่ อย่างตัวเองนะเมื่อก่อนจะเข้มงวด
กับลูกมากคือดุอย่างเดียวลูกก็ไม่ได้ดีขึ้นนะถ้าไม่ดุเขาก็ไม่ทำ อย่างเรื่อง
การบ้าน เมื่อก่อนถ้าไม่ถามก็ไม่บอกว่ามี ตอนนี่มาเปลี่ยนเอาวิธีคุณครูคือให้
รางวัลพอทำการบ้านเสร็จปั๊บให้รางวัลทันที พอกลับบ้านเขาจะรีบบอกว่าวันนี้มี
การบ้านอะไร คุณครูสอนอะไรบ้าง อยู่โรงเรียนทำอะไร ไม่ต้องคอยถามเลย”

(ผู้ปกครอง)

“คุณครูว่าการให้รางวัลกับเด็กในวัยนี้ได้ผลดีมากเลย ที่โรงเรียนคุณครู
ใช้วิธีดีดีโบ ”

(ครูประจำชั้น)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่4)

2.2.3 ผลการติดตามการดำเนินงาน

การติดตามผลการดำเนินงานครั้งนี้มีเครื่องมือในการติดตามการทำงานคือ แบบบันทึก
การดำเนินงาน ซึ่งบันทึกข้อมูลว่าแผนงานมีการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้บรรลุภารกิจ แบบ
บันทึกนี้สำหรับใช้บันทึกในการประชุมติดตามการทำงาน เมื่อใช้ร่วมกันกับข้อมูลที่ได้จากแบบ
บันทึกผลลัพธ์ และแบบบันทึกยุทธศาสตร์ จะมีชุดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่ได้
โดยหลักการแล้วจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ที่เข้ากับความสำเร็จที่ได้และเป็นเหตุเป็น
ผลกัน การวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความข้อมูลจากการติดตามการทำงานนี้ พิจารณายาใต้
บริบทของงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ด้วย จึงทำให้เข้าใจถึงความสำเร็จและความล้มเหลวที่
เกิดขึ้นได้ดี

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ยังคงใช้การประชุมอภิปรายเป็นเครื่องมือสำคัญ การติดตาม
งานในขั้นตอนนี้ต้องทบทวนแนวทางที่ควรคำนึงถึง 8 ประการ คือ (1) การค้นหาและสำรวจ
แนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ (2) การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจาก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน (3) การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ (4) การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ (5) การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น (6) การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก (7) การนำผลการดำเนินงานและรูปแบบที่ได้ผ่านการทดลองหรือลงมือปฏิบัติจริงมาแล้วมาทดลองปฏิบัติเพื่อหาองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่อยู่เป็นประจำ (8) การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน โดยสามารถสรุปผลการประชุมอภิปรายได้ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แบบบันทึกการดำเนินงาน

แบบบันทึกการดำเนินงาน	
เกณฑ์ชี้วัดที่ 1 : การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ	
ตัวอย่างรูปธรรม : พ่อแม่ผู้ปกครองและครูได้ร่วมมือกันหาแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	
หลักฐานเชิงประจักษ์: พ่อแม่ผู้ปกครองและครูได้มาประชุมอภิปราย และได้แนวทางตามแผนยุทธศาสตร์	
เกณฑ์ชี้วัดที่ 2 : การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน	
ตัวอย่างรูปธรรม : พ่อแม่ผู้ปกครองและครูมีการประชุมพูดคุยปรึกษาหารืออยู่เป็นประจำ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	
หลักฐานเชิงประจักษ์: การติดต่อพูดคุยหลังเลิกเรียน ทางโทรศัพท์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ สมุด talking book สมุดจดการบ้าน	
เกณฑ์ชี้วัดที่ 3 : การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ	
ตัวอย่างรูปธรรม : พ่อแม่ผู้ปกครองและครูได้ติดต่อกันเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง	
หลักฐานเชิงประจักษ์: การติดต่อพูดคุยหลังเลิกเรียน ทางโทรศัพท์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ สมุด talking book สมุดจดการบ้าน	
เกณฑ์ชี้วัดที่ 4 : การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ	
ตัวอย่างรูปธรรม : พ่อแม่ผู้ปกครองและครูประชุมร่วมกันทุกเดือน	
หลักฐานเชิงประจักษ์: การเข้าร่วมประชุมของพ่อแม่ผู้ปกครองและครู	
เกณฑ์ชี้วัดที่ 5 : การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น	
ตัวอย่างรูปธรรม : พ่อแม่ผู้ปกครองพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานของแต่ละคนและปรึกษาหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	
หลักฐานเชิงประจักษ์ : พ่อแม่ผู้ปกครองทุกคนรู้จักกัน	
เกณฑ์ชี้วัดที่ 6 : การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก	
ตัวอย่างรูปธรรม : - ครูจัดทำป้ายประกาศเพื่อสนับสนุน ชื่นชมนักเรียนที่ทำดี - พ่อแม่ผู้ปกครองเขียนบันทึกถึงผลการเปลี่ยนแปลงในสมุด talking book	
หลักฐานเชิงประจักษ์ : ป้ายประกาศเพื่อสนับสนุนชื่นชมนักเรียนที่ทำดี สมุด talking book	

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แบบบันทึกการดำเนินงาน	
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 7 : ทดลองสิ่งใหม่ ๆ อยู่เป็นประจำ</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม : กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองร่วมกันประชุมพูดคุยถึงปัญหาและได้นำวิธีการของผู้ปกครองด้วยกันที่เสนอแนะไปทดลองใช้</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์ : การทำกิจกรรมแข่งขันประหยัด ตรวจการบ้าน ตรวจการจัดตารางเรียน และให้รางวัล และชื่นชมเมื่อนักเรียนทำดี</p>	
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 8 : การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม : จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อได้พูดคุยแลกเปลี่ยนสะท้อนปัญหาการดำเนินงาน</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์ : พ่อแม่ผู้ปกครองทุกคนได้รู้จักกัน</p>	

ตามกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์เมื่อจัดทำแบบบันทึกการดำเนินงานเรียบร้อยแล้วภาคีหุ้นส่วนจะร่วมกันทบทวนถึงการดำเนินงานตั้งแต่ต้น เพื่อตรวจสอบอยู่เสมอว่าการดำเนินงานได้ดำเนินไปตามแนวทางที่ร่วมกันวางแผนไว้ โดยจะร่วมกันทบทวนว่า ภาคีหุ้นส่วนได้ทำอะไรกันมาตั้งแต่ต้น แผนงานดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ ข้อมูลจากแบบบันทึกการดำเนินงานจะช่วยให้ภาคีหุ้นส่วนทำงานได้ดีขึ้นหรือไม่ ยังมีอะไรขาดหายไปบ้าง และมีอะไรที่ควรเพิ่มเติม ซึ่งจะได้ผลเป็นแบบบันทึกการตอบสนองของแผนงานหรือกิจกรรม ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แบบบันทึกการตอบสนองของแผนงานหรือกิจกรรม

แบบบันทึกการตอบสนองของแผนงานหรือกิจกรรม		
	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
<p>เรายังควรทำอะไรต่อ</p> <p>1) ประชุมปรึกษาหารือ</p> <p>2) เป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>3) บันทึกพฤติกรรมและวิธีการที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง</p> <p>เราต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรเพื่อการปรับปรุงคุณภาพ</p> <p>- วิธีกคิด ต้องคิดว่าการเปลี่ยนแปลงจะไม่เกิดขึ้นกับเฉพาะคนใดคนหนึ่งแต่ต้องเกิดขึ้นกับทุกคนการดำเนินงานจึงจะสำเร็จ</p> <p>ยุทธศาสตร์/วิธีปฏิบัติที่เรายังต้องเพิ่มเติม</p> <p>- กิจกรรมที่บ้านที่ต้องทำร่วมกับนักเรียน</p>	<p>-พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู</p> <p>-พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู</p> <p>-พ่อแม่ผู้ปกครอง</p>	<p>1ภาคเรียน</p> <p>1ภาคเรียน</p>
<p>ยุทธศาสตร์/วิธีปฏิบัติที่เราควรเลิกใช้ (ไม่มี)</p>		

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

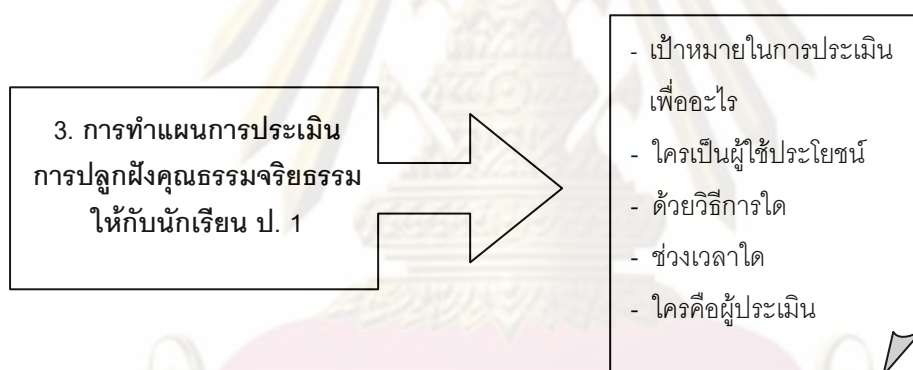
แบบบันทึกการตอบสนองของแผนงานหรือกิจกรรม

มีประเด็นที่เราต้องการทำการประเมินที่ลึกกว่านี้มากขึ้นหรือไม่ ประเด็นอะไรบ้าง ทำไม เมื่อไร
อย่างไร

ความคงทนของพฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตาม
ต้องการระยะหนึ่งแล้ว ให้ถอดถอนรางวัล หรือ พฤติกรรมใด ๆ ที่ตอบสนองเมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมที่ต้องการ
แล้วสังเกตบันทึกผลพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากนั้น

2.4 ผลการทำแผนการประเมิน

แผนการประเมินผลเป็นการบรรยายอย่างสั้น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการประเมินผล เช่น
คำถามที่จะใช้ และแหล่งข้อมูล วิธีการประเมินผล ผู้ประเมินผล และช่วงเวลา ดังแผนภาพที่ 4.4

แผนภาพที่ 4.4 กระบวนการทำแผนการประเมิน

ขั้นตอนในการได้มาซึ่งแผนการประเมิน โดยให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมระบุประเด็น
ที่จะประเมินผล ทบทวนอย่างรวดเร็ว ๆ ว่าจุดประสงค์ของการประเมินได้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่และ
ยังต้องการประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นในการประเมินอยู่หรือไม่ อะไรคือสิ่งที่เราต้องการเกี่ยวกับงาน
หรือกิจกรรม สิ่งที่ยังไม่รู้และหากรู้แล้วจะทำให้งานหรือกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างไร
ข้อมูลในการทำงานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงาน เรื่องใด ประเด็นใดที่ต้องการรู้
เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงการทำงาน ช่องว่างของความรู้ของภาคีหุ้นส่วน ยังมีประเด็นใดที่ยัง
ต้องการศึกษาในระดับลักษณะติดตามการดำเนินงาน และจะช่วยให้ภาคีหุ้นส่วนได้เติมเต็มการ
เรียนรู้และเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้อย่างไร ดังตัวอย่างข้อมูลจากการประชุมอภิปราย
กลุ่มร่วมกันดังต่อไปนี้

“ มีการใช้ผลการทำงานของเราเอง เปรียบเทียบกับตัวลูก เพราะ
ถ้าเราทำจริงผลก็เกิดกับลูกเราจริง ๆ ”

(ผู้ปกครอง)

“ดูที่ตัวเด็ก เปรียบเทียบเมื่อก่อนกับเดี๋ยวนี้”

(ผู้ปกครอง)

“น่าจะสรุปผลรวมกันอีกครั้งก่อนปิดเทอม”

(ผู้ปกครอง)

(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่4)

ซึ่งจากการร่วมประชุมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อทำแผนการประเมินร่วมกันทำ
ให้ได้ข้อสรุปในการทำแผนการประเมินดังตารางที่ 4.16 โดย ผลการประเมินจากแผนการ
ประเมินนี้จะนำไปใช้เพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานและเพื่อเผยแพร่แนวทางการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งจะมุ่ง
ตอบคำถามว่า พ่อแม่ผู้ปกครองและครูมีบทบาทสำคัญใดในการดำเนินงาน และผลจากการ
ดำเนินงานนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร แหล่งข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้คือ จากบุคคล
คือ นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู ด้วยวิธี สังเกต สัมภาษณ์ จากข้อมูลเอกสารต่าง ๆ
ได้แก่ ร่องรอยจากสมุด talking book กรอบแผนการดำเนินงาน แผนที่ยุทธศาสตร์ แผนการ
ติดตามด้วยวิธี สังเกต ศึกษาเอกสาร ทั้งนี้โดยกลุ่มภาคีหุ้นส่วนเป็นผู้ประเมินผลเอง ร่วมกับผู้วิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.16 แผนการประเมินผล

แผนการประเมินผล					
ใครจะใช้ผลการประเมินอย่างไร เมื่อไร	คำถาม	แหล่งข้อมูล	วิธีการประเมินผล	โดยใคร	เวลา
1. เพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน	- ผู้ปกครองและครูมีบทบาทสำคัญใดในงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนบทบาทใดที่ได้ปฏิบัติแล้วและบทบาทใดยังไม่ได้ปฏิบัติ - นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างที่เด่นชัดและจะทำอย่างไรให้ด้านอื่นๆเกิดการเปลี่ยนแปลงให้เด่นชัดขึ้น	- พ่อแม่ผู้ปกครองและครู - ตัวนักเรียน - สมุด talking book - พ่อแม่ผู้ปกครองและครู	- การประชุมอภิปราย - สังเกต - สัมภาษณ์ - ศึกษาเอกสาร	- พ่อแม่ผู้ปกครองและครู - พ่อแม่ผู้ปกครองและครู	ตลอดระยะเวลาการทำงาน
2. เพื่อเผยแพร่แนวทางในการดำเนินงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน	- บทบาทสำคัญของคุณครูในการร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อดำเนินงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนคืออะไร - แนวทางการดำเนินงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นอย่างไร	- กรอบแผนการดำเนินงาน - แผนที่ยุทธศาสตร์ - แผนการติดตาม	- ศึกษาเอกสาร	ผู้วิจัย	หลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน

2.5 ผลการปรับปรุงพัฒนา และนำผลไปทดลองใช้

ดังที่ได้ดำเนินการมาแล้วตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ ทั้ง 12 ขั้นตอน ซึ่งรวมอยู่ในตอนที่ 2 - 4 ในตอนที่ 5 นี้ จึงเป็นการประมวลผลจากการดำเนินงานตามกระบวนการและขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์เพื่อปรับปรุงพัฒนาการวางแผนการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยในส่วนของ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และภาคีหุ้นส่วน ยังคงเหมือนเดิม การปรับปรุงพัฒนาเริ่มขึ้นที่กระบวนการกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ เนื่องจากการติดตามความก้าวหน้าตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์นั้นจะเน้นการค้นหาแนวทางในการพัฒนาแผนการดำเนินงานอยู่เสมอ ดังนั้น กระบวนการติดตามผลลัพธ์ ซึ่งได้ผลตามแบบบันทึกยุทธศาสตร์ แบบบันทึกการดำเนินงาน แบบบันทึกการตอบสนองของแผนงาน จึงสามารถนำมาเป็นผลการปรับปรุงพัฒนา และดำเนินการตามแผนต่อไป ดังนี้

2.5.1 ผลการปรับปรุงการกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์

การกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อหายุทธศาสตร์ที่จะใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ กระบวนการได้มาซึ่งแผนที่ยุทธศาสตร์โดยการประชุม แสดงความคิดเห็นและอภิปรายกลุ่มร่วมกันของผู้ปกครองและครูซึ่งเป็นภาคีหลัก โดยเริ่มที่ทบทวนยุทธศาสตร์เดิม จากนั้นก็ร่วมกันคิดหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงช่วยสรุปรวบรวมความคิดเห็นกำหนดเป็นแผนที่ยุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้ว ซึ่งแผนที่ยุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงนี้ ให้ความสำคัญของการระบุเป้าหมายให้ชัดเจนขึ้นและเป็นรูปธรรมมากกว่าครั้งแรก จากยุทธศาสตร์ที่ว่า เป็นแบบอย่างในด้าน *ขยัน ประหยัด และมีวินัย* ให้นักเรียนเห็นและนำไปเป็นแบบอย่าง ในที่ประชุมมีความเห็นให้ระบุเป็นยุทธศาสตร์ชัดเจนลงไปเลยคือ *“พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างในเรื่องการ เข้านอน ตื่นนอน ให้ตรงเวลา และการใช้ประโยชน์จากสิ่งของที่มีแล้วอย่างคุ้มค่า”* *“ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสอดแทรกเรื่อง วินัย ขยัน ประหยัด อยู่ตลอดเวลา”* จากยุทธศาสตร์ที่ว่า *“จัดให้มีป้ายประกาศเพื่อเผยแพร่และเป็นการร่วมกันชื่นชมกับนักเรียนที่ทำดีหรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม”* ได้มีการเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ในเรื่องการจัดหารางวัลให้กับนักเรียน และเพิ่มยุทธศาสตร์ ทำกิจกรรมร่วมกันที่บ้านระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและนักเรียน ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 แผนที่ยุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้ว (Strategy maps)

พื้นที่ดำเนินงาน	งาน/กิจกรรมที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานขึ้นทันที	งาน/กิจกรรมที่จะช่วยสนับสนุน	งาน/กิจกรรมที่จะช่วยสนับสนุนให้มีการดำเนินงานต่อไป
มีเป้าหมายที่คนกลุ่มคน หรือองค์กร	- ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดกรอบการดำเนินงาน	- ติดต่อบริกาหาหรือกันตลอดระหว่างภาคีหุ้นส่วน ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครองกับครู ** พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างในเรื่องการเข้านอน ตื่นนอน ให้ตรงเวลา และการใช้ประโยชน์จากสิ่งของที่มีแล้วอย่างคุ้มค่า ** ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยสอดแทรกเรื่อง วินัย ขยัน และประหยัด อยู่ตลอดเวลา	- มีการประชุมพูดคุยกันระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองเพื่อช่วยกันกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้
มีเป้าหมายที่สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบคน กลุ่มคน หรือองค์กร	- จัดทำสมุด talking book เพื่อพูดคุยกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับครู - มีการประชุมพูดคุยกันเป็นประจำทุกเดือน	- จัดให้มีป้ายประกาศเพื่อเผยแพร่และเป็นการร่วมกันชื่นชมกับนักเรียนที่ทำดีหรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ ** จัดหารางวัลให้ - การเขียนบันทึกถึงผลที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียน	- มีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ** ทำกิจกรรมร่วมกันที่บ้านระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและนักเรียน - ทำกิจกรรมทำบุญตักบาตรร่วมกันที่โรงเรียนทุกเช้าวันศุกร์

** ประเด็นที่ปรับปรุงจากเดิม

จากตาราง 4.17 แผนที่ยุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้ว ซึ่งได้มาจากการอภิปรายประชุมกลุ่มร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับวิธีการ แนวทาง งานและกิจกรรมที่ต้องทำต่อไปเพื่อพัฒนา งานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการประชุมอภิปรายกลุ่มดังนี้

“เขียนให้ชัด ๆ ลงไปเลยคุณครู ว่าต้องทำอะไรกันบ้าง”

(ผู้ปกครอง)

“กิจกรรมที่บ้านก็จากครั้งก่อนเราประชุมกัน ก็มี แข่งกันออมเงิน

ดูการบ้าน ตรวจการบ้าน แบบเป็นเพื่อนกันกับลูก

(ผู้ปกครอง)

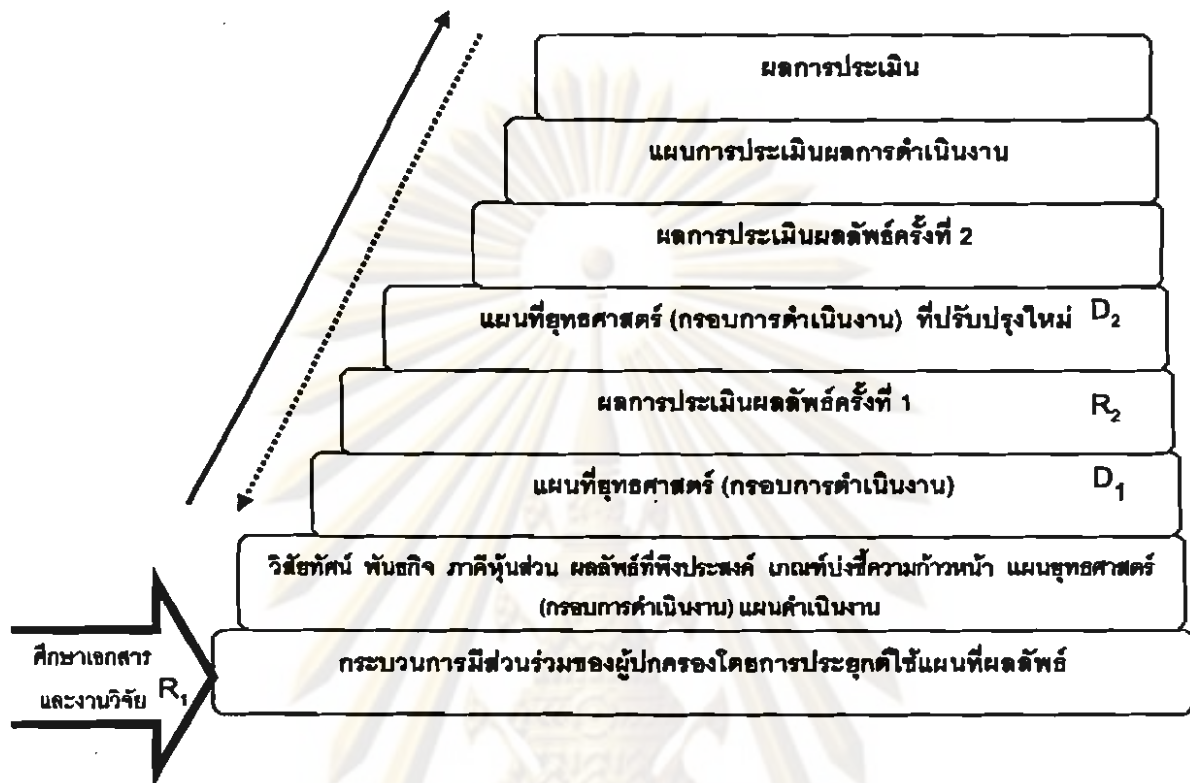
(การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ : ครั้งที่ 5)

ตอนที่ 3 ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินงานตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ สังเกต สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน กรณีศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ผลจากการดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยในตอนที่ 3 นี้จะขอเสนอผลรายละเอียดดังแผนภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4.6 ผลจากการดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ประกอบไปด้วยขั้นตอนใดบ้าง และจากการดำเนินงานตามกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ได้ผลเช่นไรดังแผนภาพที่ 4.5 ต่อไปเป็นการเสนอผลที่ได้หลังจากมีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการแล้วดังต่อไปนี้

3.1 ผลการติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงาน หลังการปรับปรุงพัฒนา

จากแบบบันทึกผลลัพธ์ด้านนักเรียน พบว่าในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับนักเรียนทั้ง 4 ข้อ พบว่านักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าทั้ง 4 ข้อ ในระดับสูง

ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการปรับปรุงพัฒนาแล้วพบว่า ข้อ (6) นักเรียนแข่งกันทำดี มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูงเหมือนเดิม ส่วนข้อ (7) นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้ และแก้ปัญหาเป็น มีการเปลี่ยนแปลงจากอยู่ในระดับต่ำ เป็นอยู่ในระดับกลาง ส่วนในระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดีหลังการปรับปรุงพัฒนาแล้วไม่มีผลการเปลี่ยนแปลง พบเพียงข้อเดียว คือ ข้อ (9)

นักเรียนรัก เชื่อฟัง ผู้ปกครอง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในระดับกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ พบว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับต่ำ

จากแบบบันทึกผลลัพธ์ด้านพ่อแม่ผู้ปกครอง หลังการปรับปรุงพัฒนา พบว่าในระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับพ่อแม่ผู้ปกครองทั้ง 2 ข้อ พบว่าพ่อแม่ผู้ปกครองมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าทั้ง 2 ข้อ ในระดับสูง โดย ข้อ (1) พ่อแม่ผู้ปกครองได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเกิดเป็นกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง เช่นเดิมกับก่อนการพัฒนา ข้อ(2) พ่อแม่ผู้ปกครองและครูเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับกลางเป็นระดับสูง

ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นกับพ่อแม่ผู้ปกครองหลังการปรับปรุงพัฒนา พบว่า ข้อ (3) พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน และข้อ (4) พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงก่อนการปรับปรุงพัฒนาอยู่ในระดับต่ำหลังการปรับปรุงพัฒนาแล้วอยู่ในระดับกลาง ส่วนในระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี พบว่าหลังการปรับปรุงพัฒนา มีการเปลี่ยนแปลงในระดับกลาง ซึ่งดีขึ้นจากผลการเปลี่ยนแปลงก่อนการปรับปรุงพัฒนาที่อยู่ในระดับต่ำ

จากแบบบันทึกผลลัพธ์ด้านครู หลังการปรับปรุงพัฒนา พบว่าในระดับที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากก่อนการพัฒนาคือ ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นกับครู พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูง ส่วนระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในระดับกลาง

3.2 ผลประเมินการพัฒนา

ในตอนี่ 6 จะได้นำเสนอผลการประเมิน ตามแผนการประเมินจากตอนที่ 4 โดยผลการประเมินครั้งนี้จะแบ่งเป็นสองส่วนตามการใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน คือ

1. ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1
2. ผลการประเมินเพื่อเผยแพร่แนวทางการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินได้ดังนี้

3.2.1 ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการประเมินจะตอบคำถามการประเมินในส่วนนี้ 2 ข้อ คือ (1) บทบาทสำคัญของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูในการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ (2) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

(1) บทบาทสำคัญของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูในการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนชั้น ป. 1 จากแผนที่ยุทธศาสตร์สามารถจำแนกบทบาทสำคัญของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูได้ดัง

- 1) บทบาทในการเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน
- 2) บทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม
- 3) บทบาทในการร่วมมือกันเพื่อหาแนวทางปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน
- 4) บทบาทในการติดตามประเมินผลการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน

(2) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจากแบบบันทึกผลลัพธ์ ทำให้ทราบว่านักเรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณธรรม จริยธรรมตามผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 3 ข้อ คือ

- 1) นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำดี
- 2) นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอย่างเคร่งครัด
- 3) นักเรียนเข้าใจและอยากปฏิบัติตนเป็นคนดี โดย ผลลัพธ์ทั้ง 3 ข้อนี้จะ

สัมพันธ์กับผลการประเมินเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า ซึ่งพบว่านักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับสูงในด้านต่างๆดังนี้

- 1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ชยัน ประหยัด และวินัย
- 2) ยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี
- 3) ให้ความเคารพผู้ใหญ่
- 4) เป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น
- 5) ไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย
- 6) แข่งกันทำดี

และนักเรียนยังมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับกลาง คือ

- 7) นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้และแก้ปัญหาเป็น

ซึ่งสอดคล้องกับกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ตอนนี้ห้องญาก็เริ่มจัดกระเป๋าเอง เริ่มสนใจว่าวันนี้เรียนอะไรโดยจะตามแม่ให้ดูตารางเรียนให้หน่อย ว่าตัวเองจัดครบไหม”

(ผู้ปกครองห้องญา)

“คอปเตอร์กลับบ้านมาจะเริ่มสนใจการบ้านมากขึ้น ชอบเล่าให้ฟังว่าวันนี้ใครได้รางวัลบ้าง ถ้าวันไหนเขาได้รางวัลมาเขาจะเอามาอวด เราก็ให้กำลังใจว่าทำอีกนะ”

(ผู้ปกครองห้องคอปเตอร์)

“นักเรียนเขาแข่งกันทำดินะ จะได้ยินเวลาเขาคุยกันจะถามกันว่าได้ใบรางวัลไหม ได้รางวัลไหม”

(ครูประจำชั้น)

“บิงโกเปลี่ยนไปมากเลย เมื่อก่อนสนใจการบ้าน เราถามก็เฉย ๆ เดี่ยวนี้กลับบ้านมาก็จะรีบหยิบสมุดจดการบ้านมาให้แม่อ่านให้ฟังว่ามีภาระบ้านอะไรบ้าง อันไหนทำไม่ได้เขาก็จะให้ที่สอน”

(ผู้ปกครองห้องบิงโก)

“เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยเห็น ดินสอ ยางลบ สีไม้ อุปกรณ์การเรียนหล่นแล้วไม่มีเจ้าของ นักเรียนเขาสนใจดูแลรักษาของตัวเองดีขึ้น อาจารย์พิเศษที่เข้าสอนก็ชมนะว่าห้องนี้ดูแลง่าย เด็กพูดง่าย”

(ครูประจำชั้น)

3.2.2 ผลการประเมินเพื่อเผยแพร่แนวทางการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนชั้น ป. 1 ผลการประเมินจะตอบคำถามการประเมินในส่วนนี้ 2 ข้อ คือ (1) บทบาทสำคัญของครูในการร่วมมือกับผู้ปกครองในการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 (2) แนวทางการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

(1) บทบาทสำคัญของครูในการร่วมมือกับผู้ปกครองในการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 จากการดำเนินงานตามแผนงานทำให้ทราบว่าครูมี บทบาทสำคัญดังนี้

- 1) เป็นต้นแบบ และผู้ให้ความรู้หลักแก่นักเรียนและพ่อแม่ผู้ปกครองใน
งานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 2) เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 1 ให้ดำเนินการตามแผนงานที่ร่วมกันสร้างขึ้น
- 3) เป็นจุดศูนย์รวมข้อมูลของงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับ
นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1
- 4) เป็นผู้ประเมินผลทั้งในระดับผลลัพธ์ของแผนงานและผลการประเมิน
เพื่อนำไปเผยแพร่
- 5) เป็นผู้ประสานงาน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน
ซึ่งสอดคล้องกับกับคำสัมภาษณ์ดังนี้

“เด็กกลัวครู และเชื่อครูมาก ครูสั่งยังไงต้องให้ได้อย่างนั้นเลย”

(ผู้ปกครอง)

“มีอะไรพ่อกับแม่ก็จะติดต่อมาทางเรา ไม่เฉพาะเรื่องปลูกฝังคุณธรรม
นะ เคียวนี่กลายเป็นคุยกันแทบทุกเรื่องเกี่ยวกับนักเรียนนะ ก็ดีนะทำให้เข้าใจ
เด็กมากขึ้นเพราะพอเราได้คุยกับผู้ปกครองก็ทำให้เราแก้ปัญหาเด็ก”

(ครูประจำชั้น)

“คุณครูเขาก็เป็นหลักเวลามีประชุมอะไร เขาก็ดูแลดี เขาจัดแบบนี้ก็ดี
ได้กับลูกเราแต่ตัวเราก็เวลาน้อย กลับบ้านก็ไม่ค่อยมีเวลา เขียนบันทึกก็ยัง
เขียนได้น้อยเลย มีแต่คุณครูเขียน เราเขียนได้น้อย มันไม่เวลา”

(ผู้ปกครอง)

“คุณครูบอกให้ลองให้รางวัลดู ชมอย่างเดียวดูสิว่าเล็กคือไหม แม่ก็จะ
พยายามดูนะ”

(ผู้ปกครอง)

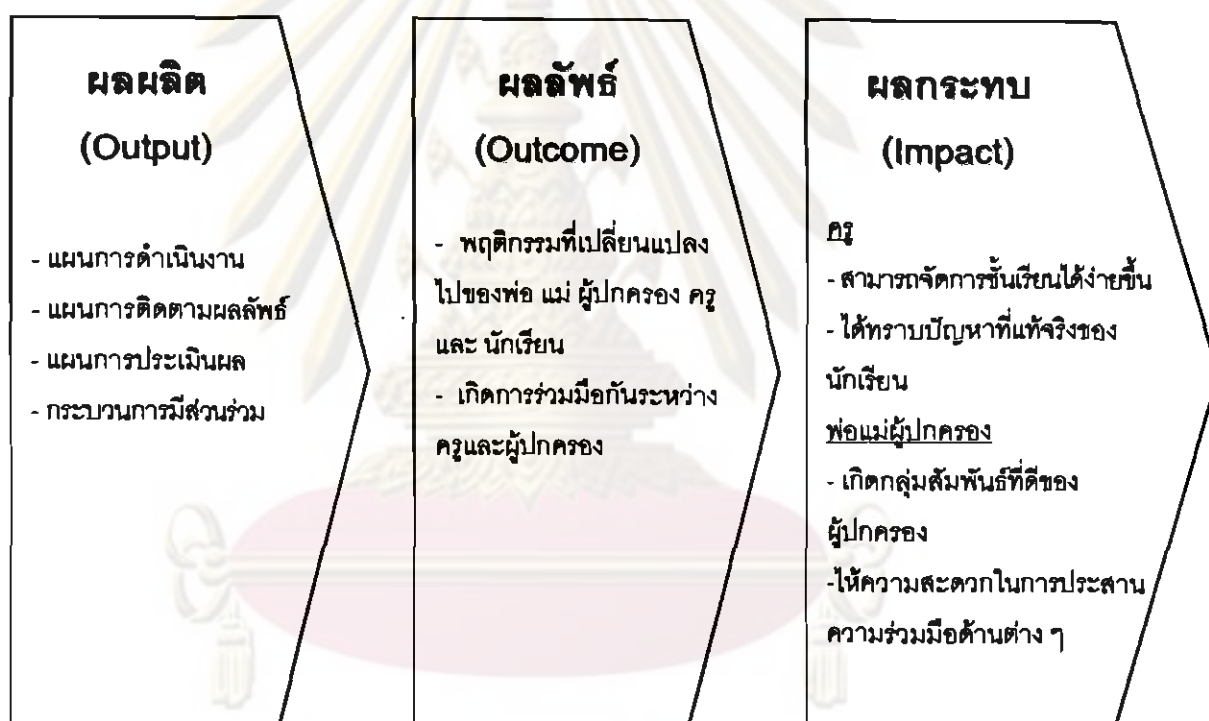
(2) แนวทางการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจากการดำเนินงาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน คือ การสร้างเป้าหมายร่วมกันเกี่ยวกับงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ขั้นที่ 2 ขั้นติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ คือ ขั้นการดำเนินงานและประเมินผลตามแผนงานที่ร่วมกันสร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 1 โดยมีจุดเน้นที่การประเมินตนเองเป็นหลัก ขั้นที่ 3 จัดทำแผนการประเมินประเมินผลและปรับปรุง คือ การจัดลำดับความสำคัญของการประเมินและสร้างแผนการประเมินขึ้นมา ซึ่งจะได้นำเสนอในรูปของตารางเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการหรือกิจกรรม และผลการดำเนินการที่ได้ดังแสดงในตาราง 4.18

ตาราง 4.18 ตารางแสดงกระบวนการ วิธีการหรือกิจกรรม และผลการดำเนินการตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์	วิธีการหรือกิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
ขั้นที่ 1 การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน	ประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างพ่อแม่มือปกครองและครู เพื่อวางแผนการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นป. 1 โดยโดยมีเป้าหมายว่า ใครมีส่วนเกี่ยวข้องในแผนงาน และทำอะไรให้แผนงานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ร่วมกันตั้งไว้	ผลการดำเนินงานทำได้ - วิสัยทัศน์ - พันธกิจ - ภาควิชาส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน - ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ - สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า - แผนที่ยุทธศาสตร์ - การดำเนินงาน
ขั้นที่ 2 ขั้นติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์	ประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างพ่อแม่มือปกครองและครู เพื่อวางแผนการติดตามการทำงาน ซึ่งมี 3 ประเด็น คือ - ทำอย่างไรให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง - ความก้าวหน้าของภาควิชาส่วนที่จะทำให้ได้มีผลลัพธ์ - งานหรือกิจกรรมใดที่ทำให้เกิดหรือไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง	ผลการดำเนินงานทำได้ - จัดลำดับการติดตามการทำงานของแผนงาน - ผลลัพธ์ (คือ การเปลี่ยนแปลงของนักเรียน พ่อแม่มือปกครอง และ ครู - ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (กิจกรรม/วิธีการต่าง ๆ) - ผลการดำเนินงาน
ขั้นที่ 3 จัดทำแผนการประเมิน/ประเมินผลและปรับปรุง	ประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างพ่อแม่มือปกครองและครู เพื่อวางแผนการประเมิน ซึ่งมีเป้าหมายหลักว่าในการประเมินผลครั้งนี้ เพื่ออะไร ใครเป็นผู้ให้ประโยชน์, ด้วยวิธีการใด ช่วงเวลาใด, และใครคือผู้ประเมิน	ผลการดำเนินงานทำได้ - แผนการประเมินผล

จากตาราง 4.18 ที่ได้แสดงกระบวนการ วิธีการหรือกิจกรรม และผลการดำเนินการตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ จึงทำให้สามารถสรุปออกมาในรูปของผลผลิตที่ได้จากการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ผลลัพธ์ที่ได้จากการนำกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมาใช้ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 รายละเอียดดังแผนภาพที่ 4.6

แผนภาพที่ 4.7 ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์และเพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์โดยวิธีการจำแนกข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอ เป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยทำให้ทราบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มีทั้งหมด 3 ชั้น ตอนซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน

การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกันนี้เป็นการวางแนวทางร่วมกันของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งคือความใฝ่ฝันที่ทุกคนต้องการเห็นนักเรียนเป็นอย่างไรในอนาคตหากร่วมมือกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับพวกเขา ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวเรียกว่า วิสัยทัศน์ โดยการประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันของผู้ปกครองและสรุปเป็นเป้าหมายอันเดียวกันในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คือ *นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพเป็นคนดีของสังคม มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น* จากนั้นลำดับต่อไปจึงร่วมกันกำหนดแนวทางเพื่อจะไปให้ถึง วิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเรียกว่าพันธกิจ ด้วยวิธีการประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันโดยได้พันธกิจของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้

1. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องกระทำผ่านกิจกรรมประจำวันทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง

2. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูและผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีที่ถูกต้องและคอยดูแลเอาใจใส่ปลูกฝังแต่สิ่งดี ๆ

3. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องมีแผนการที่แน่นอน ต่อเนื่อง

4. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูและผู้ปกครองต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง

5. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บุคคลรอบข้างของนักเรียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับนักเรียน

6. การดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องสนับสนุนให้เกิดการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

เมื่อได้วิสัยทัศน์พันธกิจร่วมกันแล้วจึงเข้าขั้นตอน ระบุถึงบุคคลที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องใน งานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้บรรลุพันธกิจและวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ เรียกว่า กลุ่มภาคีหุ้นส่วน ซึ่งได้แก่ กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง และครู เป็นกลุ่มภาคีหลักในการดำเนินงาน และ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นกลุ่มภาคีที่เป็นผู้รับผลประโยชน์จาก

การดำเนินงาน เมื่อได้ภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงานแล้วจึงร่วมกันกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ซึ่งจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ด้านนักเรียน ประกอบไปด้วย
 - 1) นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำดี
 - 2) นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตาม พ่อแม่ผู้ปกครองและครูอย่างเคร่งครัด
 - 3) นักเรียนเข้าใจและอยากปฏิบัติตนเป็นคนดี
2. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ด้านพ่อแม่ผู้ปกครอง ประกอบไปด้วย
 - 1) พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน คอยอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิดรวมทั้งคอยเป็นกำลังใจส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนประพฤติปฏิบัติดี
 - 2) พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนร่วมมือกันสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 3) พ่อแม่ผู้ปกครองคอยติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดทั้งพฤติกรรมของเพื่อนของนักเรียนในแนวทางของกัลยาณมิตร
3. ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ด้านครู ประกอบไปด้วย
 - 1) ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นรูปธรรมเข้าใจง่ายและสม่ำเสมอ
 - 2) ครูให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
 - 3) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมในด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ
 - 4) ครูคอยชื่นชมให้กำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุนเมื่อนักเรียนทำดีหรือเมื่อเกิดพฤติกรรมที่ดี รวมถึงคอยดูแลห่วงใยในด้านอื่น ๆ อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง
 - 5) ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้ประพฤติตาม
 - 6) ครูคอยควบคุมความประพฤติให้อยู่ในกรอบของระเบียบวินัย
 - 7) ครูและผู้ปกครองร่วมมือกันหาวิธีการรวมทั้งติดตามผลของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

เมื่อได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์แล้วจึงร่วมกันสร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดว่าแผนงานได้ดำเนินงานมาถึงจุดใดแล้ว เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของนักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของนักเรียน ประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ
ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see)

- 1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ชยัน ประหยัด และมีวินัย
- 2) นักเรียนเป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น
- 3) นักเรียนยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี
- 4) นักเรียนไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย
- 5) นักเรียนให้ความเคารพผู้ใหญ่

ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see)

- 6) นักเรียนแข่งกันทำดี
- 7) นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้และแก้ปัญหาเป็น

ระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see)

- 8) นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วม
- 9) นักเรียนรัก เชื่อฟัง ผู้ปกครอง
- 10) นักเรียนเป็นที่รักที่ชื่นชมของครอบครัวและญาติพี่น้อง

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของพ่อแม่ผู้ปกครอง ประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ
ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see)

- 1) พ่อแม่ผู้ปกครองได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเกิดเป็นกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี
- 2) พ่อแม่ผู้ปกครองและครูเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ให้กับนักเรียน

ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see)

- 3) พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน
- 4) พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับด้านคุณธรรม

จริยธรรมระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน

ระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see)

- 5) ผู้ปกครองมีเวลาให้ความรัก ใส่ใจ สนใจ นักเรียนมากขึ้น

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าของครู ประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ
ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see)

- 1) เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรมให้กับนักเรียน

ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see)

2) เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see)

3) ครูและผู้ปกครองติดตามพัฒนาการด้านความประพฤติของนักเรียนตลอดเวลา

4) ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน

ลำดับต่อไปคือการกำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ ซึ่งก็คือการร่วมกันระบุว่าเราจะได้อะไรซึ่งผลลัพธ์ในแต่ละตัวนั้นต้องทำงานหรือกิจกรรมใด แผนที่ยุทธศาสตร์นี้มีเป้าหมาย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับ คน กลุ่มคน และ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบ คน กลุ่มคน และทั้ง 2 เป้าหมาย ก็จะแบ่งเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ 1) ส่วนที่เป็นเหตุโดยตรงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Causal) 2) ส่วนที่จะช่วยชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Persuasion) 3) ส่วนที่เกื้อหนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Support)

เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นในทิศทางการดำเนินงานจึงต้องมีการลงรายละเอียดว่าจะดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนงาน ขั้นตอนนี้จึงเป็นการแสดงถึงแผนการดำเนินงาน ที่จะรักษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไว้ให้ยั่งยืน ขั้นตอนนี้จะต้องคำนึงถึงการดำเนินการอยู่ 8 ประการ คือ 1) การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ 2) การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน 3) การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ 4) การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ 5) การตรวจสอบสิ่งที่มืออยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น 6) การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก 7) ทดลองสิ่งใหม่ ๆ อยู่เป็นประจำ 8) การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน

2. ขั้นติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

ขั้นติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ จะนำเอาผลจากการสร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้ามาทำเป็นแบบบันทึกการติดตามผลลัพธ์ ซึ่งมุ่งให้ภาคีหุ้นส่วนหลักได้ประชุมอภิปรายร่วมกัน ตัดสินใจระดับค่า สูง กลาง ต่ำ คือ การสะท้อนคุณภาพที่สม่ำเสมอของการเปลี่ยนแปลง สูง คือ การกระทำเฉพาะเจาะจงอันใดอันหนึ่งที่เกิดขึ้นตามผลลัพธ์ที่กำหนด กลาง คือ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นในภาคีหุ้นส่วนทั้งด้านบวกและด้านลบ ต่ำ คือ การดำเนินงานหรือกิจกรรมนั้น ถูกต่อต้าน หรือเป้าประสงค์ของงานหรือกิจกรรมไม่ได้รับการยอมรับ

3. จัดทำแผนการประเมิน/ประเมินผลและปรับปรุง

แผนการประเมิน / ประเมินผลและปรับปรุง เป็นแผนการประเมินที่บรรยายสั้น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการประเมิน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่า ประเมินผลเพื่ออะไร ต้องตอบคำถามอะไร ใช้วิธีการประเมินอย่างไร ช่วงเวลาใด ใครคือผู้ประเมิน ซึ่งการจัดทำแผนการประเมิน/ประเมินผลและปรับปรุง งานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีเป้าหมายการประเมิน 2 ข้อ คือ 1) เพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน มุ่งตอบคำถามที่ว่า ผู้ปกครองและครูมีบทบาทสำคัญใดในงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนบทบาทใดที่ได้ปฏิบัติแล้วและบทบาทใดยังไม่ได้ปฏิบัติ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างที่เด่นชัดและจะทำอย่างไรให้ด้านอื่น ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เด่นชัดขึ้น 2) เพื่อเผยแพร่แนวทางในการดำเนินงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน มุ่งตอบคำถามที่ว่า บทบาทสำคัญ ของครูในการร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อดำเนินงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนคืออะไร แนวทางการดำเนินงานปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นอย่างไร แหล่งข้อมูลและวิธีการในการประเมินคือ การประชุมอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและครู การสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียน สัมภาษณ์ผู้ปกครอง การศึกษาเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ กรอบแผนการดำเนินงาน แผนที่ยุทธศาสตร์ แผนการติดตาม แบบบันทึกผลต่าง ๆ

ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จากแบบบันทึกผลลัพธ์ ทำให้ทราบว่านักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณธรรมจริยธรรมตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับใด ดังนี้

ด้านนักเรียน พบว่านักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับสูงในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ขยัน ประหยัด และวินัย 2) ยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ให้ความเคารพผู้ใหญ่ 4) เป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น 5) ไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย 6) แข่งกันทำดี และนักเรียนยังมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับกลาง คือ 7) นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้และแก้ปัญหาเป็น โดย 5 ข้อแรก เป็นข้อที่มีการตอบสนองอยู่ในระดับสูงนั้นเป็นเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) ส่วนข้อ 6 และข้อ 7 เป็นเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับที่ อยากให้เกิดขึ้น (like to see) ส่วนในระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) มีการตอบสนองตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าใน

ระดับกลางเพียง 2 ข้อ คือ ข้อ 9) นักเรียนรัก เชื้อฟัง ผู้ปกครอง และข้อ 10) นักเรียนเป็นที่รักที่ชื่นชมของครอบครัวและญาติพี่น้อง ซึ่งตอบสนอง ส่วนข้อ 8) นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วม ยังมีผลการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับต่ำ

ด้านพ่อแม่ผู้ปกครอง พบว่ามีการตอบสนองในระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) อยู่ในระดับ สูง 2 ข้อ คือ 1) พ่อแม่ผู้ปกครองได้รู้จักกันอย่างทั่วถึงเกิดเป็นกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี 2) พ่อแม่ผู้ปกครองและครูเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ในระดับที่ อยากให้เกิดขึ้น (like to see) พบว่า ข้อ 3) พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน และข้อ 4) พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าอยู่ในระดับกลาง ส่วนในระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี (love to see) พบว่ามีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับกลาง คือ 5) ผู้ปกครองมีเวลาให้ความรัก ใส่ใจ สนใจ นักเรียนมากขึ้น

ด้านครู พบว่า ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (expect to see) มีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าอยู่ในระดับสูง คือ 1) เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see) 2) เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน ส่วน 3) ครูและผู้ปกครองติดตามพัฒนาการด้านความประพฤติของนักเรียนตลอดเวลา มีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าอยู่ในระดับกลาง ส่วนในระดับหากเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) พบว่ามีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าอยู่ในระดับกลาง คือ 4) ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน

จากผลการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่ได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ พบว่า ในระดับ ที่อยากให้เกิดขึ้น (expect to see) ในด้านนักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู มีการตอบสนองในทุกตัวของเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับสูง ส่วนในระดับที่อยากให้เกิดขึ้น (like to see) มีบางข้อเท่านั้นที่ตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับสูงได้แก่ ด้านนักเรียน ในส่วนของการแข่งขันกันทำความดี

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 2) ผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 3) การประยุกต์ใช้แนวคิดของแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping)

1. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีการดำเนินการแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลักตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ คือ 1) ขั้นตอนออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน คือ ขั้นตอนของการวางแผน กำหนดทิศทางผลลัพธ์ที่ต้องการ และแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน 2) ขั้นตอนติดตามผลลัพธ์และการดำเนินงาน คือ ขั้นตอนดำเนินงาน และร่วมกันติดตามผล 3) ขั้นตอนการจัดทำแผนการประเมิน คือ ขั้นตอนของการร่วมกันวางแผนการประเมินเพื่อมุ่งปรับปรุงพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ Hoover – Dempsey และ Sandler (1995, 1997) ได้เสนอโมเดลเชิงทฤษฎีของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยกำหนดคำถามสำคัญ 3 ข้อ คือ 1) ทำไมผู้ปกครองสมควรมีส่วนร่วมในการศึกษาของลูก 2) ผู้ปกครองจะทำอะไรเมื่อผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วม และ 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ (Outcome) ของนักเรียนอย่างไร ซึ่งโมเดลต้นแบบประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ 1) การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2) การเลือกรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 3) กลไกส่งผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของผู้เรียน 4) ตัวแปรส่งผ่าน และ 5) ผลลัพธ์ของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครั้งนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก จนถึงขั้นตอนสุดท้ายซึ่งกิจกรรมสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือการร่วมประชุมอภิปรายกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่ง แนวทางของกลุ่มที่เป็นแนวทางเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าการประชุมพบปะกันเป็นกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้แล้ว ยังทำให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันขึ้นระหว่างนักเรียนผู้ปกครอง และ ครู ทั้งที่บ้าน และโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Fantuzzo, Tighe และ Childs (2002) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยัน พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 3 มิติ คือ การมี

ส่วนร่วมที่โรงเรียน (school – based involvement) การมีส่วนร่วมที่บ้าน (home – based involvement) การประชุมปรึกษาหารือระหว่างบ้านและโรงเรียน(home – school conferencing)

2. ผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

จากการวิจัยพบว่า ในการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 แม้ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองจะเป็นภาคีหลักในการกำหนดทิศทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน แต่ในส่วนของกำลังสำคัญในการลงมือปฏิบัติคือ ครู ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อน กระบวนการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นตัวหลักในการจัดประชุมกลุ่ม ในการรวบรวมข้อมูล เป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ตั้งไว้ รวมทั้งเป็นผู้ประเมินผลร่วมกันกับพ่อแม่ผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระดับสูงทุกเกณฑ์บ่งชี้ ส่วนในระดับที่ต้องการให้เกิดขึ้น และระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี ยังมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับกลาง และระดับต่ำ ซึ่งจากผลการวิจัย ทำให้เห็นว่างานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นหากต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่ดีขึ้นนั้นต้องใช้เวลาาน และวิธีการและกิจกรรมที่สำคัญในการทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านคุณธรรมจริยธรรมตามที่ต้องการเนื่องมาจากการได้เห็นแบบอย่างที่ดี จากการที่พ่อแม่ผู้ปกครองและครู ได้วางแผนร่วมกันว่า บทบาทที่สำคัญของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คือ การเป็นต้นแบบที่ดีให้เด็กเห็น การอบรมปลูกฝังบ่อย ๆ จนกลายเป็นนิสัย ซึ่งสอดคล้องกับ อ่ำไพ สุจริตกุล (2545) ได้กล่าวว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่มีค่าที่สุดในการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรม คือการทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็น ต่อจากนั้นจึงอบรมสั่งสอนชี้แจงด้วยการใช้เหตุผลที่เหมาะสมกับวัย ห้ามปราม ชี้แนะให้เหตุผลแสดงโทษของการทำชั่ว สร้างสถานการณ์จำลองให้เด็กได้เรียนรู้ผลของการทำดี และรสชาติของความทุกข์ที่เกิดจากการทำชั่ว

3. การประยุกต์ใช้แนวคิดของแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping)

กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping) เป็นเครื่องมือที่ศูนย์วิจัยและพัฒนา ระหว่างประเทศ (IDRC) พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมโดยให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอนหลัก คือ (1) ขั้นการออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน (2) ขั้นการติดตามผลลัพธ์และการดำเนินงาน (3) ขั้นการจัดทำแผนการประเมิน ซึ่งทั้งสาม

ขั้นตอนนี้ยังแยกย่อยออกเป็นทั้งหมด 12 ขั้นตอนย่อย เนื่องจากขั้นตอนที่มีจำนวนมาก และวิธีการดำเนินตามขั้นตอนเน้นการประชุมอภิปรายกลุ่ม ในการจัดดำเนินงานตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์จึงต้องใช้เวลาอย่างน้อยถึง 3 วัน ในการดำเนินการสร้างแผนการดำเนินงานตามทฤษฎี ในจุดนี้เองจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดที่ควรพึงระวังของแผนที่ผลลัพธ์หากการดำเนินงานใด ๆ มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา ดังนั้นผู้ที่สนใจจะนำกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ไปใช้ ต้องศึกษาทำความเข้าใจขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์ให้ดีเสียก่อน และต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้เข้าร่วมประชุม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ตั้งแต่ขั้นตอนแรกและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแนวทางทฤษฎีของแผนที่ผลลัพธ์ รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ ไป พร้อม ๆ กันด้วย จากการวิจัยพบว่าการนำแผนที่ผลลัพธ์มาใช้ในการดำเนินงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หรือกลุ่มคน หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะแผนที่ผลลัพธ์จะเน้นการติดตามพฤติกรรมต่าง ๆ ของคน กลุ่มคน ที่เกี่ยวข้องว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร แต่การติดตามการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนั้นค่อนข้างใช้ระยะเวลายาวนานจึงจะเห็นถึงสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะฉะนั้นในงานวิจัยนี้ผลที่ได้จากการประเมินโดยการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ ผลการตอบสนองตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าจึงอยู่ในระดับขั้นต้นเป็นส่วนใหญ่ คือ ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิด ซึ่งเป็นเกณฑ์บ่งชี้ที่เกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด ส่วนในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นและ ระดับที่ก่เกิดขึ้นได้ก็ดี จะเป็นระดับที่เกิดขึ้นได้ยากตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในระดับที่สูงขึ้นก็จะบ่งบอกว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความลึกซึ้งขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงยังคงไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงในระดับที่หากเกิดขึ้นได้ก็ดี อย่างชัดเจน เพราะข้อจำกัดในด้านของเวลาในการศึกษาไม่นานพอที่ผู้วิจัยจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ต้องเกิดจากการหล่อหลอมจนเกิดการเปลี่ยนแปลง ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับที่ลึกซึ้งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำเร็จได้ เนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลกับนักเรียนอย่างมาก จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ในภาพรวมแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครอง ซึ่งได้จากการประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์จะต้องมาจากการได้เสนอแนวคิดร่วมกันและสรุปเป็นแนวทางของกลุ่มร่วมกัน จุดนี้เองจะทำให้เกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน การรับผิดชอบร่วมกัน จึงทำให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

2. ในการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งอีกบุคคลหนึ่งก็คือ ครู จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ครู คือ จุดศูนย์กลางของการดำเนินงาน และเป็นส่วนขับเคลื่อนที่สำคัญ ในการดำเนินงานครั้งนี้ ผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนจะเกิดขึ้นที่โรงเรียนอย่างเห็นได้ชัดและง่ายหากครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยและการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งมีความพยายามอย่างจริงจังที่จะแก้ไขปัญหาของนักเรียนและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

3. งานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนจะเกิดผลสำเร็จและเห็นเป็นรูปธรรมโดยเร็วหากได้รับความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครองและครู เนื่องจากสภาวะสังคมปัจจุบันให้คุณค่ากับคุณธรรมจริยธรรมน้อยลงแทบจะไม่เห็นความสำคัญ ทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา การจะฟื้นฟูคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคลให้กลับมากหรือปลูกฝังเข้าไปนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน จึงจะประสบความสำเร็จ

4. การประยุกต์ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต้องอาศัยระยะเวลาทั้งในการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์และการดำเนินงานตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ซึ่งจะขาดผู้ดำเนินการในการประชุมกลุ่มไปมิได้ ผู้ดำเนินการประชุมกลุ่มตามแนวทางของแผนที่ผลลัพธ์จะต้องทำความเข้าใจในวิธีการได้เป็นอย่างดีเพื่อให้การดำเนินงานสามารถดำเนินต่อไปจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากับกรณีตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยของระดับประถมต้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในช่วงวัยอื่น ๆ เช่น ช่วงวัยระดับประถมปลาย มัธยมศึกษาต้น มัธยมศึกษาปลาย ซึ่งก็จะมีบริบทที่แตกต่างกันไป เพื่อเป็นประโยชน์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับกลุ่มเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการศึกษารายการครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการวัดและประเมินผลของกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ (outcome mapping) ในการศึกษาวิจัย สำหรับในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีแผนที่ผลลัพธ์ กับแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ ควบคู่กันเพื่อเติมเต็มข้อบกพร่องของแต่ละทฤษฎี หรือเพื่อตอบคำถาม การวิจัยให้ลึกซึ้งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย,
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). ศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- ชนินฐา กาญจนสินนท์. (2536). โครงสร้างและการเข้าถึงเครือข่ายเศรษฐกิจนอกระบบในชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2537). การวิจัยและพัฒนาทางสังคม – พฤติกรรมศาสตร์. เอกสารประกอบการประชุมการประชุมวิชาการเรื่อง การกำหนดปัญหาการวิจัยและการพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย: ด้านพฤติกรรมและด้านอื่น ๆ วันที่ 22 – 25 พฤศจิกายน 2537. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย
- ชอบ เอี่ยมประสงค์. (2544). สภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สาขาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เดิมแท้ ชาวหินฟ้า. (2548). คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศได้หวัน. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). กรุงเทพมหานคร :พริกหวานกราฟฟิค.
- ธนพล จาดใจดี. (2548). คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดีย. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- ธัมมนันท์ทาทิกษุณี.. (2548). คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศศรีลังกา. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- ธีรภัทร์ เจริญดี. (2542). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2544). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ 2 : 7 (กรกฎาคม - ธันวาคม).
- นางลักษณ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2544). การวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปทั้งโรงเรียน เอกสารเผยแพร่ในโครงการ วพร. ลำดับที่ 02 หน่วยประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประไพจิตร หิรัญชัยชิตติ. (2545). องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการพัฒนานักเรียน : การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรัตนถน เพชรวิวรรค์. (2545). การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่นักเรียนประถมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร. ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชา ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. (2541). ธรรมานุชชีวัต. สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม : กรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่ 2,
- พันธ์ทิพย์ รามสุตร. (2540). การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. สถาบันพัฒนาการสาธารณสุข อาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ
- พิกุล สิทธิประเสริฐกุล. (2547). แผนที่มีผลลัพธ์ : การสร้างการเรียนรู้และการสะท้อนกลับใน แผนงานพัฒนา. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พีรพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์. (2541). การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอ กระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์สาขาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรารัตน์ แยมทิม. (2549). ผลของการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีต่อปัจจัยเชิงสาเหตุ และผลที่ตามมาของพัฒนาการการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ : โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงลำดับขั้นที่สอง. วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิระ อินทร์อุดม. (ม.ป.ป.). หลักการวิจัย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://vdo.kku.ac.th/mediacenter/mediacenter-uploads/libs/เอกสารที่3_edb7.doc. [15 มีนาคม 2551].
- วรรณิ์ โสมประยูร. (2546). การวิจัยและพัฒนาทางด้านการศึกษา. วารสารวิชาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2546).

- วิจิต สุรัตน์เรืองชัย. (2549). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. วารสารหลักสูตรและการสอน 1 :1 (ตุลาคม 2549 – มีนาคม 2550)
- ศิริรัช โจรจนพฤษ. (2547). ธรรมะกับนักบริหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- สันต์ สุวทันพรกุล. (2551). การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพิศรา สุภาพ. (2525). สังคมวิทยา. แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 6. บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์. โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุภางค์ จันทวานิช. (2531). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. (2540). การวิจัยและพัฒนา (Research and Development). ใน ทิศนา เขมมณี สร้อยสน สกลรักษ์ (บรรณาธิการ). แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สามารถ กมขุนทด. (2548). แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ นิวซีแลนด์. กรุงเทพมหานคร: เซเว่นส์พริ้นติ้งกรุ๊ป
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้) องค์การมหาชน ,(ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาแผ่นดินเชิงคุณธรรม. สรุปการประชุมเสวนา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย . เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 3 กุมภาพันธ์ 2548 ณ โรงแรมสวนดุสิต พาเลซ ห้องลิขิต 1 ชั้น.2
- หทัยกาญจน์ ผุดวิวัฒน์. (2546). การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการหนีเรียน : การศึกษารายกรณีและแนวทางในการช่วยเหลือ.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา และการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ . (2543). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2546). *การบูรณาการการเรียนรู้วัฒนธรรมกับการศึกษาของต่างประเทศ*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์. (2549). ไม่ใช่เรื่องง่ายกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร* . 1: 1 (มกราคม - มิถุนายน)
- อภิญา เวชยชัย. (2544). *การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). การวิจัยและพัฒนา. *วารสารครุศาสตร์* . 27:3 (มีนาคม – มิถุนายน 2542): 48-45.
- อำไพ สุจริตกุล. (2534). “คุณธรรมของสังคมเริ่มต้นที่ไหน” ใน *ความรู้คู่คุณธรรม* หน้า 3 – 16 ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ และ ประนอม ลอดคำดี บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

- Albright, M.I. (2002). *Enhancing parent-teacher communication and parent involvement in children's spelling homework*. Dissertation Abstracts International. Retrieved August 10, 2008, from: <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>
- Brown, P. J . (2002). *Parent involvement* . Education Policy Brief : 10 March 2002. Retrieved August 10, 2008 from : <http://www.rdc.udel.edu/>
- Gall, Borg, and Gall. (1996). *Educational Research An Introduction*. 6th ed. New York: Longman Publishers.
- National PTA . (2003). *Parent involvement* . Retrieved August 10, 2008 from : http://www.pta.org.ptawashington/issues/parent_involvement.asp.
- Leung, K., Lau, S., and Lam, W. (1998, April). *Parenting styles and academic achievement: A cross-cultural study*. *Merril- Palmer Quarterly*, 44(2) 157-172. Retrieved August 8, 2008 from : <http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwweda/detail.nsp>

Maruca, P. M. (2002). *Impact of parent involvement on Hispanic , limited English proficient students and their parents*. Dissertation Abstracts International.

August 10, 2008 from : <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>

Patte, M. M. (2002). *Defining parent involvement in rural elementary school though the eyes of parents, students, teachers, and administration : A case study*.

Dissertation Abstracts International. August 10, 2008 from

:<http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>

Pelco, L. E.; Jacobson, L.; and Ries, R. R. 2000. *Perspectives and practices in family-school partnerships : A national survey of school psychologists*. The School Psychology Review[Online]. Retrieved August 8, 2008 from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwweda/detail.nsp>

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwweda/detail.nsp>

Street, P. (1998). *Home school cooperation at the secondary level in the United Kingdom: The successful school project*. *Childhood Education*, 74(3), 359-361.

Retrieved August 12, 2008 from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwweda/detail.nsp>

WordNet 2.0. (2003a). *Princeton University*. Retrieved Jun 2, 2008 from :

<http://www.wordeference.com/definition/prent>.

Zellman, G. L., and Waterman, J. (1998, July/Aug.). *Understanding the impact of parent school involvement on children's educational outcome*. *The Journal of Educational Research*, 91(6), 370-380. Retrieved August 8, 2008 from :

Retrieved August 8, 2008 from :

<http://cdnet3.car.chula.ac.th/hwweda/detail.nsp>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
หนังสืออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ ๐๕๑๒.๖(๒๗๕๕)/

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

ธันวาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขออนุญาตเข้าไปทำการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมบพิตร

เนื่องจากข้าพเจ้านางสาวสุรानीย์ ปาจารย์ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์
มหาบัณฑิตสาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ
การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับ
นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 : การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ โดยมี
รองศาสตราจารย์ ดร. วรณี แกมเกต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บรวบรวม
ข้อมูลภาคสนามโดยผู้วิจัยต้องเข้าไปอยู่ในพื้นที่ โรงเรียนเบญจมบพิตร เป็นเวลา 1 ภาคเรียน เพื่อ
ศึกษาในเรื่องของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับ
นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการศึกษาสังเกต สัมภาษณ์ และจัดประชุมกลุ่ม ตาม
กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาให้ น.ส.สุรानीย์ ปาจารย์ ได้
ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ ๐๘๙-๖๒๙๗๒๙๗ (น.ส.สุรानीย์ ปาจารย์)

โทรสาร ๐-๒๒๑๘-๒๕๔๘

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกการออกแบบที่ 1 : กรอบแผนการดำเนินงาน

วิสัยทัศน์ :

พันธกิจ :

ภาคีหุ้นส่วน 1

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 1

ภาคีหุ้นส่วน 2

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 2

ภาคีหุ้นส่วน 3

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 3

ภาคีหุ้นส่วน 4

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 4

แผนบันทึกการออกแบบที่ 3 : แผนที่ยุทธศาสตร์			
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ :			
Strategy	Causal	Persuasive	Supportive
	I - 1	I - 2	I - 3
มุ่งที่คน กลุ่มคน หรือองค์กร			
	E - 1	E - 2	E - 3
มุ่งที่สิ่งแวดล้อม			

แผนบันทึก : การดำเนินงาน	
	การดำเนินงานที่สำคัญ
1. การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ	
2. การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน	
3. การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจ และมีบทบาทในการตัดสินใจ	
4. การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ	
5. การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น	
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก	
7. ทดลองสิ่งใหม่ๆ อยู่เป็นประจำ	
8. การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน	

แผนบันทึกการติดตามที่ : แบบบันทึกผลลัพธ์ 1		
ผู้ให้ข้อมูล / วันที่		
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์		
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น		ใคร
ต่ำ	กลาง	สูง
☐	☐	☐ 1
☐	☐	☐ 2
☐	☐	☐ 3
☐	☐	☐ 4
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น		
☐	☐	☐ 5
☐	☐	☐ 6
☐	☐	☐ 7
☐	☐	☐ 8
☐	☐	☐ 9
☐	☐	☐ 10
☐	☐	☐ 11
☐	☐	☐ 12
ระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี		
☐	☐	☐ 13
☐	☐	☐ 14
☐	☐	☐ 15

แผ่นบันทึกการติดตามที่ : แบบบันทึกผลลัพธ์ (2)
อธิบายการเปลี่ยนแปลง
ปัจจัยและผู้ที่มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลง
หลักฐานเชิงประจักษ์
การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้า
บทเรียน

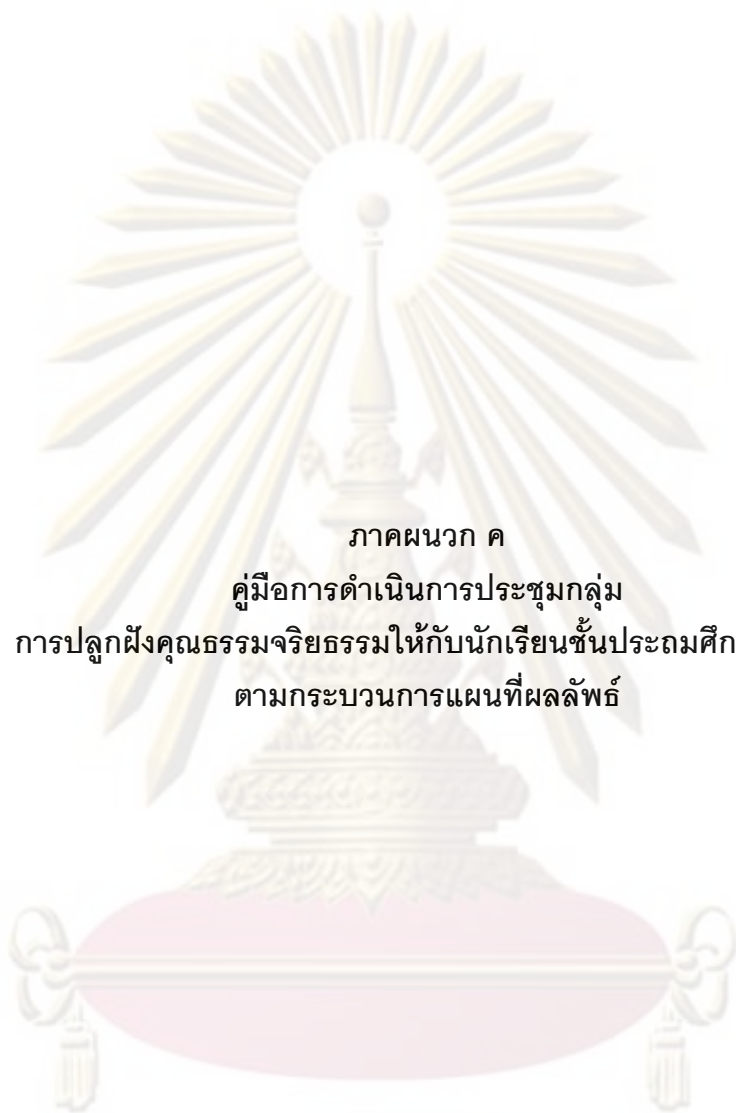
แผ่นบันทึกการติดตามที่ : แบบบันทึกยุทธศาสตร์
ตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....
ผู้ให้ข้อมูล
ยุทธศาสตร์ที่ติดตาม (ชนิดของยุทธศาสตร์)
อธิบายกิจกรรมที่ดำเนินการ (อะไร กับใคร เมื่อไร)
ประสิทธิผล (มันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วนอย่างไร)
ผลผลิต (output)
ประเด็นหรือการเปลี่ยนแปลงที่แผนงานต้องการ
บทเรียน

วันที่ ที่จะจัดการประชุมติดตามผลครั้งถัดไป
แผนบันทึกการติดตามที่ 4 : แบบบันทึกการดำเนินงาน
ตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....
ผู้ให้ข้อมูล
เกณฑ์ชี้วัดที่ 1 : การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ๆ ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :
เกณฑ์ชี้วัดที่ 2 : การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :
เกณฑ์ชี้วัดที่ 3 : การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :
เกณฑ์ชี้วัดที่ 4 : การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :

แผ่นบันทึกการติดตามที่ : แบบบันทึกการดำเนินงาน
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 5 : การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 6 : การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 7 : ทดลองสิ่งใหม่ๆ อยู่เป็นประจำ</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 8 : การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>

แผนบันทึกการติดตามที่ : แบบบันทึกการตอบสนองของแผนงานหรือกิจกรรม		
	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
<p>เรายังควรทำอะไรต่อ</p> <p>เราต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรเพื่อการปรับปรุงคุณภาพ</p> <p>ยุทธศาสตร์/วิธีปฏิบัติการที่เราต้องเพิ่มเติม</p> <p>ยุทธศาสตร์/วิธีปฏิบัติการที่เราควรเลิกใช้</p>		
<p>มีประเด็นที่เราต้องการทำการประเมินที่ลึกกว่านี้มากขึ้นหรือไม่ ประเด็นอะไรบ้าง ทำไม เมื่อไร อย่างไร</p>		

แบบบันทึกการประเมินผลที่ : แผนการประเมินผล						
ใครจะใช้ผลการประเมิน อย่างไร เมื่อไร	คำถาม	แหล่งข้อมูล	วิธีการประเมินผล	โดยใคร	เวลา	งบประมาณ

ภาคผนวก ค
คู่มือการดำเนินการประชุมกลุ่ม
การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
ตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คู่มือ

การดำเนินการประชุมกลุ่มการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้
กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

จัดทำโดย นางสาวสุราณีย์ อาจารย์
นิติคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบวนการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

ศูนย์วิทยพัทพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่า การจัดการศึกษาให้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กร มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง มีความสุข เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เราเกิดวิกฤตทางด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งค่อย ๆ ต่ำลงอย่างน่าเป็นห่วง กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยให้ยึดคุณธรรมนำความรู้ เชื่อมโยง ความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดี มีสุข จึงนำไปสู่ 8 คุณธรรมพื้นฐานที่ควรเร่งปลูกฝังคือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ

ความอ่อนด้อยด้านคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชนนั้น เป็นสัญญาณอันตรายที่เรียกร้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหันมาให้ความสนใจ และมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในหลายลักษณะซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกันว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนนั้น ทั้งบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน รวมถึงการได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากส่วนอื่น ๆ มีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกันที่จะทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนเป็นผลสำเร็จ และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีควรเริ่มตั้งแต่เด็ก เพื่อให้เกิดเป็นคุณลักษณะ

กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) จากการพัฒนาของศูนย์วิจัยและพัฒนา ระหว่างประเทศ (IDRC) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นการออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน (2) ขั้นการติดตามผลลัพธ์และการดำเนินงาน (3) ขั้นการจัดทำแผนการประเมิน

จากกระบวนการดังกล่าวของแผนที่ผลลัพธ์ที่เน้นในเรื่องความร่วมมือกัน และสนใจศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงสนใจที่นำกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มาใช้ศึกษาและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยคู่มือนี้ได้นำเสนอวิธีดำเนินการตามกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ และเครื่องมือที่ใช้ติดตามผลกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

มโนทัศน์เกี่ยวกับแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

แผนที่ผลลัพธ์ Outcome Mapping เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผลการทำงานที่มาเสริมวิธีการประเมินผลรูปแบบเดิมโดยที่ “แผนที่ผลลัพธ์” ให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน หรือ องค์กร ซึ่งแผนงานทำงานด้วย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากกิจกรรมของแผนงานหรือไม่ก็ได้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ มีเป้าหมายอยู่ที่การมีส่วนร่วมทำให้ความเป็นอยู่ของคนและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

แผนที่ผลลัพธ์ถูกพัฒนาขึ้นบนหลักคิดที่ว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนา เป็นผู้ควบคุม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนา ส่วนคนนอกเป็นเพียงคนอำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการช่วยให้เข้าถึงความรู้ โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง

การพัฒนาเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม จุดเน้นของแผนที่ผลลัพธ์คือ คน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การติดตามและประเมินผลการทำงาน โดยใช้แผนที่ผลลัพธ์นี้เป็นความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนการประเมินผล จากที่ให้ความสำคัญแต่ผลการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ไปสู่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการกระทำ ตลอดจนกิจกรรมของคน หรือกลุ่มคน

ขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์

ขั้นตอนที่ 1 : การออกแบบเจตนารมณ์

เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกันในภาพรวม ซึ่งจะนำมาสู่แผนและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการทำงาน เป็นการตอบคำถาม วิสัยทัศน์ (Why) ผู้เกี่ยวข้อง (Who) การเปลี่ยนแปลงอะไรที่ต้องการ (What) และ จะทำให้เกิดกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร (How) ซึ่งมี 7 ขั้นตอนย่อยคือ

ขั้นตอนย่อยที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์ (Vision)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 กำหนดพันธกิจ (Mission)

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ระบุภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน (Boundary partners)

ขั้นตอนย่อยที่ 4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Outcome challenges)

ขั้นตอนย่อยที่ 5 สร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า (Progress markers)

ขั้นตอนย่อยที่ 6 กำหนดแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy maps)

ขั้นตอนย่อยที่ 7 การดำเนินงานระดับองค์กร (Organizational practices)

ขั้นตอนที่ 2 : การติดตามผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งจะเน้นการประเมินตนเองเป็นหลัก มี 4 ขั้นตอนย่อย คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 8 จัดลำดับการติดตามการทำงานของแผนงาน (Monitoring priorities)

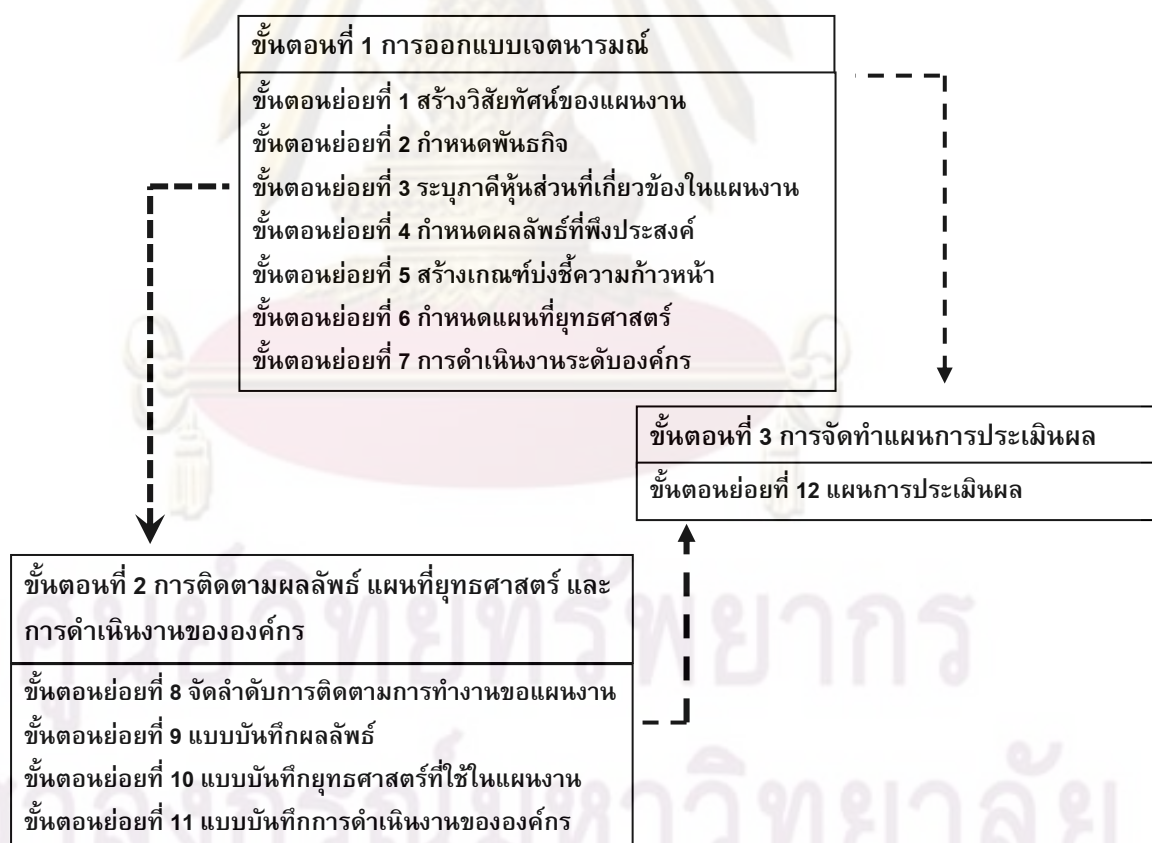
ขั้นตอนย่อยที่ 9 แบบบันทึกผลลัพธ์ (คือ การเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน Outcome Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 10 แบบบันทึกยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแผนงาน (Strategy Journal)

ขั้นตอนย่อยที่ 11 แบบบันทึกการดำเนินงานขององค์กร (Performance Journal)

ขั้นตอนที่ 3 : การจัดทำแผนการประเมินผล คือการจัดลำดับความสำคัญในการประเมินและการสร้างแผนการประเมินผล ระยะนี้มี 1 ขั้นตอนย่อย

ขั้นตอนย่อยที่ 12 แผนการประเมินผล (Evaluation plan)

แผนภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับ
กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์
1. ตั้งทีมงาน/ ระดมทุน	ขั้นที่ 1 การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน
2. ระบุ/กำหนดจุดเริ่มต้น	
3. พัฒนาแผน	ขั้นที่ 2 ขั้นติดตามผล และดำเนินงานตามแผน ยุทธศาสตร์
4. ดำเนินการตามแผน	
5. ประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติ	ขั้นที่ 3 จัดทำแผนการประเมิน/ประเมินผลและ ปรับปรุง
6. ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน	
7. ขยายเครือข่ายการดำเนินงาน	

จากตารางเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์ จะเห็นว่าทั้งสองกระบวนการมีความคล้ายคลึงกัน จึงเห็นว่าสามารถที่จะนำเอากระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มาใช้ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนได้ โดยจะได้นำเสนอแนวทางการประชุมอภิปรายตามขั้นตอนของกระบวนการแผนที่ผลลัพธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนการทำความเข้าใจกัน

ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีความคิดและภาพเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมาก่อน อาจทั้งเป็นในเชิงบวกและในเชิงลบ แผนที่ผลลัพธ์นั้นจะผสมผสานระหว่างการติดตามการทำงาน และการประเมินผล ผู้ดำเนินการประชุมต้องสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อให้ทุกคนสะดวกใจที่จะพูดและร่วมในกิจกรรม ผู้ดำเนินการประชุมต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ฟังที่ดี และมีความเป็นกลาง ต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดการไว้วางใจกัน การยอมรับนับถือกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมรู้ว่าไม่มีคำตอบใด ถูก หรือ ผิด ในที่ประชุมนี้ ทุกความเห็น ทุกข้อมูลล้วนเป็นประโยชน์ และมีส่วนทำให้กระบวนการและผลผลิตจากการประชุมอภิปรายดีขึ้น

1. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเขียนคำ 3 คำ ที่เกี่ยวข้องกับ “คุณธรรม จริยธรรม” โดยจำกัดเวลาเพื่อให้เขียนสิ่งแรกที่อยู่ในใจออกมา
2. ให้แต่ละคนอ่านคำที่เขียนออกมา แล้วผู้ดำเนินการประชุมบันทึกคำเหล่านั้นลงบน flip chart ทั้งนี้อาจมีคำทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ หรือ คำที่เป็นกลาง ๆ
3. ผู้ดำเนินการประชุมถามผู้เข้าร่วมประชุมว่า “รู้สึกอย่างไรกับคำเหล่านี้ ” พบคำแปลก ๆ หรือคำที่น่าประหลาดใจหรือไม่ ถ้าใช่ ให้อภิปรายว่าทำไมจึงประหลาดใจที่เห็นคำเหล่านั้น แต่ละคนรู้สึกว่าคุณอื่น ๆ มีความรู้สึกเช่นเดียวกับตนหรือไม่ ทำไมจึง ใช่ และ ทำไมจึง ไม่ใช่
4. เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้แสดงความรู้สึกแล้ว ผู้ดำเนินการประชุมดำเนินการประชุมต่อโดยการพูดถึงบทบาทของแต่ละคนในการประชุมอภิปรายต่อไปเพื่อสร้าง “แผนที่ผลลัพธ์” ให้อภิปรายจนหาข้อสรุปได้ว่าควรจะดำเนินการประชุมอภิปรายต่อไปอย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนย่อยที่ 1 สร้างวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ คือภาพของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ที่ต้องการให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไป แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของภาวะรอบข้างก็ตาม โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกระบวนการของแผนที่ผลลัพธ์ ผู้ดำเนินการประชุมต้องทบทวนวิสัยทัศน์บ่อย ๆ ตลอดเวลาของการประชุมอธิบายเพื่อเป็นการทบทวนและและเป็นภาพที่ฝังอยู่ในความคิดของผู้เข้าร่วมประชุม

กระบวนการในการสร้างวิสัยทัศน์

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1. เริ่มอุ่นเครื่องด้วยการถามผู้เข้าร่วมประชุมว่า “ให้ตอบสั้นๆ ว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน จะได้รับอะไร” หลังจากนั้นจึงเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมกันอภิปราย โดยการถามว่า “ทุกคนเห็นเช่นเดียวกันหรือไม่ กับสิ่งที่ว่ามานี้เข้ากับวัตถุประสงค์และงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนหรือไม่”

2. ให้ทุกคนเขียนสิ่งที่ต้องการเห็นในอนาคตมา 2 – 3 ภาพ เป็นการบรรยายภาพในอนาคตในอีก 2 – 3 เดือนข้างหน้า ถ้าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนสำเร็จ และถามว่า “ความฝันหรือความคาดหวังของผู้เข้าร่วมประชุมถึงภาพของความสำเร็จของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนเป็นอย่างไร อยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างในอนาคต จินตนาการถึงสถานการณ์ในอีก 2 – 3 เดือนข้างหน้า เมื่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประสบความสำเร็จมาก จะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ” แล้วคิดคำตอบทั้งหมดไว้บนผนังห้องให้ทุกคนร่วมอภิปรายกัน

3. ขณะพักรับประทานอาหารของว่างและเครื่องดื่ม ผู้ดำเนินการประชุมและผู้ช่วยเขียนวิสัยทัศน์จากข้อเสนอของผู้เข้าร่วมประชุม โดยยังคงความคิดเห็นและภาษาของผู้เสนอไว้ ตัดความเห็นที่ซ้ำกันออก และจับความคิดเห็นที่ต่างกันเสนอให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นทั้งหมด

4. เมื่อเข้าสู่การประชุมอภิปรายอีกครั้งผู้ดำเนินการประชุมอ่านวิสัยทัศน์ที่รวบรวมจากการเสนอของผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ปรับเปลี่ยนคำที่ยังสับสนหรือไม่ชัดเจน โดยใช้กระบวนการดังนี้

- ผู้ดำเนินการประชุมอ่านวิสัยทัศน์ซ้ำ ๆ ถามผู้เข้าร่วมประชุมว่าต้องการแก้ไข ปรับเปลี่ยนคำใดบ้างในการอ่านครั้งแรก ช่วงนี้ยังไม่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอหรืออภิปราย ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนได้เห็นภาพและได้ยินทั้งการฟังและการอ่าน

- ผู้ดำเนินการประชุมอ่านวิสัยทัศน์เป็นครั้งที่ 2 ในช่วงนี้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอแนะหรือร่วมอภิปรายได้ เพื่อแก้ไขคำที่ต้องการ เมื่อแก้ไขจนพอใจแล้ว ผู้ดำเนินการประชุมอ่านข้อความต่อไป ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนไม่มีคำที่ไม่ต้องการ และเป็นการแน่ใจว่าวิสัยทัศน์ที่ได้ เป็นความต้องการจริง ๆ ของผู้เข้าร่วมประชุม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนย่อยที่ 2 กำหนดพันธกิจ

พันธกิจ (mission) คือ การอธิบายว่าแผนงานของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสามารถทำให้ไปถึงวิสัยทัศน์ได้อย่างไร

กระบวนการกำหนดพันธกิจ

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1. ผู้ดำเนินการประชุมถามผู้เข้าร่วมประชุมว่า “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนจะสามารถทำให้เกิดผลตามวิสัยทัศน์ได้อย่างไร หรือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนต้องทำอะไรเพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ตามที่ต้องการ ” แล้วให้ทุกคนร่วมกันอภิปราย
2. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนหรืออาจจะเป็นกลุ่มก็ได้เขียนแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน 2 – 3 อย่าง ที่จะใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
3. ขณะพักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม ผู้ดำเนินการประชุมและผู้ช่วยเขียนแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ที่ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอไว้ ซึ่งนั่นก็คือพันธกิจ โดยใช้ความคิดและภาษาตามที่คุณเข้าร่วมประชุมเสนอไว้ ตัดข้อความที่ซ้ำกันและจับความคิดเห็นที่ต่างกันเสนอไว้อย่างชัดเจน
4. เมื่อเข้าสู่การประชุมอภิปรายอีกครั้งหนึ่ง จึงมาสู่กระบวนการทบทวนพันธกิจอีกครั้ง
5. ในขั้นตอนสุดท้ายผู้ดำเนินการประชุมอ่านพันธกิจที่กลุ่มช่วยกันกำหนดและกลั่นกรองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อขอความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนย่อยที่ 3 ระบุภาคีหุ้นส่วน

ภาคีหุ้นส่วน คือ คน กลุ่มคน หรือองค์กร ที่แผนงานของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จะเข้าไปมีความสัมพันธ์หรือทำงานด้วยโดยตรง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

กระบวนการระบุภาคีหุ้นส่วน

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเขียน ภาคีหุ้นส่วนที่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ต้องทำงานด้วย “ใครคือคน กลุ่มคน หรือ องค์กร ที่สำคัญที่สุดและมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน และด้วยการกระทำของใครที่จะทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้” พร้อม ๆ กันนั้นให้อ่านวิสัยทัศน์ดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งเพื่อกระตุ้นความเชื่อมโยงระหว่างการค้นหาภาคีหุ้นส่วนกับวิสัยทัศน์ของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

2. เขียนรายชื่อที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอมาลงบน flip chart ตัดที่ซ้ำกันออก ถ้าในกรณีไม่สามารถระบุนามชื่อออกมาได้ ผู้ดำเนินการประชุมอาจเสนอตัวอย่างภาคีหุ้นส่วนในกรณีอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม หรือใช้คำถามว่า “ในรายชื่อที่ว่ามานี้มีรายใดที่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้” หรือถามต่อว่า “ใครคือ ผู้ได้รับผลประโยชน์ในท้ายที่สุด การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนสามารถมีอิทธิพลต่อใครมากที่สุด ใครจะช่วยเหลือหรือขัดขวางการทำงานเหล่านั้น”

หากการประชุมสามารถระบุนามชื่อได้เพียงภาคีเดียว ผู้ดำเนินการประชุมอาจถามต่อว่า “การเปลี่ยนของภาคีหุ้นส่วนที่ระบุนามชื่อนั้นต้องอาศัยการสนับสนุนจากใครได้อีกบ้าง” หรืออาจเป็นได้ว่าอาจมีเพียงกลุ่มเดียวจริง ๆ แต่ผู้ดำเนินการประชุมต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดทบทวนจนแน่ใจเพื่อไม่ให้เกิดการละเลยภาคีหุ้นส่วนบางกลุ่มไป

3. บางครั้งผู้เข้าร่วมประชุมอาจเสนอภาคีหุ้นส่วนออกมามากมาย เพื่อทำให้เคลือบผู้ดำเนินการประชุมอาจถามว่า “เราจะใช้ทรัพยากรและความพยายามเข้าไปที่ภาคีหุ้นส่วนใดมากที่สุด ใคร ที่เราทำงานด้วยโดยตรง หรือมีอิทธิพลต่อการทำงานของเราโดยตรง” เมื่อสามารถระบุได้ควรเขียนแยกไว้ต่างหาก ส่วนภาคีหุ้นส่วนใดที่ไม่ได้ทำงานด้วยโดยตรง ก็ไม่ควรนำเอารวมไว้เป็นภาคีหุ้นส่วนของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน

4. ให้ผู้เข้าร่วมประชุม “จัดกลุ่ม” ภาติหุ่นส่วนแต่ละประเภท โดยพิจารณาว่า ใครคือคนที่กำลังทำงานด้วย และ ใครคือคนที่ต้องเริ่มเข้าไปทำงานด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนย่อยที่ 4 กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์นั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่า ภาคิหุ้นส่วนของแผนงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จะมีการดำเนินงานและมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ขณะที่แผนงานกำลังเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ในกระบวนการนี้ควรแบ่งผู้เข้าประชุมให้ร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่มเพราะเนื่องจากต้องการให้ทุกคนได้มีโอกาสเขียนข้อคิดเห็นลงใน flip chart ทุก ๆ คน

1. ผู้ดำเนินการประชุมถามว่า “หากเราต้องการไปถึงยังวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ภาคิหุ้นส่วนต้องมีพฤติกรรมอย่างไร ปฏิบัติตัวอย่างไร ต้องเกิดความสัมพันธ์ใหม่กับใครอย่างไร” ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนเขียนลงใน flip chart ของแต่ละกลุ่ม โดยใช้เวลาพอประมาณ ก่อนที่จะอภิปรายร่วมกัน

2. นำ flip chart ของแต่ละกลุ่ม มาติดไว้หน้าห้อง ร่วมกันอภิปรายและใส่ความคิดเห็นเพิ่มเติมลงไปได้เพื่อขยายสิ่งที่เขียนไว้เป็นการกระตุ้นให้แต่ละคนขยายความคิดออกไปจากความคิดของเพื่อนในกลุ่ม

3. ผู้ดำเนินการประชุมรวบรวมข้อความออกเป็นข้อ ๆ แล้วอ่านข้อความทั้งหมดที่เขียนไว้ และเปิดการอภิปรายอีกครั้งถึงสิ่งที่ยังอาจขาดตกบกพร่องอยู่หรือไม่ โดยใช้คำถามว่า “มีอะไรขาดหายหรือไม่ถูกต้องบ้าง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ใช้สิ่งที่ต้องการจริง ๆ หรือเกินไปจากสิ่งที่ต้องการจริง ๆ หากภาคิหุ้นส่วนปฏิบัติเช่นนี้ หรือมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเช่นนี้ จะทำให้สามารถเข้ามาร่วมงานได้ดีขึ้นหรือไม่” หลังจากนั้นอาจถามว่า “สิ่งที่ทุกคนเสนอมานี้เป็นไปได้หรือไม่ ในทางปฏิบัติ”

4. ขณะพักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่มคณะผู้ดำเนินการประชุมช่วยกันจัดหมวดหมู่ประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอเข้ามาเป็น “ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์” ซึ่งจะบรรยายคุณภาพของการเปลี่ยนแปลงภาคิหุ้นส่วน อาจให้ผู้เข้าประชุม 2 – 3 ได้เข้ามามีส่วนช่วยทำงานในขั้นนี้ด้วย

5. เมื่อกลับเข้าสู่การประชุมอีกครั้ง ผู้ดำเนินการประชุมอาจเสนอสิ่งที่ได้เตรียมไว้ในขั้นตอนที่แล้ว และถามว่า “หากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้เกิดขึ้นภาคิหุ้นส่วนได้ถูกวางอยู่ในตำแหน่งที่นำไปสู่วิสัยทัศน์ได้หรือไม่”

6. ทำซ้ำ ข้อ 1 – 5 จนกระทั่งได้ “ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์” สำหรับทุกภาคีหุ้นส่วนได้ถูกกำหนดขึ้น

ควรมีการทบทวนพันธกิจ และภาคีหุ้นส่วน รวมถึงผลลัพธ์ที่พึงประสงค์อีกครั้งหนึ่ง โดยการถามกลุ่มว่า “หากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้เกิดขึ้น จะทำให้การทำงานก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ได้หรือไม่ และจะสามารถเติมเต็มพันธกิจตามที่ระบุไว้ได้หรือไม่”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผ่นบันทึกการออกแบบที่ 1 : กรอบแผนการดำเนินงาน	
วิสัยทัศน์ :	
พันธกิจ :	
ภาคีหุ้นส่วน 1	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 1
ภาคีหุ้นส่วน 2	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 2
ภาคีหุ้นส่วน 3	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 3
ภาคีหุ้นส่วน 4	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 4

ขั้นตอนย่อยที่ 5 เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า

เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) ระดับที่อยากจะให้เกิดขึ้น (like to see) และระดับที่ถ้าเกิดขึ้นได้ก็ดี (love to see) ซึ่งมีระดับของการขึ้นจากง่ายไปยากตามลำดับ

กระบวนการสร้างเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า

ใช้เวลาประมาณ 45 นาที

1. ผู้ดำเนินการประชุมอ่านผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ แล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมเขียนคำตอบที่ถามว่า “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนจะรู้ได้อย่างไรว่าภาคีหุ้นส่วนกำลังก้าวไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์” และ “อะไรคือหลักที่หมาย (milestone) ที่ต้องไปให้ถึง เพื่อแสดงว่าภาคีหุ้นส่วนกำลังก้าวไปสู่วิสัยทัศน์” โดยที่ผู้เข้าร่วมการประชุมควรจะคิดถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกิจกรรม หรือความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งในระดับง่ายและยาก ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเขียนความคิดแต่ละอันลงไปบนกระดาษที่เตรียมไว้ให้

2. ตัดกระดาษคำตอบทั้งหมดไว้ที่กระดานหน้าห้อง ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนช่วยกันเลือกข้อความที่เป็นความคาดหวังที่ง่ายที่สุด คือ ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (expect to see) ระดับที่อยากจะให้เกิดขึ้น (like to see) และ ระดับที่ถ้าเกิดขึ้นก็ดี (love to see) ตัดความคิดที่ซ้ำซ้อนกันออก เอาความคิดที่เป็นเรื่องเดียวกันหรือที่เสริมกันมารวมไว้ในกลุ่มเดียวกัน เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าจะต้องแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม การกระทำ และความสัมพันธ์ของหุ้นส่วนที่สามารถสังเกตได้

3. เมื่อผู้เข้าร่วมการประชุมพอใจเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้นมาแล้ว ผู้ดำเนินการประชุมควรอ่านบททวนผลลัพธ์ที่พึงประสงค์และชุดของเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าทั้งหมด เพื่อตรวจสอบความแน่ใจว่า เกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่ได้มานั้นเป็นระดับที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผลของความซับซ้อนในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ภาคีหุ้นส่วนจะทำได้หรือดำเนินการได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์และหรือยังมีอะไรที่ขาดหายไปบ้าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนย่อยที่ 6 แผนที่ยุทธศาสตร์

แผนที่ยุทธศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อหายุทธศาสตร์ที่จะใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ มีประโยชน์คือ

- สร้างความชัดเจนในยุทธศาสตร์ที่จะเลือกใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่พึงประสงค์แต่ละตัว
- แสดงการมีอิทธิพลที่แผนงานมีต่อ คน กลุ่มคน องค์กร ที่เป็นเป้าหมาย
- ช่วยในการชี้ช่องว่างของยุทธศาสตร์ หรือว่าแผนงานขยายตัวมากเกินไปหรือไม่ ให้ข้อสังเกตของการประเมินผลที่เหมาะสม ในการใช้เพื่อติดตามการทำงานของแผนงาน

กระบวนการสร้างแผนที่ยุทธศาสตร์

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนเขียนประเภทของงานหรือกิจกรรมภายใต้ยุทธศาสตร์ที่จะใช้กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์อันพึงประสงค์ ในระยะเวลา 2 – 3 เดือน

2. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมจับคู่กันเพื่ออภิปราย ประเภทของงานหรือกิจกรรม ที่เขียนขึ้นมา

3. นำเสนองานหรือกิจกรรมที่ช่วยกันเสนอต่อกลุ่มใหญ่ แล้วให้ช่วยกันอภิปรายถึงจุดอ่อน จุดแข็งของแต่ละประเภทงานและกิจกรรม แล้วเลือกไว้เฉพาะที่ต้องการ โดยผู้ดำเนินการประชุมบันทึกลงในตาราง หรือ บน flip chart ซึ่งยังไม่ต้องให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เห็นขณะอภิปราย แต่จะให้ดูหลังจากอภิปรายกันจบแล้ว

4. ผู้ดำเนินการประชุมต้องกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ที่สามารถปฏิบัติได้ ขณะเดียวกันยุทธศาสตร์แต่ละยุทธศาสตร์จะต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการเสริมกันและกัน ซึ่งผู้ดำเนินการประชุมต้องตั้งคำถามว่า “ จะดำเนินงานอย่างไรให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนเกิดผลอย่างชัดเจนกับทรัพยากรที่มีอยู่ อะไรคืออุปสรรคของการบรรลุเป้าหมาย จะช่วยภาคีหุ้นส่วนได้อย่างไรในการก้าวผ่านอุปสรรคเหล่านั้น ต้องทำอย่างไรที่จะช่วยให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประสบความสำเร็จ”

ก่อนที่จะให้ผู้เข้าร่วมประชุมดูตารางแผนที่ยุทธศาสตร์ ผู้ดำเนินการประชุมควรตรวจสอบอีกครั้งว่าผู้เข้าร่วมประชุมได้ศึกษายุทธศาสตร์ครบทุกช่องในตารางแผนที่ยุทธศาสตร์หรือยัง โดยการถามว่า

- เราจะทำอะไรอีกที่จะให้ได้ผลลัพธ์ในทันที (I-1)
- เราต้องทำอะไรอีกในการเสริมสร้าง หรือส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้เกี่ยวข้อง (I-2)
- ทำอย่างไรที่จะคงการสนับสนุนต่าง ๆ ที่มีต่อภาคีหุ้นส่วน และจะได้รับการสนับสนุนนั้นจากใคร (I-3)
- เราจะทำอะไรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้ หรือจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน (E-1)
- เราจะทำอย่างไรให้มีการสนับสนุนช่วยเหลือในการเผยแพร่การทำงานของเรา (E-2)
- จะต้องสร้างเครือข่ายหรือความสัมพันธ์กับใครอย่างไรบ้าง เพื่อให้การทำงานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น (E-3)

5. ผู้ดำเนินการประชุมเสนอตารางแผนที่ยุทธศาสตร์ที่สมบูรณ์ให้ผู้เข้าร่วมประชุมและให้ช่วยกันตรวจสอบอีกครั้งให้สมบูรณ์และปฏิบัติได้จริงของแต่ละยุทธศาสตร์ โดยพิจารณาจากกำลังคน ทรัพยากร ที่มีอยู่ เนื่องจากการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนอาจจะต้องมีมากกว่าหนึ่งยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละยุทธศาสตร์ ผู้ดำเนินการประชุมควรถามผู้เข้าร่วมประชุมว่า “มียุทธศาสตร์ใดบ้างที่ต้องทำก่อน อะไรบ้างที่ต้องทำและกำลังทำอยู่ และอะไรคือยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด” จากนั้นจึงถามว่า “เรามีทรัพยากร กำลังคน ความสามารถ ความชำนาญ ที่จะนำยุทธศาสตร์เหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติหรือยัง” หากยัง ต้องช่วยกันดูว่าจะแก้ไขจุดอ่อนนี้ได้หรือไม่อย่างไร หรือต้องเลือกยุทธศาสตร์อื่นแทน

แผนบันทึกการออกแบบที่ 3 : แผนที่ยุทธศาสตร์

163

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ :

Strategy	Causal	Persuasive	Supportive
	I - 1	I - 2	I - 3
มุ่งที่ คน กลุ่มคน หรือองค์กร			
	E - 1	E - 2	E - 3
มุ่งที่สิ่งแวดล้อม			

163

ขั้นตอนย่อยที่ 7 การดำเนินงาน

เมื่อเกิดความชัดเจนมากขึ้นในทิศทางของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน จะต้องมีการลงในรายละเอียดว่าจะดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนงาน ขั้นตอนนี้จึงเป็นการแสดงถึงแผนการดำเนินงาน ที่จะรักษาการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นไว้ได้อย่างยั่งยืน การดำเนินงานบางอย่างอาจสัมพันธ์โดยตรงกับกิจกรรมของแผนงาน ขณะที่บางอย่างอาจมีผลมาจากปัจจัยที่ป้อนเข้าไป การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน ส่งผลใน 2 ทาง คือ ประการแรกเป็นการให้ข้อมูลว่าเกิดอะไรขึ้นและจะทำให้สถานการณ์นั้นดีขึ้นได้อย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้ด้วยดี ประการที่ 2 ผลที่ได้โดยไม่ตั้งใจ ซึ่งมักเกิดโดยสัมพันธ์กับแผนการดำเนินงาน ดังนั้น จึงควรมีการบันทึกไว้เพราะผลที่ได้โดยไม่ได้ตั้งใจนี้อาจส่งผลต่อการดำเนินงาน หรือมีผลต่อทิศทางใหม่ของการดำเนินงานในอนาคต

ในขั้นนี้ เริ่มจากการทบทวนผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ก่อนที่จะร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงาน มีแนวทางที่ควรคำนึงเกี่ยวกับการดำเนินงานอยู่ 8 ประการ ดังนี้

แนวทางในการดำเนินงาน

1. การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ
2. การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน
3. การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ
4. การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ
5. การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก
7. การนำผลการดำเนินงานและรูปแบบที่ได้ผ่านการทดลองหรือลงมือปฏิบัติจริงมาแล้ว มาทดลองปฏิบัติเพื่อหาคำรู้หรือนวัตกรรมใหม่อยู่เป็นประจำ
8. การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน

กระบวนการกำหนดแผนการดำเนินงาน

ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

1. ผู้ดำเนินการประชุมเสนอแนวทางการดำเนินงาน 8 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ต่อผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อร่วมกันคิดว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถทำงานได้เต็มที่ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเน้นที่การดำเนินงานเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปอย่าง

ต่อเนื่อง สร้างสรรค์ และมีการติดตามการทำงาน รวมทั้งการทำให้เป็นการสะท้อนหรือติดตามตัวเองอยู่ตลอดเวลา (reflective organization)

2. ผู้ดำเนินการประชุมทบทวนผลลัพธ์ที่พึงประสงค์กับกลุ่ม กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายว่า แผนงานจะอย่างไร เพื่อให้บรรลุถึงผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

3. พิจารณายุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกันกำหนดในขั้นตอนย่อยที่ 6 เพื่อร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์นั้น ๆ ผู้ดำเนินการประชุมควรใช้คำถามว่า “เราจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคีหุ้นส่วน” หรือ “เราต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ”

4. ผู้เข้าร่วมการประชุมร่วมกันอภิปรายถึงการกระทำ (action) ที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานนั้น ๆ อภิปรายถึงข้อดีข้อด้อยของการดำเนินงานแต่ละอย่างว่าใช้สิ่งที่กำลังทำอยู่ตอนนี้หรือไม่อย่างไร ทำไมจึงสำคัญ หากไม่ใช่สิ่งที่กำลังทำกันอยู่ ทำไมถึงไม่ใช่ แล้วผู้ดำเนินการประชุมเขียนข้อเสนอแนะเหล่านั้นลงบน flip chart

5. จาก flip chart ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมจำแนกการกระทำที่สำคัญ (key action) ที่ต้องทำ ขณะทำงานยังดำเนินงานอยู่ ซึ่งการกระทำที่สำคัญเหล่านี้ สามารถติดตามได้ด้วยการใช้แบบบันทึกการติดตามการดำเนินงาน (performance journal) ที่จะสร้างขึ้นในขั้นตอนย่อยที่ 11

แผ่นบันทึก : การดำเนินงาน	
	การดำเนินงานที่สำคัญ
1. การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ ๆ	
2. การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน	
3. การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจ และมีบทบาทในการตัดสินใจ	
4. การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ	
5. การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น	
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก	
7. ทดลองสิ่งใหม่ ๆ อยู่เป็นประจำ	
8. การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน	

ขั้นตอนย่อยที่ 8 จัดลำดับความสำคัญของการติดตามการทำงาน

ผู้เข้าร่วมประชุมต้องช่วยกันกำหนดว่าจะติดตามการทำงานอะไรอย่างต่อเนื่อง และจะประเมินอะไรในทางลึกต่อไปในอนาคต แผนที่ผลลัพธ์ได้จากการติดตามการทำงานออกเป็น 3 ส่วน ที่จะทำการติดตามได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงผลลัพธ์ของงานหรือกิจกรรม หรือเพื่อการปรับปรุงการทำงานหรือกิจกรรม นั่นคือ

(1) การดำเนินงาน เพื่อให้งานหรือกิจกรรมยังคงมีความสอดคล้อง สร้างสรรค์ และมีชีวิตชีวา

(2) ความก้าวหน้าของภาคีหุ้นส่วนในการได้มาซึ่งผลลัพธ์

(3) ยุทธศาสตร์งานหรือกิจกรรมใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคีหุ้นส่วน

ระบบการทำงานทั้ง 3 ส่วนนี้ ต้องมีการจำกัดชนิดของข้อมูลที่จัดเก็บ ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บข้อมูลสามารถจัดการได้จริง โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้ง 3 ส่วน คือ แบบบันทึกผลลัพธ์ แบบบันทึกยุทธศาสตร์ และแบบบันทึกการดำเนินงานขององค์กร ดังแสดงไว้ในขั้นตอนย่อยที่ 9 – 10 – 11 ตามลำดับ

งานหรือกิจกรรมอาจเลือกที่จะวัดวางระบบการติดตามผลแบบง่าย ๆ โดยทีมงานจะพบกันสม่ำเสมอโดยตรงหรือทางการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออภิปรายถึงการได้รับผลสำเร็จของการทำงานและยุทธศาสตร์หรือการดำเนินงานของงานหรือกิจกรรม หรือทีมงานอาจเลือกระบบการติดตามที่เข้มข้นกว่าซึ่งมีการบันทึกข้อมูลร่วมด้วย นอกจากการพบปะพูดคุยกันแล้ว ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดีข้อด้อยต่างกันซึ่งแต่ละงานหรือกิจกรรมต้องเลือกเองว่าวิธีใดเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้น

กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของการติดตามการทำงาน

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

แม้ว่าสิ่งที่ทำการติดตาม คือ สิ่งที่กำลังจัดการอยู่ แต่เนื่องจากเป็นไปไม่ได้ที่จะติดตามทุกสิ่งทุกอย่างที่งานหรือกิจกรรมกำลังดำเนินอยู่ ฉะนั้น จึงต้องมีการจำกัดในการเลือกเอาภาคีหุ้นส่วนจำนวนหนึ่ง หรือยุทธศาสตร์บางตัว หรือการดำเนินงานบางอย่างมาเพื่อทำการติดตามการทำงาน

1. ผู้ดำเนินการประชุมอธิบายข้อมูล 3 ส่วน ที่จะทำการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการติดตามการทำงาน คือการได้รับผลสำเร็จของภาคีหุ้นส่วน โดยเทียบกับเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า

ยุทธศาสตร์ที่งานหรือกิจกรรมใช้ และการดำเนินงาน เครื่องมือในการติดตามการทำงานแต่ละตัวนี้ สร้างจากข้อมูลในขั้นของการวางแผนการพัฒนาของงานหรือกิจกรรม

2. หนทางที่ดีที่สุดในการจัดลำดับความสำคัญของการติดตามการทำงานหรือกิจกรรม คือ คิดถึงการใช้ประโยชน์ของข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการเก็บข้อมูลที่น่าสนใจแต่ไม่ได้เอาไปใช้ประโยชน์ ผู้ดำเนินการประชุมอาจถามกลุ่มว่า “เราจะนำข้อมูลที่เก็บไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร”

ผู้ดำเนินการประชุมถามผู้เข้าร่วมการประชุมว่า “ต้องการติดตามยุทธศาสตร์ การดำเนินงานหรือการได้รับความสำเร็จของภาคีหุ้นส่วน โดยเทียบกับเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าหรือไม่” โดยพยายามให้ผู้เข้าร่วมการประชุมระบุว่าใครจะใช้ข้อมูลดังกล่าว ในรูปแบบใด หรือในการประชุมแบบใด และข้อมูลดังกล่าวจะใช้เมื่อไหร่”

3. หากผู้เข้าร่วมการประชุมต้องการที่จะติดตามความสำเร็จของภาคีหุ้นส่วน ผู้ดำเนินการประชุมถามว่า “เราต้องการเก็บข้อมูลจากทุกภาคีหุ้นส่วน หรือเฉพาะเจาะจงเพียงบางกลุ่ม” ในทางหลักการ อาจต้องการติดตามการทำงานของทุกภาคีหุ้นส่วน แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากจึงต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ ผู้ดำเนินการประชุมต้องชี้ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมคิดถึงความเป็นจริงในเรื่องความเป็นไปได้ของเวลา ที่จะใช้ในการติดตามการทำงานหรือกิจกรรม และถามว่า “ภาคีหุ้นส่วนใดที่เราต้องการติดตามอย่างใกล้ชิด”

4. การจัดลำดับของการติดตามงานหรือกิจกรรม จะต้องกระทำบนพื้นฐานของสิ่งที่สามารถจัดการได้ ในขอบเขตของทรัพยากร และกำลังคนที่มีอยู่

5. ผู้ดำเนินการประชุมต้องช่วยผู้เข้าร่วมประชุมในการสร้างเนื้อหาของแบบบันทึกการติดตาม โดยใช้ขั้นตอนย่อยที่ 9 – 10 – 11

แผนบันทึกการติดตาม 1 : แผนการติดตาม							
ลำดับการติดตาม	ใครใช้ข้อมูล	จุดประสงค์ ของข้อมูล	ใช้เมื่อไร	ใครเป็นคน เก็บข้อมูล	ความถี่	เก็บข้อมูลอย่างไร	เครื่องมือที่ใช้
การบรรลุผลลัพธ์ ของภาคีหุ้นส่วน							แบบบันทึกผลลัพธ์
ยุทธศาสตร์ของ แผนงาน							แบบบันทึกยุทธศาสตร์
การดำเนินงานของ องค์กร							แบบบันทึกการ ดำเนินงานขององค์กร

ขั้นตอนย่อยที่ 9 แบบบันทึกผลลัพธ์

แบบบันทึกผลลัพธ์สร้างขึ้นมาเพื่อติดตามความก้าวหน้าของภาคีหุ้นส่วนโดยอิงตามเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าที่สร้างขึ้นมาในขั้นตอนย่อยที่ 5 คือ ระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น และระดับที่เกิดขึ้นได้ก็ดี โดยแสดงให้เห็นถึงระดับการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ ต่ำ กลาง สูง ซึ่งเป็นการแสดงว่าภาคีหุ้นส่วนกลุ่มใดมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ข้อมูลนั้นจะอธิบายเหตุผลของการเปลี่ยนแปลง คน เหตุการณ์แวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และบทเรียนของงานหรือกิจกรรมที่จะถูกบันทึกด้วย เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์หรือการประเมินผลต่อไป

กระบวนการในการสร้างแบบบันทึกผลลัพธ์

ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

1. ผู้ดำเนินการประชุมเขียน ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ และชุดของเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าลงใน แบบบันทึกผลลัพธ์ แล้วแจกให้ผู้เข้าร่วมประชุม

2. ผู้ดำเนินการประชุมช่วยแนะนำผู้เข้าร่วมการประชุมในการตัดสินใจระดับค่า สูง กลาง ต่ำ เพื่อให้สามารถวัดผลลัพธ์ได้ด้วยมาตรฐานที่สม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา โดยที่สามารถพิจารณาได้ใน 2 มิติสำหรับการให้ค่าแบบ สูง กลาง ต่ำ นี้ คือ

(1) พิจารณาจาก “จำนวน” ของภาคีหุ้นส่วนที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง

(2) พิจารณาจาก “คุณภาพ” หรือ “ระดับความลึก” ของการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้จะใช้ การพิจารณาจาก “คุณภาพ” หรือ “ระดับความลึก” ของการเปลี่ยนแปลงของหุ้นส่วน คือการสะท้อนคุณภาพที่สม่ำเสมอของการเปลี่ยนแปลง

สูง คือ การกระทำเฉพาะเจาะจงอันใดอันหนึ่งที่เกิดขึ้นตามผลลัพธ์ที่กำหนด

กลาง คือ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นในภาคีหุ้นส่วนทั้งด้านบวกและด้านลบ

ต่ำ คือ การดำเนินงานของงานหรือกิจกรรมนั้น ถูกต่อต้าน หรือเป้าประสงค์ของงานหรือกิจกรรมไม่ได้รับการยอมรับ

3. ผู้ดำเนินการประชุมทบทวนแบบบันทึกผลลัพธ์แต่ละตัว และถามผู้เข้าร่วมการประชุมว่า “จะดำเนินการประชุมเพื่อติดตามผลนี้อย่างไร วิธีการอะไรที่เหมาะสมที่สุดในการเก็บข้อมูล” ซึ่งอาจจะได้ข้อเสนอ ดังนี้

- การประชุมอย่างสม่ำเสมอ แล้วบันทึกการเปลี่ยนแปลงที่ได้จากการสังเกต จากเอกสาร และอื่น ๆ

- สร้างแบบฟอร์มเพื่อใช้ในการบันทึก โดยมีการบันทึกอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

- โดยผู้ประเมินภายนอก
- การสัมภาษณ์ หรือทำการสนทนากลุ่ม (focus group)

4. ผู้ดำเนินการประชุมอภิปรายแผนการทำงานหรือกิจกรรมให้กับผู้เข้าร่วมการประชุมฟัง และช่วยให้ผู้เข้าร่วมการประชุมคิดกระบวนการที่จะทำให้เกิดการนำการเรียนรู้ที่ได้จากการติดตามผลไปใช้ โดยใช้แบบบันทึกผลลัพธ์นี้ โดยต่อไปนี้เป็นคำถามในการประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงาน หลังจากได้ผลจากแบบบันทึกผลลัพธ์แล้ว

- เรากำลังทำอะไรได้ดี และอะไรที่เราควรทำต่อไป
- อะไรที่เราทำแค่พอใช้ได้ หรือไม่ดี และควรมีการปรับปรุง
- มียุทธศาสตร์หรือการดำเนินการอะไรบ้างที่เราต้องเพิ่มเข้าไป
- มียุทธศาสตร์หรือการดำเนินการอะไรบ้างที่เราต้องเลิกใช้ (ใช้แล้วไม่เกิดผล ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก และเสียทรัพยากรมากเกินไป)
- มีประเด็นอะไรบ้าง ที่เราต้องประเมินในระดับลึกขึ้น ทำอย่างไร ทำไมต้องทำและจะต้องทำเมื่อไร

5. ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมทบทวนว่าได้ทำอะไรมาบ้างตั้งแต่ต้น เช่น ถามว่า “หากแผนงานหรือกิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดีจริง ๆ และได้รับข้อมูลทั้งหมดที่ว่ามานี้ ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เข้าใจงานหรือกิจกรรมได้ดีขึ้นหรือไม่ มีอะไรบ้างที่ยังขาดหายไป”

แผ่นบันทึกการติดตามที่ : แบบบันทึกผลลัพธ์ 1		
ผู้ให้ข้อมูล / วันที่		
ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์		
ระดับที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น		ใคร
ต่ำ	กลาง	สูง
☐	☐	☐ 1
☐	☐	☐ 2
☐	☐	☐ 3
☐	☐	☐ 4
ระดับที่อยากให้เกิดขึ้น		
☐	☐	☐ 5
☐	☐	☐ 6
☐	☐	☐ 7
☐	☐	☐ 8
☐	☐	☐ 9
☐	☐	☐ 10
☐	☐	☐ 11
☐	☐	☐ 12
ระดับที่หากเกิดขึ้นก็ดี		
☐	☐	☐ 13
☐	☐	☐ 14
☐	☐	☐ 15

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผ่นบันทึกการติดตามที่ : แบบบันทึกผลลัพธ์ (2)
อธิบายการเปลี่ยนแปลง
ปัจจัยและผู้ที่มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลง
หลักฐานเชิงประจักษ์
การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้า
บทเรียน

ขั้นตอนย่อยที่ 10 แบบบันทึกยุทธศาสตร์

แผนที่ผลลัพธ์มีพื้นฐานการคิดวางแผนหรือกิจกรรมต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับภาคีหุ้นส่วน จะต้องทำงานให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการในการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วน เพื่อให้งานหรือกิจกรรมมีการติดตามอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือการติดตามการทำงานที่เรียกว่า “แบบบันทึกยุทธศาสตร์” (strategy journal) ซึ่งจะใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคีหุ้นส่วนซึ่งจะบันทึกจากการประชุมติดตามการทำงานหรือกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะให้ความสำคัญติดตามในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้คือ

- (1) การจัดสรรทรัพยากร (input)
- (2) กิจกรรมที่กำลังทำ
- (3) ประสิทธิภาพผลของการทำงาน
- (4) ผลผลิตที่ได้ (output)
- (5) ความต้องการในการติดตามงานหรือกิจกรรมต่อไป (follow up)

กระบวนการสร้างแบบบันทึกยุทธศาสตร์

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1. ผู้ดำเนินการประชุมทบทวนประเด็นต่าง ๆ ของแบบบันทึกยุทธศาสตร์กับผู้เข้าร่วมการประชุม เช่น การบรรยายถึงกิจกรรมที่ทำ ควรมีประสิทธิภาพของกิจกรรม ผลผลิตที่ได้รับ สิ่งที่ต้องการติดตามต่อไป และบทเรียนที่ได้รับ แบบบันทึกยุทธศาสตร์นี้ต้องการบอกถึงการมีอิทธิพลของงานหรือกิจกรรมต่อพัฒนาการของภาคีหุ้นส่วน

2. ผู้ดำเนินการประชุมถามผู้เข้าร่วมการประชุมว่า “ต้องการเพิ่มเติมประเด็นใดบ้างจากข้อ 1 มีอะไรบ้างที่ต้องการบันทึก หรือพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ”

3. ผู้เข้าร่วมประชุมทบทวนกันในกลุ่มว่าได้อะไรมาบ้างตั้งแต่ต้น เช่น ใช้คำถามว่า “หากงานหรือกิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดีจริง ๆ และได้ข้อมูลทั้งหมดมาแล้ว ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เราเข้าใจงานหรือกิจกรรมได้ดีขึ้นหรือไม่ มีอะไรบ้างที่ขาดหายไป ได้ปริมาณงานที่เป็นไปได้จริง ๆ หรือไม่ จากทรัพยากรที่มีอยู่จริง

แผนบันทึกการติดตามที่ 3 : แบบบันทึกยุทธศาสตร์
ตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....
ผู้ให้ข้อมูล
ยุทธศาสตร์ที่ติดตาม (ชนิดของยุทธศาสตร์)
อธิบายกิจกรรมที่ดำเนินการ (อะไร กับใคร เมื่อไร)
ประสิทธิผล (มันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคีหุ้นส่วนอย่างไร)
ผลผลิต (output)
ประเด็นหรือการเปลี่ยนแปลงที่แผนงานต้องการ
บทเรียน
วันที่ ที่จะจัดการประชุมติดตามผลครั้งถัดไป

ขั้นตอนย่อยที่ 11 แบบบันทึกการดำเนินงาน

แบบบันทึกการดำเนินงาน เป็นเครื่องมือในการติดตามการทำงานอย่างหนึ่ง ซึ่งบันทึกข้อมูลว่าแผนงานมีการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้บรรลุภารกิจ แบบบันทึกนี้สำหรับใช้บันทึกในการประชุมติดตามการทำงาน ข้อมูลที่บันทึกอาจเป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หรือทั้งสองแบบผสมกัน

แบบบันทึกการดำเนินงานนี้ เมื่อใช้ร่วมกันกับข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกผลลัพธ์ (ขั้นตอนย่อยที่ 9) และแบบบันทึกยุทธศาสตร์ (ขั้นตอนย่อยที่ 10) จะมีชุดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่ได้ โดยหลักการแล้วจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ที่ใช้เข้ากับความสำเร็จที่ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน การวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความข้อมูลจากการติดตามการทำงานนี้ ต้องพิจารณาได้บริบทของงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ด้วย จึงจะเข้าใจถึงความสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดขึ้นได้ดี

กระบวนการในการสร้างแบบบันทึกการดำเนินงาน

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1. ผู้ดำเนินการประชุมทบทวนแนวทางที่ควรคำนึงถึง 8 ประการ ของการดำเนินงาน (ขั้นตอนย่อยที่ 7) แล้วจึงทบทวนประเด็นต่าง ๆ ของแบบบันทึกการดำเนินงาน ซึ่งแบบบันทึกนี้ทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางของงานหรือกิจกรรมในการสะท้อนและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ
2. จากนั้นร่วมกันพิจารณาว่า จะทำการประเมินและเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานได้ดีที่สุดได้อย่างไร
3. ผู้เข้าร่วมประชุมทบทวนกันในกลุ่มว่าได้อะไรมาบ้างตั้งแต่ต้น เช่น ใช้คำถามว่า “หากงานหรือกิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดีจริง ๆ และได้ข้อมูลทั้งหมดมาแล้ว ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เราเข้าใจงานหรือกิจกรรมได้ดีขึ้นหรือไม่ มีอะไรบ้างที่ขาดหายไป ได้ปริมาณงานที่เป็นไปได้จริง ๆ หรือไม่ จากทรัพยากรที่มีอยู่จริง

แผนบันทึกการติดตามที่ 4 : แบบบันทึกการดำเนินงาน
ตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....
ผู้ให้ข้อมูล
เกณฑ์ชี้วัดที่ 1 : การค้นหาและสำรวจแนวความคิด โอกาส และทรัพยากรใหม่ๆ ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :
เกณฑ์ชี้วัดที่ 2 : การรับฟังข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และภาคีหุ้นส่วน ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :
เกณฑ์ชี้วัดที่ 3 : การสร้างโอกาสการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและมีบทบาทในการตัดสินใจ ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :
เกณฑ์ชี้วัดที่ 4 : การทบทวนระบบและการดำเนินงานอยู่เสมอ ตัวอย่างรูปธรรม : หลักฐานเชิงประจักษ์: บทเรียน :

แผนบันทึกการติดตามที่ 4 : แบบบันทึกการดำเนินงาน
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 5 : การตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่เพื่อเพิ่มคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 6 : การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับโลกภายนอก</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 7 : ทดลองสิ่งใหม่ๆ อยู่เป็นประจำ</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>
<p>เกณฑ์ชี้วัดที่ 8 : การสร้างโอกาสให้กับการสะท้อนความเห็นในการทำงาน</p> <p>ตัวอย่างรูปธรรม :</p> <p>หลักฐานเชิงประจักษ์:</p> <p>บทเรียน :</p>

แผนบันทึกการติดตามที่ 5 : แบบบันทึกการตอบสนองของแผนงานหรือกิจกรรม		
	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
<p>เรายังควรทำอะไรต่อ</p> <p>เราต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรเพื่อการปรับปรุงคุณภาพ</p> <p>ยุทธศาสตร์/วิธีปฏิบัติการที่เราต้องเพิ่มเติม</p> <p>ยุทธศาสตร์/วิธีปฏิบัติการที่เราควรเลิกใช้</p>		
<p>มีประเด็นที่เราต้องการทำการประเมินที่ลึกกว่านี้มากขึ้นหรือไม่ ประเด็นอะไรบ้าง ทำไม เมื่อไร อย่างไร</p>		

ขั้นตอนย่อยที่ 12 แผนการประเมินผล

แผนการประเมินผลเป็นการบรรยายอย่างสั้น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการประเมินผล เช่น คำถามที่จะใช้ และแหล่งข้อมูล วิธีการประเมินผล ทีมประเมินผล ช่วงเวลา และคาดการณ์งบประมาณที่ใช้

กระบวนการในการสร้างแผนการประเมินผล

ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1. ระบุประเด็นที่จะประเมินผล แล้วให้ผู้เข้าร่วมการประชุมทบทวนว่า ประเด็นเหล่านั้นยังมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการหรือไม่ โดยการทบทวนอย่างรวดเร็ว ๆ ว่าจุดประสงค์ของการประเมินได้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่และยังต้องการประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ในการประเมินอยู่หรือไม่

คำถามที่ใช้ในขั้นตอนนี้

- อะไรคือสิ่งที่เราต้องการเกี่ยวกับงานหรือกิจกรรม
- อะไรคือสิ่งที่เรายังไม่รู้และหากรู้แล้วจะทำให้งานหรือกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไร

- อะไรคือข้อมูลในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานของเรา
- เรื่องใด ประเด็นใดที่ต้องการรู้เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงการทำงาน
- อะไรคือช่องว่างของความรู้ของเราหรือของภาคีหุ้นส่วน
- ยังมีประเด็นใดที่ยังต้องการศึกษาในระดับลักษณะติดตามการดำเนินงาน
- อะไรจะช่วยให้ภาคีหุ้นส่วนได้เพิ่มเติมการเรียนรู้และเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบ

ได้

2. ผู้ดำเนินการประชุมกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ระบุ คน กลุ่มคน หรือ องค์กรที่จะใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน ผู้ดำเนินการประชุมเปิดโอกาสให้อภิปรายกันในรายละเอียดในการใช้ประโยชน์จากผลการประเมินนั้น ควรให้มีการระบุอย่างเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับ ใคร เมื่อไรที่จะได้ผลประโยชน์จากการประเมินผล

3. ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ประเด็นอะไรที่ต้องการรู้” โดยการเขียนลงบน flip chart และอภิปรายเพื่อเลือกคำถามใดเหมาะสมมากที่สุดในการค้นหาคำตอบ โดยการจัดลำดับความสำคัญของคำถาม

4. ผู้ดำเนินการประชุมถามว่า “มีแหล่งข้อมูลใดบ้าง ที่จะช่วยในการตอบคำถามที่ใช้ในการประเมินผล” โดยมีกระบวนการอภิปรายเช่นเดียวกับข้อ 3

5. ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหาวิธีการประเมินผลใดบ้างที่จะเก็บข้อมูลได้ดีที่สุด ทั้งนี้ อาจมีหลายวิธีผสมผสานกัน

6. ผู้เข้าร่วมประชุมทบทวนกันในกลุ่มว่าได้อะไรมาบ้างตั้งแต่ต้น เช่น ใช้คำถามว่า “หากงานหรือกิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดีจริงๆ และได้ข้อมูลทั้งหมดมาแล้ว ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เราเข้าใจงานหรือกิจกรรมได้ดีขึ้นหรือไม่ มีอะไรบ้างที่ขาดหายไป ได้ปริมาณงานที่เป็นไปได้จริงๆ หรือไม่ จากทรัพยากรที่มีอยู่จริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกการประเมินผลที่ 1 : แผนการประเมินผล						
ใครจะใช้ผลการประเมิน อย่างไร เมื่อไร	คำถาม	แหล่งข้อมูล	วิธีการประเมินผล	โดยใคร	เวลา	งบประมาณ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุรฉานีย์ ปาจารย์ เกิดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2523 สำเร็จการศึกษา
 ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ
 นครราชสีมา เมื่อปีการศึกษา 2544 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิจัย
 การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ในปีการศึกษา 2550 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันรับราชการครูโรงเรียนเบญจมบพิตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย